MATTI HELENIUS-SEPPÄLÄ

RAITTIUSASIAN ALKEET

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

MATTI HELENIUS-SEPPÄLÄ

RAITTIUSASIAN ALKEET

NELJÄS, UUSITTU PAINOS

PORVOO
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER
SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA
PORVOOSSA
1930

SISÄLLYSLUETTELO.

Siv.

Muutama sana kirjan tekijästä 5

ESIPUHE 9

ENSIMMÄINEN LUKU. Juovutusjuomat sisältävät alkoholia, joka on myrkyllistä ainetta 11

TOINEN LUKU. Alkoholi ei anna uusia voimia eikä lämmitä 22

KOLMAS LUKU. Alkoholin vaikutus hermostoon 32

NELJÄS LUKU. Alkoholinnautinta saa aikaan kipua ja kuolemaa 42

VIIDES LUKU. Alkoholi siveellisen elämän häiritsijänä ja rikosten tielle johdattajana 53

KUUDES LUKU. Alkoholinnautinta taloudelliselta kannalta 63

SEITSEMÄS LUKU. Syy alkoholin herruuteen 73

KAHDEKSAS LUKU. Raittiustyö ja raittiusyhdistykset 83

YHDEKSÄS LUKU. Laki avuksi 97

KYMMENES LUKU. Kansamme tulevaisuus ja raittiusasia 110

OHJE MUUTAMIEN NIMIEN LUKEMISEEN.

Carlile, lue Karlail.
von Gruber, lue fon Gruuber
Gough, lue Goff.
Kraepelin, lue Krepeliin.
Fürer, lue Fyyrer.
Boy, lue Boi.
Kjellberg, lue Tshellbärj.
Quensel, lue Kvensel.
Westergaard, lue Westergoord.
Gladstone, lue Glädston.
Baer, lue Bäär.
Strehler, lue Shtreeler,
Shaftesbury, lue Shäftesböri.

MUUTAMA SANA KIRJAN TEKIJÄSTÄ.

Köyhä hämäläinen koulupoika on pässyt kuuluisaan Koivuniemeen runoilija Sakarias Topeliuksen tyttären lasten kesätoveriksi opettaakseen heille suomea. Lasten isä, lehtori Bernt Nyberg, joka on innokas raittiusmies, käyttää tilaisuutta puhuakseen pojalle juovutusjuomain käytön turmiollisuudesta. Pojan herkkä mieli vastaanottaa opetuksen, joka on sopusoinnussa sen kanssa, mitä hän on kotikaupungissaan ja lähimmässä ympäristössään nähnyt, ja eräänä päivänä hän laskee kätensä lehtorin käteen ja antaa pyhän lupauksen, ettei koskaan maista pisaraakaan alkoholia.

Paljon on maailmassa raittiuslupauksia annettu, mutta harvoja niin täydellisesti pidetty kuin tämä lupaus, sillä lupauksen antaja oli Matti Helenius-Seppälä.

Matti Helenius-Seppälästä tuli alkoholikysymyksen tutkija, jonka nimi on tunnettu kautta maailman kaikkialla, missä käydään taistelua juovutusjuomain käyttöä vastaan. Hän kirjoitti useita tieteellisiä teoksia tämän kysymyksen alalta (Mitä tiede sanoo väkijuomista, 1897, Alkoholikysymys, 1902, Alkoholin vaikutukset, 1903, Alkoholioppi, 1913, Kieltolakiolot Amerikan Yhdysvalloissa, 1907 y.m.). Useimmat hänen teoksistaan ovat ilmestyneet myöskin monilla vierailla kielillä, esim. »Alkoholin vaikutukset» kymmenellä eri kielellä.

Matti Helenius-Seppälä ei ollut ainoastaan tutkija ja kirjailija, hän oli myöskin käytännöllinen raittiustyöntekijä. Ainoastaan harvat henkilöt meillä ovat pitäneet enemmän raittiuspuheita ja esitelmiä kuin hän. Niiden lukumäärä kohoaa useaan tuhanteen. Melkein kaikkialla maassamme Lapin raukkoja rajoja myöten hän kierteli esitelmämatkoilla. Hänen puheissaan yhdistyi syvä tieto, terävä todistelu ja sydämeen käypä myötätunto kärsiviä lähimmäisiä kohtaan. Tuskinpa meillä on ketään toista, joka samassa määrässä kuin hän on voinut vaikuttaa ihmisten mielipiteitä muuttavasti raittiusasian hyväksi. Maamme vanhimman raittiusjärjestön, Raittiuden Ystävien sihteerinä oli hän yli kymmenen vuotta käytännöllisen raittiustyön keskeisimpänä henkilönä. Hän oli Ylioppilaiden Raittiusyhdistyksen ja samoin myöskin Suomen Opiskelevan Nuorison Raittiusliiton puheenjohtaja.

Hän ei kuitenkaan uskonut yksinomaan vakaumuksellisen raittiustyön merkitykseen. Hän taisteli myöskin kieltolain aikaansaamisen ja toteuttamisen puolesta. Amerikassa hän oli nähnyt, mitä kieltolaki vaikuttaa. Sellaista hyvää tahtoi hän Suomenkin kansalle. Hän laati ehdotuksen meidän kieltolaiksemme ja niinikään se oli hän, joka laati ensimmäiset kieltolain toimeenpanoa järjestävät asetukset. Tarmokkaammin kuin kukaan toinen hän vuosikymmenen ajan eduskunnassa ja sen ulkopuolella kävi taistelua kieltolain vahvistamisen puolesta. Ja kun vihdoin kieltolaki vahvistettiin, joutui hän Sosialiministeriön Raittiusosaston päällikkönä myöskin johtamaan sen toimeenpanoa.

Matti Helenius-Seppälällä oli myöskin tärkeä asema kansainvälisessä raittiustyössä. Erinomaisen kielitaitoisena hän otti osaa lukuisiin kansainvälisiin raittiuskokouksiin ja esiintyi niissä esitelmänpitäjänä. Kaikissa Europan tärkeimmissä sivistyskeskuksissa hän täten tuli esiintymään puhujana. Hän oli kansainvälisissä komiteoissa ja kansainvälisen raittiustoimiston johtokunnan jäsen. On ainoastaan harvoja toimihenkilöitä kansainvälisessä raittiustyössä, jotka ovat nauttineet suurempaa arvonantoa kuin hän.

Muillakin valtiollisen ja yhteiskunnallisen toiminnan aloilla hän menestyksellä vaikutti. Syvästi uskonnollisena arvosteli hän yleisiä asioita kristillis-siveelliseltä kannalta ja esiintyi pelkäämättä tämän kannan puolesta.

Nyt neljäntenä painoksena ilmestyvä Raittiusasian alkeet on Matti Helenius-Seppälän viimeinen teos. Siinä ilmenee hänen ainutlaatuinen kykynsä kansantajuisesti esittää tieteellisiä totuuksia ja havainnollistuttaa esitystään elävästä elämästä otetuilla esimerkeillä. On epäilemätöntä, että tässä kirjassa hänen personallisuutensa ilmenee paremmin kuin missään muussa teoksessa. Ilmeisellä innostuksella hän aikanaan kirjan laati. Hänelle annettiin kirjan laatimista varten ainoastaan kahden viikon aika. Tässä ajassa hän kirjoittikin kirjan. Tähän neljänteen painokseen on tehty eräitä olojen muutoksesta aiheutuneita korjauksia.

Matti Helenius-Seppälä kuoli 18 p. lokakuuta 1920 Atlantin valtamerellä matkalla Amerikasta, jossa hän oli ollut Suomen hallituksen edustajana kansainvälisessä raittius-

kokouksessa. Kuollessaan oli hän ainoastaan 50 vuoden ikäinen.

Saakoon raittiusliikkeemme suuri johtaja-vainaja puhua tämän kirjan lehdiltä yhä uusille totuutta etsiville opiskelijaparville sitä syvää vakaumuksen kieltä, jolla hän elonsa päivinä voitti tuhansien sydämet raittiusasian puolelle.

VIHTORI KARPIO.

ENSIMMÄISEN PAINOKSEN ESIPUHE.

Raittiuden Ystävien Opintovaliokunta sai tehtäväkseen sellaisen raittiustutkinnon toimeenpanon, jonka osanottajiksi olisi saatava mahdollisimman suuret joukot sekä raittiusyhdistysten jäseniä että asianharrastajia raittiusyhdistysten ulkopuoleltakin. Kun oltiin sitä mieltä, että valmistavaa raittiustutkintoa varten luettavan kirjasen tulisi olla siksi helppotajuinen, että sen voisi ilman vaikeutta lukea sellainenkin, joka ei ole tottunut suuremmassa määrässä kirjallisuutta viljelemään, annettiin allekirjoittaneen toimeksi uuden kirjasen kokoonpaneminen, jossa raittiusasian pääkohdat esitettäisiin vieläkin helppotajuisemmin, kuin on tehty äskettäin ilmestyneessä kirjassa »Alkoholin vaikutukset». Mahdollisuutta myöten oli asia esitettävä »esimerkkien ja kertomusten avulla». Käsillä oleva kirjanen on tämän yrityksen tulos. Pääasiana sitä kirjoitettaessa on pidetty kirjasen helpostiluettavaisuutta, raittiuskysymyksen pääkohtien mahdollisimman selväpiirteisinä esittämistä, niin että niitä eivät pääsisi itsessään kylläkin mielenkiintoiset sivuseikat hämmentämään. Pääpaino on tietenkin pantu raittiusasian yhteiskunnalliseen puoleen, kuitenkaan unhottamatta, että alkoholi vaikuttaa yhteiskuntaan yksilöjen kautta, ja ettei siis alkoholi voisi yhteiskuntaakaan vahingoittaa, jollei se ensin vahingoittaisi yksityisiä. Mikäli kirjasessa esiintyy nimiä, ovat ne etupäässä tarkoitetut osoitukseksi

siitä, keitä tiedemiehiä ja kirjailijoita viime kädessä on raittiusasiaa tukemassa, jota paitsi on esityksessä täten saatu aikaan vaihtelua; nimien ja erityisten lainauksien ulkoalukeminen ei siis tarvitse tulla kysymykseen. Pääasiana tutkinnossa tullaan pitämään niiden pääajatusten oikein käsittämistä, joita kirjasessa esitetään.

Mainittu Opintovaliokunta on pitänyt silmällä sitäkin mahdollisuutta, että raittius- ja mahdollisesti muissakin valistusyhdistyksissä ja sellaisissa oppilaitoksissa, joissa ei ole pakollista raittiusopetusta, käytäisiin kirja joukolla lävitse jonkin opintojohtajan opastuksella. Siinä tapauksessa olisi sopivinta lukea yhdessä luku tai kaksi kerrassaan. Kaikki luvut eivät ole juuri yhtä pitkiä, koska toisissa luvuissa on kulloinkin esitettävän asian laadusta johtuen enemmän kertomuksia ja esimerkkejä kuin toisissa.

Kun kirjoittajalla on työtänsä varten ollut käytettävänä perin lyhyt aika, voi kirjasessa esiintyä epätasaisuuksia, jotka vasta myöhemmin ovat autettavissa. Ei ole myöskään unhotettava, kuinka perin vaikea tehtävä alkoholin eri ihmisissä ja eri olosuhteissa esiintyväin vaikutusten esittäminen on suoraviivaisessa ja kansantajuisessa muodossa. Ei ole aivan perää vailla leikillinen suomalainen sananlasku: »'Näitä viisaat tutkivat, vaan ne ovat tutkimattomat', sanoi juomari juomisen seurauksista».

Opettaja E e m e l i K u n n a a l l e, joka Raittiuden Ystävien Opintovaliokunnan pyynnöstä on tarkastanut kirjasen sopivaisuutta tutkintokirjana käytettäväksi, pyydän lausua vaivannäöstään sydämelliset kiitokset.

Helsingissä, 21 p. tammikuuta 1917.

MATTI HELENIUS-SEPPÄLÄ.

Ensimmäinen luku.

JUOVUTUSJUOMAT SISÄLTÄVÄT ALKOHOLIA, JOKA ON MYRKYLLISTÄ AINETTA.

Oli nuori mies, joka kouluaikanaan oli ollut lahjakas, hyväntahtoinen ja erikoisen reipas ja notkea poika. Hän oli siihen aikaan erinomainen voimistelija ja varsinkin saattoi hän kävellä käsillään niin pitkät matkat, että ihmeissään sitä toiset katselivat. Hän joutui sittemmin naimisiin ravintolaa pitävän naisen kanssa, niin että hänestä itsestäkin tuli kapakan omistaja. Tässä toimessaan hän rupesi yhä enemmän nauttimaan juovutusjuomia. Kun tämän kirjoittaja kerran tapasi hänet laivalla matkalla Saksaan, oli häntä entisen tuttavan enää mahdotonta tuntea. Tuo ennen notkea ja solakkavartaloinen nuorukainen oli paisunut ruumiinkooltaan melkein muodottomaksi. Hän tuli tervehtimään ja kertoi olevansa menossa ulkomaiseen kylpypaikkaan, sillä sydän oli niin heikko, että hän saattoi millä hetkellä tahansa odottaa sydänhalvausta. Näin hänet myöhemmin silloin tällöin, ja vähitellen tekivät juovutusjuomat tästä ennen voimakkaasta ja uljaasta nuorukaisesta, entisestä ketterästä voimistelijasta paksun, pöhöttyneen ihmisraunion. Hän tiesi itse hyvin, mikä hänet perii, jollei hän lopeta juovutusjuomien nautti-

mista. Mutta hän ei voinut lopettaa, kun kerran oli ruvennut ilman mitään ulkonaista pakkoa *väkijuomilla leikittelemään.* Ja niin hän meni ennenaikaiseen hautaan.

Tämän kirjoittaja on saanut yhden ainoan testamentin eli perinnön. Nuori mies oli ampunut itsensä. Hänen taskustaan löydettiin kulunut Uusi Testamentti ja sen sisältä kirje, jossa minua pyydettiin tekemään kaikkeni, jotta kirotut väkijuomat saataisiin pois toisia johtamasta samalle polulle, jolla tuo kurja oli perikatoon suistunut. Se mies oli tullut ensi kerran luoksemme päästyään vankilasta, jossa hän oli istunut vekselin väärennyksestä. Hän tahtoi nousta, tulla jälleen kunnolliseksi ihmiseksi. Kun ei hänelle aluksi saatu muuta työtä kuin lumen luomista luistinradalla, otti hän mielellään senkin työn vastaan, vaikka olikin ollut etevänä pidetty kirjanpitäjä. Hän sai sivulta katsella, kuinka hänen entiset toverinsa siinä luistelivat hienossa naisseurassa. Se koski kovasti, kun hän näki joukossa useita, joiden kanssa hän ennen oli lasia kallistanut, ja tiesi tunnossaan, että hän oli vekselin väärentäjäksi joutunut saadakseen niitä rahoja, joita tuohon seuraan kuuluminen vaati. Mutta hän päätti silloin uudelleen, että hänestä täytyy tulla mies. Vähitellen saimme hänelle sopivampaa työtä. Vuosikaudet hän eli raittiina. Mutta kun hän kerran ulkomailla ollessamme oli käynyt lääkärissä huonon rintansa takia ja oli saanut lääkettä, joka sisälsi alkoholia, heräsi väkijuomahimo jälleen. Ankara ja epätoivoinen taistelu alkoi uudelleen. Hän lankesi ja nousi jälleen. En ole lukenut terä-

vämpiä, mutta samalla katkerampia syytöksiä juovutusjuomaliikkeen harjoittajia vastaan kuin ne kirjoitukset, joita hän siihen aikaan julkaisi Kylväjässä. Hän piti meistä, mutta siitä huolimatta hän huonojen toverien houkutuksesta otti meille — tai oikeammin sanoen Sörnäisten Kansankodille — kuuluvat rahat pankista väärällä paperilla ja joi ne. Hänellä oli elossa vanha äiti, ja hän tiesi, että hänen surmansa olisi äidinkin kuolema. Mutta hän ei jaksanut enää elää, vaan ampui itsensä — väkijuomia kiroten. Kuinka hän oli juomarin polulle joutunut? Hän oli lapsuudessaan paljon oleskellut eräässä kotipaikkakuntansa herrasperheessä, jossa *lapset vieraineen totutettiin juovutusjuomia nauttimaan.* Jo silloin häneen oli istutettu väkijuomahimo, josta hän ei koskaan enää päässyt erilleen.

Englannissa on raittiustyö kasvavan nuorison keskuudessa erinomaisen voimakasta. Lastenraittiusyhdistyksiin eli n.s. Toivon Liittoihin kuuluu siellä noin 3 $^1/_2$ miljoonaa lasta. Tämän työn aloitti 70 vuotta sitten rouva *A. Carlile.* Nimi merkitsee meille vähemmän kuin se aihe, joka hänet sai raittiustyöhön ryhtymään. Hänellä oli tapana käydä puhuttelemassa kotikaupunkinsa vankilassa olevia vankeja. Eräänä päivänä hän näki pienen tytön itkien puhuttelevan rautaristikon lävitse vankina olevaa äitiään. Säälien lasta ja säälien äitiä otti rouva Carlile tuon likaisen ja repaleisen lapsiraukan kotiinsa kasvattaakseen hänestä kunnon ihmisen. Talossa käytettiin sen ajan tavan mukaan juovutusjuomia ja tarjottiin niitä vieraille. Kerran sattui viiniä tarjoileva palvelija kompastumaan, ja viiniastia

putosi lattialle. Kun pikku Mary — se oli tytön nimi — tunsi sieraimissaan viinin hajun, heittäytyi hän vaistomaisesti lattialle hörppimään siitä viiniä. Tämän nähdessään rouva Carlile kauhistui. Ensi kerran eläessään hän alkoi ymmärtää, mitä merkitsee väkijuomahimo, jonka lapsi oli *perinyt juomarivanhemmiltaan*. Jotta voisi antaa hyvää esimerkkiä lapsiraukalle, päätti rouva Carlile itse ruveta ehdottomasti raittiiksi ja alkoi pian sen jälkeen perustaa lastenraittiusyhdistyksiä. Hänellä olikin ilo nähdä, että pikku Marykin voitti synnynnäisen väkijuomahimonsa ja kasvoi raittiiksi ihmiseksi.

Voimmeko *me muut* välinpitämättöminä katsella, kuinka keskuudessamme menee joukottain väkijuomien takia turmioon ihmisiä, joista moni voisi pelastua, jos ajoissa heille ojennettaisiin auttava käsi? Riennämmehän me, jos olemme siihen tilaisuudessa, pelastamaan heikkoon jäähän pudonnutta lähimmäistämme tai auttamaan tulipalonhädässä olevia. Eikä koskaan ole heikkoihin jäihin pudonneiden ja tulipaloissa surmansa saaneiden luku niin suuri, että se merkitsisi paljoakaan niiden uhrien luvun rinnalla, mitä väkijuomat ovat vieneet.

Näin ollen on meillä täysi syy tarkastella, *mitä juovutusjuomat oikeastaan ovat* ja *mitä ne vaikuttavat.*

Juovutusjuomia on monenlaisia, *poltettuja väkijuomia,* niinkuin viina, konjakki, rommi ja likööri, *miedompia väkijuomia,* niinkuin punssi ja viini, sekä *väkeviä mallasjuomia,* niinkuin portteri ja olut, mutta kaikilla niillä on yhteisenä ominaisuutena se, että ne voi-

vat juovuttaa eli »mennä päähän», kun niitä nautitaan. Ne voivat juovuttaa siitä syystä, että niissä kaikissa on *alkoholi* eli *väkiviina* nimistä ainetta.

Kuinka näihin juomiin on tullut alkoholia?

Saadaksemme tästä asiasta selkoa, tulee meidän jonkun verran tutustua *juovutusjuomain valmistukseen.* Sanottakoon kuitenkin jo edeltäkäsin, että kovin tarkkaan emme rupea siitä selvää tekemään, sillä on nähty, ettei ole viisasta mennä nykyaikana opettamaan ihmisiä juovutusjuomia valmistamaan.

Eräässä vankilassa sattui takavuosina soma tapaus. Silloinen vankilanpäällikkö, joka oli tunnettu raittiusmies, oli saanut aikaan, että vangeille annettiin säännöllistä raittiusopetusta. Vankilan kirjuri, jonka asiana oli tämän opetuksen antaminen, alkoi selittämällä, kuinka väkijuomia ja varsinkin viinaa valmistetaan. Hän pani merkille yhden vangeista, joka oli erikoisen innostunut aineeseen ja joka myöskin näytti paljon tietävän näistä asioista. Kun tuli seuraava tunti, ei miestä enää näkynytkään. Kirjurin kysymykseen, mihin mies oli joutunut, vastasi vartia:

— Eikös herra kirjuri tiedä, että hän pääsi eilen vapaaksi?

— Mistä hän olikaan tuomittu?

— Luvattomasta viinanpoltosta oli istumassa.

Salapoltosta rangaistu oli linnassa saanut lisäoppia viinanpolttotaidossa, ilman että hän oli ennättänyt mitään kuulla siitä vahingosta, mitä viina tekee! Sen jälkeen päättikin asianomainen vankilan kirjuri, että hän aloittaa raittiusopetuksensa toisesta päästä.

Ottakaamme esimerkiksi *oluen* valmistus. Sitä valmistetaan maltaista. Maltaat tehdään hyvästä ravitsevasta viljasta, etupäässä ohrista. Ohrista saadaan myöskin jauhoja ja ryynejä, joista leivotaan leipää ja keitetään velliä. Meneekö leipä tai velli sitten myöskin päähän? Ei mene. Erotus on siinä, että olut sisältää alkoholia, mutta leipä ja velli eivät sisällä alkoholia. Mistä alkoholi tulee olueen? Viljasta valmistetut maltaat ovat makeita. Nämä maltaat pannaan suuriin ammeisiin ja valetaan kuumaa vettä päälle. Niitä sekoitellaan vedessä. Silloin maltaissa oleva sokeriaine liukenee veteen, joka sen johdosta käy makeaksi. Näin syntynyttä makeata nestettä sanotaan vierteeksi. Sakoa, joka jää jäljelle, kun vierre on juoksutettu pois, nimitetään mäskiksi; sitä käytetään eläinten ruokana. Vierre ei vielä sisällä mitään alkoholia. Kun siihen on pantu humaloita, tulee neste karvaaksi maultaan, mutta ei siinä vielä silloinkaan ole alkoholia. Sitten siihen pannaan hiivaa. Puhdas hiiva on kokoonpantu hyvin pienistä elävistä osasista, hiivasienistä, jotka voidaan erottaa vain hyvin väkevällä suurennuskoneella. Nämä hiivasienet lisääntyvät nopeasti ja valmistavat erityistä käyteainetta, joka vaikuttaa vierteessä olevaan sokeriaineeseen. Vierre alkaa käydä, ja siinä oleva sokeri hajaantuu kahdeksi uudeksi aineeksi: *alkoholiksi* ja *hiilihapoksi*.

Alkoholi syntyy siis *käymisen kautta sokeripitoisesta nesteestä.*

Käymisen kautta syntyy alkoholia myöskin *viinissä.* Tuoreessa viinirypäleen mehussa ei ole alkoholia, mutta

kun hiivasienet, jotka ilmasta ovat tarttuneet rypäleen kuoriin tai muuten päässeet makeaan rypälemehuun, ennättävät vaikuttaa, syntyy nesteessä käyminen, joka muuttaa suurimman osan rypälemehun sokeriainetta alkoholiksi ja hiilihapoksi. — Viinirypäleistä voidaan valmistaa alkoholittomiakin viinejä, tavallisesti sillä tavoin, että rypälenestettä kuumentamalla tapetaan hiivasienet, niin ettei siinä voi syntyä käymistä.

Viina valmistetaan tavallisesti viljasta tai perunoista. Kun ne on imellytetty ja saatu seos on käytetty alkoholipitoiseksi, erotetaan viina tislaamalla. Niin myöskin valmistetaan se sprii, jota meillä kansan kielellä sanotaan *pirtuksi*. — *Whisky* on erityisellä tavalla valmistettua englantilaista viinaa.

Leivottaessa annetaan taikinan tavallisesti käydä. Siinäkin syntyy silloin jonkin verran alkoholia. Mutta leipää kypsennettäessä haihtuu se suurimmaksi osaksi pois.

Kotitekoisessa jauhokaljassakin on vähäsen alkoholia. Mutta se ei käytännössä merkitse juuri mitään. Eri asia on, jos maltaista tahallaan valmistetaan väkevää *sahtia*. Se kyllä menee päähän ja on siis luettava juovutusjuomiin. Samoin ovat todellisia juovutusjuomia *kilju*, *vinku* ja muut sentapaiset juomat, joiden valmistamista emme hyvin ymmärrettävistä syistä rupea tässä tarkemmin selittämään.

Juovutusjuomia valmistettaessa syntyy useampia eri lajeja alkoholia. Tavallisin alkoholi, joka esiintyy juovutusjuomissa, on nimeltään *etylialkoholi*. Viinan valmistuksessa syntyy sen rinnalla myöskin *amyli-*

alkoholia, joka on pääaines n.s. sikunassa. Kun juovutusjuomia nautittaessa etupäässä tulee kysymykseen etylialkoholin vaikutus, tarkoitetaan tässä kirjasessa »alkoholilla» kaiken aikaa etylialkoholia.

Alkoholi on veden näköistä, mutta *perusominaisuuksiltaan* se on monessa suhteessa veden vastakohta.

Alkoholin voi helposti sytyttää palamaan. Sitähän juuri poltetaan n.s. väkiviinalampussa.

Alkoholi imee ahnaasti vettä. Kokemuksesta tiedämme, että suola liukenee veteen. Mutta se ei liukene alkoholiin. Niinikään tiedämme hyvin, että sokeri ei pysy sulamatta vedessä, mutta alkoholissa pysyy sokeri sulamatta vuosikausia. Leipä pehmenee ja käy vellimäiseksi, kun sitä ravistellaan vedessä, mutta kovettuu alkoholissa. Samoin kovettuvat liha ja kala alkoholissa. Rasva-aineet eivät liukene veteen, mutta alkoholilla sen sijaan voi olla tämäntapaisiin aineisiin liuentava vaikutus.

Paljon on maailmassa kiistelty siitä, onko alkoholi ravintoainetta vai ei.

Ruumiimme tarvitsee työkuntoisena pysyäkseen sopivaa ravintoa. Ravinnon tehtävänä on ensinnäkin rakentaa ruumistamme. Lapset kasvavat alituisesti, mutta he eivät voisi kasvaa ilman ruokaa. Täysikasvuisetkin ihmiset tarvitsevat ruokaa, sillä heidän ruumiinsa kuluu käytettäessä yhtä hyvin, kuin nuttu tai hame kuluu. Ravinnon toisena tehtävänä on siten ruumiimme kunnossa pitäminen eli »paikkaaminen». Kolmanneksi tarvitsemme ravintoa pysyäksemme läm-

piminä. Nälissä ollessamme olemme viluisempia kuin kylläisinä.

Ihmiset käyttävät monenlaisia ruoka-aineita, mutta kaikissa niissä on muutamia pääaineksia. *Munanvalkuaisaine* ja *kivennäisaineet* ovat erikoisen tarpeelliset ruumiin rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi. Munanvalkuaisaineen erotamme selvimmin kananmunan valkuaisessa, mutta munanvalkuaisainetta on myöskin leivässä, maidossa, lihassa y.m. Varsinaisiin kivennäisaineisiin, joita ruumiimme tarvitsee, kuuluu kalkki, keittosuola, rauta y.m. Munanvalkuaisaineet synnyttävät nekin lämpöä, kun ruumis käyttää niitä hyväkseen. Mutta niistä ei kartu tarpeeksi lämpöä. Sen vuoksi tarvitaan lisäksi varsinaisia lämmitysaineita. Näitä ovat *rasva*, *sokeri* ja *tärkkelys*, jotka voivat jossakin määrin korvata toisiansa.

Erityisen tärkeä aine elimistölle on *vesi*. Sitä me tarvitsemme välttämättömästi, sillä lähes kaksi kolmasosaa ruumistamme on vettä. Me menetämme alituiseen vettä; sitä häviää osittain näkymättömänä höyrynä ihon kautta, osittain hien pääaineksena hikoillessamme; sitä menee kosteutena hengityksessä, ja sitä erittyy luonnollista tietä selkämunuaisten toimesta. Kaikki tämä vesi on korvattava. Me saamme vettä myöskin ravinnossamme, mutta emme saa riittämään asti. Milloin ruumis tarvitsee enemmän vettä, ilmenee tämä kaipuu janona.

Niiden ravintoaineiden joukossa, joita ruumiimme tarvitsee, emme löytäneet alkoholia. Se ei kelpaa ruumiin varsinaiseksi rakennusaineeksi. Selvää on myös-

kin, ettei se kykene vettä korvaamaan. Alkoholi *ei siis kuulu ihmisruumiille välttämättömiin ravintoaineisiin.*

Alkoholi palaa kyllä suurimmaksi osaksi ruumiissa niinkuin varsinaiset ravintoaineet. Sillä on siis jonkinlaista ravintoarvoa. Mutta alkoholi ei kuitenkaan ole ihmiselle sopivaa ravintoainetta, sillä alkoholilla on samalla kertaa *myrkyllisiä ominaisuuksia.* Todella sopivalta ravintoaineelta on vaadittava, ettei se vahingoita ruumista, niinkuin alkoholi tekee.

Monella ihmisellä on se käsitys, että myrkky on jotakin sellaista, joka heti paikalla tappaa nauttijansa. Mutta itse asiassa voi myrkkyjä nauttia niinkin pieniä määriä, etteivät ne tapa. Silti ne tuntuvammassa määrässä nautittuina vahingoittavat ihmistä, ja kun nautitaan tarpeeksi suuri määrä yhdellä kertaa, niin ne tappavat. Näin on alkoholinkin laita. Siinä mielessä on alkoholi ehdottomasti *myrkkyä.*

Kaikissa lääketieteellisissä teoksissa, missä myrkyistä on puhe, on alkoholi laskettu niiden joukkoon.

»Ei ole ollenkaan epäilemistäkään, ettemme täydellä syyllä voi nimittää alkoholia *myrkyksi*; sillä on myrkkyjen kaikki ominaisuudet, se voi saada aikaan kovemman tai lievemmän pahoinvoinnin, äkillisiä tai pitkällisiä tauteja, vieläpä kuolemankin joko nopeasti tai vähitellen», sanoo ruotsalainen lääketieteen professori *Ribbing.*

Kaikki suomalaisetkin lääketieteen professorit, jotka edustavat sitä alaa, johon lääketieteellinen alkoholitutkimus lähinnä kuuluu, nimittävät alkoholia myrkyksi.

Fysiologian professori *Robert Tigerstedt* lausuu, että alkoholi on »*myrkkyä*, joka jo pienissäkin annoksissa heikontaa ihmisessä sekä henkisen että ruumiillisen työn kykyä».

Terveysopin professori *Laitinen* sanoo: »Alkoholi (alkoholijuomat) on elimistölle todellista *myrkkyä* ja on sellaisena yksi kaikkein tärkeimmistä ihmissuvun huononemisen syistä.»

Terveysopin professori *Oker-Blom* on sitä mieltä, että »alkoholilla on erikoiset *ruumista myrkyttävät ominaisuudet*» ja että alkoholi on ennen muuta »*hermoston myrkkyä*».

Tätä alkoholimyrkkyä on eri paljon eri juovutusjuomissa. Oluen alkoholimäärä on noin 4—5 tilavuusprosenttia, portterin noin 7—8 %, viineissä on noin 8—22 % alkoholia, viinassa on noin 35—45 % alkoholia, konjakissa 45—60 %, rommissa noin 60—70 %, pirtussa jopa 96 %.

Kaikki juovutusjuomat sisältävät alkoholia. Se on syntynyt sokeripitoisesta nesteestä käymisen kautta. Alkoholilla on päinvastaisia ominaisuuksia kuin vedellä. Alkoholi ei ole ihmisille soveliasta ravintoainetta, vaan se on elimistöä vahingoittavaa myrkkyä.

Toinen luku.

ALKOHOLI EI ANNA UUSIA VOIMIA EIKÄ LÄMMITÄ.

Suomalainen sananlasku sanoo, että »kyllä susi syitä saa, kun mieli tekee lampaanlihaa». Ei siltä, jonka mieli tekee viinaa, puutu syitä, joilla hän mielitekoaan puolustelee. Kun ennen vanhaan oli otettu yksi ryyppy, niin piti saada ryyppy »toisellekin jalalle», että muka tasapainossa pysyttäisiin. Mutta kun sitten otettiin vielä lisää ryyppyjä, oli tasapainon laita usein niin ja näin.

On kuitenkin muutamia syitä juovutusjuomien nauttimiseen, joita on esitetty täydellä todella ja esitetään joskus vieläkin.

Tärkeimmät tällaisista syistä ovat se käsitys, että alkoholi antaa uusia voimia, ja se luulo, että alkoholi lämmittää kylmässä. Väittihän pohjalainen ruotsia puhuva valtiopäivämies kerran talonpoikaissäädyssä, etteivät tässä maassa pellot olisi tulleet muokatuiksi, jollei Suomen talonpojalla olisi ollut viinaa.

Ruumiillista työtä me teemme *lihaksilla.*

Nauttimamme ravinto sulaa pääasiallisesti maha-

laukussa ja suolistossa ja imeytyy sieltä vereen, joka verisuonissa kulkiessaan vie mukanaan ravintoa ruumiin eri osiin. Jotta ruumiin kudokset voisivat käyttää hyväkseen tätä ravintoa, tulee sen palaa ruumiissa. Valkean saamiseksi tulisijassa tarvitaan sekä polttopuita että myöskin raitista ilmaa. Puiden palaminen tapahtuu raittiista ilmasta tulevan happiaineen avulla. Samoin tarvitaan ravintoaineiden palamiseen ruumiissa happea. Kun veri kiertää keuhkoissa olevissa verisuonissa, ottavat punaiset verisolut happea ilmasta ja kuljettavat sitä sitten mukanaan ruumiin eri osiin.

Lihasten työkyky riippuu juuri siitä, että niihin veren mukana tullut ravinto palaa hapen avulla, jota punaiset verisolut ovat tuoneet lihaksiin. Täten syntynyt lämpö muuttuu voimaksi jotenkin samalla tavoin, kuin höyrykonetta lämmitettäessä syntyy voimaa, joka panee koneen käyntiin.

Lihas ei voi lakkaamatta supistua ja laajeta, s.o. tehdä työtä; se väsyy.

Minkälainen on *alkoholin vaikutus lihastyöhön?*

Vuosisatoja on yleisesti uskottu, että alkoholijuomat vahvistavat lihaksia. Tämä luulo on johtunut siitä, että tuntuu todellakin kuin juovutusjuomat joskus vaikuttaisivat virkistävästi ja voimia lisäävästi.

Kun on kysymys *suuremmista alkoholimääristä,* käy pian selville, että alkoholi ei anna uusia voimia, vaan vie entisetkin voimat. Tukkihumalassa olevalla juopuneella on kyllä jäljellä jaloissa lihakset, joiden avulla hänen tulisi seisoa ja kävellä, mutta ne eivät ole hänelle tuossa tilassa miksikään hyödyksi, sillä alkoholi on

pannut viralta aivot ja hermot, niin etteivät ne voi antaa tarpeeksi pontevia käskyjä lihaksille.

Pienet alkoholimäärät tuntuvat lyhyemmän ajan kuluessa lisäävän lihasvoimia, mutta jos tahdotaan voittaa todellista kestävyyttä ja saada pitemmän ajan kuluessa mahdollisimman suuri työ tehdyksi, ei saa nauttia alkoholia. Tiedemiehet ovat päässeet tähän vakaumukseen tekemällä tarkkoja ja monipuolisia kokeita. Ruumiillisen kasvatuksen harrastajat ovat päässeet samaan varmuuteen ottamalla huomioonsa käytännössä saavutettuja tuloksia.

Suurta huomiota herättivät aikoinaan suomalaisen lääkärin *Hellsten*in tekemät kokeet, joissa hän koko hartiavoimalla nosteli tavallisesti noin 90 kilon suuruista painoa. Hän käytti alkoholikokeissaan 25—80 kuutiosenttimetrin alkoholiannoksia, joista viimeinen määrä vastaa juomalasillista viinaa. Hän tunsi itsensä voimakkaammaksi alkoholia nautittuaan, ja työkyky nousikin alussa vähäisen ilman alkoholia tehtyihin kokeisiin verraten, mutta työn koko tulos oli tavallisesti noin $^1/_6$ huonompi niinä päivinä, jolloin oli alkoholia nautittu.

Toisissa kokeissa on huomattu, että ihminen tekee alkoholin vaikutuksesta enemmän turhia liikkeitä ja tuhlaa siten työtarmoaan. »Jo tästä syystä on aivan hullua, jos työmies juo juovutusjuomia siinä luulossa, että saisi niistä itselleen voimaa työtä varten», lausuu saksalainen terveysopin professori *von Gruber*.

Kun on kysymys aivan äkillisestä vähän aikaa kestävästä voimanponnistuksesta, näyttää alkoholi vähäksi

aikaa voivan poistaa nälän ja voimattomuuden tunteen, kiihoittaen ruumista vielä viimeiseen ponnistukseen. Mutta sattuvasti on näin aikaansaatua voimanponnistusta verrattu siihen, mitä ruoska vaikuttaa väsyneessä hevosessa. Hevonen ei tietenkään saa uutta voimaa ruoskanlyönnistä. Mutta tuska kiihoittaa sitä vielä kerran koettamaan kaiken voimansa. Samaan tapaan vaikuttaa alkoholi. Yhtä varmaan kuin hevonen, jota ruuan ja levon sijasta vain kiihoitetaan ruoskalla, nääntyy, yhtä varmaan joutuu etupäässä ainoastaan alkoholilla ravittu ruumiskin turmioon.

Tunnettu englantilainen raittiuspuhuja *Gough* kertoo kuulleensa, kuinka muuan puhuja selitti tätä asiaa tavallisen »talonpoikaisen järjen» avulla kuulijoilleen. Puhuja lausui:

— Sanotaan, että alkoholi antaa voimia ja ravitsee, mutta se ei tee kumpaakaan; se vain kiihottaa.

— Tyhjiä puhut, väitti muuan kuulijoista, ei ole mitään kiihoittavaa, joka ei myöskin jossakin määrin ravitsisi.

— On kuin onkin, vastasi puhuja, istuppas, hyvä mies, hetkiseksi muurahaispesään! Kyllä se kiihoittaa. Mutta tuskin sinä siitä saisit mitään ravintoa.

Vielä suurempi merkitys kuin yksityisten ihmisten työkykyä mittaavilla kokeilla, jotka saattavat jossakin määrin riippua satunnaisista seikoista, on käytännöllisessä elämässä saavutetuilla *joukkokokemuksilla*. Jo viime vuosisadan puolivälissä toimitettiin tällä alalla koko joukko tutkimuksia suurissa englantilaisissa tehtaissa, varsinkin rautatehtaissa, joissa työ vaatii suurta

voimaa ja kestävyyttä, hiilikaivoksissa, työmailla ulkoilmassa j.n.e. Aina osoittivat ne työntekijät, jotka eivät käyttäneet alkoholia, suurempaa etevyyttä ja kestävyyttä työssä kuin alkoholinnauttijat.

Esimerkkinä näistä tutkimuksista mainittakoon koe, jonka englantilainen lääkäri *Parkes* teki. Hän otti joukon samanikäisiä ja ruumiinrakennukseltaan samanlaisia sotilaita, antoi heidän oleskella samoissa olosuhteissa, syödä samaa ruokaa, hengittää samaa ilmaa, jotta koe olisi puolueeton, jakoi heidät kahteen ryhmään — alkoholiryhmään ja raittiiseen ryhmään — ja pani heidät tekemään eräitä töitä, joista he saivat eri palkkion. Hän piti silmällä kumpaakin joukkiota ja pani muistiin heidän työnsä tulokset. Alkoholiryhmä oli alussa paljonkin edellä. Siihen kuuluvilla miehillä oli olutkannut vieressään, ja kun alkoi väsyttää, joivat he olutta. Raitis ryhmä jäi tunnin parin kuluessa jäljelle. Mutta tohtori Parkes odotti, pitäen tarkasti silmällä miehiä, ja kokeen jatkuessa alkoi oluenjuojien tarmo nopeasti alentua. Vaikka oluenjuojat olisivat miten yrittäneet, oli raittiiden ryhmä päivätyön päättyessä jättänyt heidät kauas taakseen. Kun tätä oli kestänyt muutamia päiviä, pyysi alkoholiryhmä päästä raittiiden joukkoon voidakseen ansaita enemmän. Mutta tehdäksensä kokeen päteväksi vaihtoi tohtori Parkes ryhmät. Hän muutti alkoholiryhmän raittiiksi ja päinvastoin, miesten mielellään suostuttua siihen, ja tämän kokeen tulos oli täydelleen sama. Uusi alkoholiryhmä oli aluksi voitolla raittiusryhmästä, mutta jäi auttamattomasti takapajulle illan tullessa.

Pian huomattiin *jokapäiväisessä elämässä* muutenkin, kuinka suuresti oli erehdytty, kun oli luultu, että juovutusjuomain nauttimisesta olisi hyötyä ruumiilliselle voimalle ja kestävyydelle. Englantilaisessa sotaväessä oli joukko ehdottomasti raittiita. Nämä eivät tietysti sotaretkilläkään huolineet alkoholista, kun muille sotilaille annettiin kohtuullisia määriä juovutusjuomia, muka voimien ylläpitämiseksi. Sopi siis senaikaisen käsityksen mukaan odottaa, että ehdottomasti raittiit matkoilla olisivat uupuneet pikemmin kuin muut, mutta päällikköjen kummastukseksi kävikin aivan toisin. Ehdottomasti raittiit marssivat toisten seassa, ponnistivat voimiaan saman verran kuin muutkin, mutta kestivät paremmin ponnistuksia, heihin ilmestyi vähemmän tauteja ja heistä kuoli vähemmän kuin alkoholia nauttivista sotilaista.

Seuraus näistä kokemuksista on ollut, että alkoholin nauttimista vältetään sellaisissa ponnistuksissa ja töissä, missä vaaditaan jatkuvaa ruumiillista voimaa ja kestävyyttä.

Urheilijat ovat yhä yleisemmin tulleet selville siitä, että alkoholi, missä muodossa tahansa käytettynä, alentaa voimia. Kaiken alkoholinautinnon jättäminen on havaittu välttämättömäksi kilpailuja varten harjoiteltaessa, ja eri urheilulajien etevimmät edustajat ovat yleensä ehdottomasti raittiita.

Etevä urheiluasiain tuntija, professori *Vilskman,* kertoo mieleenpainuvia esimerkkejä siitä, kuinka alkoholin nauttiminen on usein tehnyt tyhjiksi pitkäaikaisen harjoituksen tulokset.

Muuan nuorukainen oli pitemmän ajan harjoitellut paria urheilulajia ottaakseen osaa suuriin urheilukilpailuihin. Hänellä oli harvinainen luonnollinen taipumus suorittamaan tehtäviään. Kaikki hänen kilpailijansa olivat edeltäkäsin vakuutetut siitä, että tuo mies se on, joka ensimmäisen palkinnon saapi. Mutta mies ei saanutkaan ensimmäistä palkintoa, sai tyytyä kolmanteen. Kysymykseen, mitenkä hän niin huonosti onnistui, vastasivat hänen kumppaninsa: »Eipä kummaa, hänhän oli edellisenä iltana ollut hieman juomahommissa». Siihen ne sitten menivät kaikki kuukausia kestäneet harjoitukset! Viinalasi se sittenkin näyttäytyi miehen tarmoa voimakkaammaksi.

Toinen esimerkki on eräästä ulkomailla pidetystä juhlasta, johon oli saapunut edustajia kolmesta eri valtakunnasta. Eräällä edustajajoukkiolla sanottiin olevan suurin mahdollisuus päästä kaikissa nopeus- ja kestävyyskilpailuissa voitolle. Mutta kilpailupäivän edellisenä iltana olivat nuo voitosta itsekin varmat edustajat varomattomasti nauttineet heille outoa väkijuomaa. Seuraus oli surkea, sillä seuraavan päivän kilpailuissa joutuivat nämä »voittamattomat» kaikissa kilpailulajeissa auttamattomasti alakynteen.

Hyvästi ymmärtää, että alkoholin luuloteltu lämmittävä vaikutus on houkutellut sen käyttämiseen kylmässä ilmanalassamme.

Mutta *lämmittääkö alkoholi* todellisuudessa?

Lämmön ja vilun tunteemme riippuu pääasiallisesti siitä, onko ihomme lämmin vai kylmä. Kun kylmässä ilmassa otetaan esim. viinaryyppy, niin alkoholin vai-

kutuksesta ihossa olevat verisuonet laajenevat, ja ruumiin sisäosista tulee tavallista enemmän lämmintä verta pinnalle. Siitä seuraa lämpimän tunne ihossa. Mutta pian kylmän ulkoilman vaikutuksesta lämmin häviää ihosta, ja silloin on ruumis todellisuudessa kylmempi kuin ennen. Osa lämpöä on ensin siirtynyt ruumiin sisältä ihoon ja siitä hävinnyt. Alkoholi saa kyllä ruumiissa palaessaan jonkin verran lämpöä aikaan, mutta tämä ei paljoa merkitse, kun lämpöä alkoholin vaikutuksesta toiselta puolen siirtyy sitä enemmän ulos ruumiista.

Tälläkin alalla on tehty paljon *tieteellisiä kokeita*. Alkoholia nauttineet tutkijat ovat selvästi tunteneet, kuinka se lämmittää sekä vatsassa että ihossa, mutta toimitetut mittaukset ovat osoittaneet, että ruumiin sisällä lämpö heti laskee alkoholin vaikutuksesta, sen sijaan kun se ihossa ensin jonkin verran nousee, sitten laskeakseen.

Käytännöllisen elämän alalla on tultu samaan tulokseen. Kovassa kylmyydessä työskentelevät henkilöt ovat kokemuksensa nojalla yleisesti jättäneet juovutusjuomien nauttimisen. He kestävät kylmää paremmin ilman alkoholia. Jäämeriretkeilijäin yleinen kokemus on sama kuin tunnetun norjalaisen pohjoisnaparetkeilijän, professori *Nansen*in, joka lausui: »Oikeinta on tykkänään hylätä alkoholi juomatavarana kylmässä ilmanalassa tehtävillä retkillä.»

Asian ymmärtää hyvästi, kun sitä ajattelee tavallisen »talonpoikaisen järjen» valossa. Monesti kävivät miehet ennen vanhaan, kun vielä oli väkijuomia vapaasti

saatavissa, kaupungissa markkinoilla. Oli nautittu »lämmitykseksi» hyvästi alkoholia jo markkinoilla, ja kotimatkalle hankittiin taskumatti evääksi. Ahkerasti reessä istuessa viljeltiin eväspulloa. Jos nyt jokainen ryyppy olisi miestä lämmittänyt, olisi hänellä täytynyt vähitellen olla kuuma kuin saunassa. Mutta sen sijaan moni mies tuollaisilla retkillä paleltui kuoliaaksi. Vähitellen vei väkijuoma ruumiin lämpöä ihmisen huomaamatta alaspäin, kunnes se meni niin alas, että elämä ei enää ollut mahdollista.

Hauskan kotimaisen kokemuksen tältä alalta kertoi kerran tämän kirjoittajalle uuskaupunkilainen merikapteeni. Siihen aikaan, jolloin ei vielä kulkenut talvilaivoja Suomen ja Ruotsin välillä, päästiin joskus kuitenkin kovalla talvella meren ylitse jalkaisin jäätä myöten. Reippaat oppaat ottivat ohjatakseen matkustajia tällä vaaranalaisella retkellä. Joukon edessä työnnettiin venettä, johon kulkijat pääsivät vaaran tullen. Kuljetustaksa oli sata markkaa Suomen puolelta ja sata kruunua Ruotsin puolelta. Ensimmäiseksi työksi, ennenkuin retkelle lähdettiin, tutkivat oppaat kaikkien mukaan pyrkivien taskut, ja jos sieltä löytyi konjakkipullo, niin oli matkailijalla vara valita: joko lyötiin konjakkipullo rikki jäähän ja hän pääsi mukaan taikka sai hän pitää konjakkipullonsa, mutta häntä ei otettu mukaan retkelle mistään maksusta. Puhtaasti käytännöllisen kokemuksensa nojalla olivat nuo urheat merimiehet päässeet selville, minkälainen tarmon riistäjä alkoholi on pakkasessa, ilman että heillä vielä siihen aikaan oli tarkempaa tietoa siitä kokemuksesta,

mitä muualla maailmassa tällä alalla oli saavutettu.

Joku voisi luulla, että alkoholin lämpöä alentavasta vaikutuksesta olisi käytännöllistä hyötyä. Niin ei kuitenkaan ole asian laita. Jos alkoholilla tahdottaisiin kovassa kuumuudessa jäähdyttää itseään, tarvittaisiin tätä varten niin suuria määriä, että ne toisissa suhteissa ehdottomasti vaikuttaisivat myrkyllisesti.

Alkoholi ei anna uusia voimia. Paremmin kestää kylmää se, joka ei juovutusjuomia nauti.

Kolmas luku.

ALKOHOLIN VAIKUTUS HERMOSTOON.

Mistä johtuu, että ihminen on selvästi tuntevinaan, että alkoholi antaa uusia voimia ja lämmittää, vaikka onkin päinvastoin? Se riippuu siitä, että alkoholi pettää ihmistä.

Me ajattelemme, arvostelemme asioita, päätämme ja muistamme *aivojen* avulla. Niiden avulla me tajuamme iloa ja surua; ne ohjaavat viime kädessä meidän liikkeitämme j.n.e. *Hermojen* kautta saavat aivot tiedon siitä, mitä ruumiin eri osissa tapahtuu, ja hermot vievät ruumiin eri osiin kulloinkin tarvittavia käskyjä. Jos verrataan elimistöä suureen tehtaaseen, voi aivoja verrata isännöitsijään, joka konttorissa puhelimella ensin saa tietoja siitä, mitä tehtaan eri osissa tapahtuu, ja sitten lähettää tarpeellisia käskyjä. Hermot ovat tavallaan ihmisruumiin puhelinlankoja.

Jo edellä mainittiin, että *alkoholi on etupäässä hermomyrkkyä.* Kun ihminen viinissä, oluessa tai viinassa nauttii alkoholia, imeytyy se vatsasta vereen ja kulkee sen mukana ruumiin eri elimiin. Näistä on aivoilla erityinen taipumus alkoholin imemiseen puoleensa.

Ennen pidettiin alkoholia kiihottavana aineena. Nykyjään luetaan se *narkoottisiin* eli *huumaaviin myrk-*

kyihin. Alkoholi lamauttaa nimittäin kaikkein ensimmäiseksi aivojen tärkeimmät osat, jotenka tarkkaavaisuuden, arvostelukyvyn ja harkinnan hienoimmat asteet ensinnä häviävät. Silloin ihminen luulee toista, kuin mitä täydellä todella tapahtuu hänen ruumiissaan.

Kerran tuli meitä vastaan Helsingissä kolme juopunutta miestä. Varsinkin yksi heistä oli siksi heikossa tilassa, että tuskin jaloillaan pysyi. Mutta tämä mies vakuutteli vastaantulijoille: »Mi-mi-minä olen väkevin mies koko maa-maa-maailmassa». Niin väkevässä tilassa hän luuli olevansa, vaikka kuka tahansa olisi hänet yhdellä kädellään kumoon tuupannut. Sellaisessa tapauksessa on alkoholi vienyt kaiken arvostelukyvyn. Kun alkoholia on nautittu vähemmän, ei sen vaikutus ole noin raju, mutta joka tapauksessa alkoholi aina jonkun verran vähentää arvostelukykyä.

Sitä alkoholin ominaisuutta, että se ikäänkuin puuduttaa eli nukuttaa aivot, panee ne tavallaan joksikin aikaa viralta pois, jotenka ihmisen asiainpunnitsemiskyky heikkenee, jopa joskus menee melkein kokonaan, on paljon käytetty hyödyksi jokapäiväisessä elämässä. Ennen aikaan, kun väkijuomia oli runsaammin saatavissa, moni kauppias antoi maalaiselle ryypyt jo ennen kaupantekoa, ei ainoastaan kaupanpäällisryyppyjä. Niin tehdessään tiesi kauppias, että kun hän alkoholin avulla saa miehen aivot viralta pois, hän saa myydyksi hänelle sellaista tavaraa ja sellaisella hinnalla, ettei toinen koskaan olisi selvänä ollessaan tuollaisia kauppoja tehnyt. Vasta kun mies kotonaan selvisi, huomasi hän, että oli tullutkin ostettua tavaraa, jota hän ei ollenkaan tarvin-

nut. Ja tarpeellinen tavara saattoi jäädä hankkimatta, kun rahat olivat menneet joutavaan romuun. Kuinka monta ostajan kannalta huonoa hevoskauppaa on aikoinaan tehty Suomen markkinoilla viinan vaikutuksesta! Alkoholin vaikutnksen alainen mies, jonka aivot olivat puuduksissa, osti hevosen, joka hänen mielestään näytti varsin virkulta ja kaikin puolin virheettömältä. Kun hän oli nukkunut yönsä, ja alkoholi oli ennättänyt haihtua aivoista, niin että ne jälleen heräsivät toimimaan, meni mies katsomaan hevostaan. Silloin hän äkkäsi hevosen pattikontiksi tai muuten vialliseksi ja oli valmis vaikka vannomaan, että se ei ollut ollenkaan sama hevonen, jonka hän oli edellisenä päivänä ostanut. Hevonen oli sama, mutta nyt kykeni mies näkemään, mitä ei alkoholin vaikutuksen alaisena ennen ollut nähnyt; nyt oli arvostelukyky palannut.

Myöskin *aistimien* toimintaa häiritsee alkoholi. Ihminen on kuitenkin harvoin valmis myöntämään, että esim. hänen silmänsä voivat pettää häntä, kun pitempiaikainen suurempi alkoholinnautinto on hänen havaintokykynsä hämmentänyt.

Kerran istui mies kasvavan poikansa kanssa ravintolassa olutta juoden. Isä, joka oli juonut silläkin kertaa koko monta pullollista olutta, varoitteli poikaansa juopoksi tulemasta.

— Älä koskaan ota liikaa, poikaseni, sanoi hän, järkimies lakkaa, kun on saanut tarpeekseen. On suuri häpeä juoda itsensä juovuksiin.

— Tietenkin, sanoi poika, mutta mitenkä sitä voi tietää, onko saanut tarpeekseen vai onko jo juovuksissa?

Mies osoitti sormellaan heitä vastapäätä puistossa olevaa penkkiä ja sanoi:

— Näetkö noita kahta miestä, jotka istuvat tuolla penkillä? Jos näkisit siinä istuvan neljä miestä kahden asemasta, niin silloin sinä olisit juovuksissa.

Poika katsoi kauan ja vakavasti osoitettuun suuntaan ja sanoi lopuksi:

— Niin kai, isä, mutta penkillä istuu minun nähdäkseni vain yksi mies.

Niin hullusti voi käydä, kun alkoholi pääsee ihmisen pettämään!

Kun katselee alkoholin vaikutusta jokapäiväisessä elämässä, niin helposti huomaa sen häiritsevän vaikutuksen aivojen ja hermojen toimintaan. *Tavallisessa päihtymyksessä eli äkillisessä alkoholimyrkytyksessä*, niinkuin sitä tieteellisesti nimitetään, tuntee juoja ensin mielihyvän tunnetta. Elämä tuntuu iloiselta ja huolettomalta. Mutta kun alkoholia nautitaan enemmän, niin tunnelma muuttuu. Joku käy synkkämieliseksi ja itkee; toinen tulee kiivaaksi ja rajuksi; kolmannen puhe muuttuu naurettavan kehuvaksi, hän kehuu itseään tai hevostaan, harvoin kehuu juopunut vaimoaan; neljäs tahtoo juovuspäissään välttämättömästi laulaa tai tanssia. Kun juovutusjuomaa vieläkin nautitaan, joutuu juoja usein häiriintyneeseen sielun ja ruumiin tilaan. Hän alkaa tuntea yhä kasvavaa pyörrytystä; hänen järkensä pimenee; hän horjuu ja lankeaa, jos yrittää liikkua, ja sammaltaa, jos yrittää puhua. Kun juovutusjuomaa on niin paljon nautittu, että mies on tukkihumalassa, on hänen ruumiinsa tunnoton kasa, kasvot

ovat punasinervät ja turvonneet, ruumiin lämpö melkoisesti alentunut, silmät lasimaiset, hengitys kuorsaava, kurkku täynnä limaa, valtasuonen tykytys heikko ja epäsäännöllinen, ja ruumista peittää kylmä hiki. Saattaapa tulla kuolemakin jonkun alkoholimyrkytyksen elimistössä aiheuttaneen häiriön seurauksena. — Kaiken tämän epäjärjestyksen elimistön toiminnassa saa alkoholi aikaan häiritsemällä hermostoa, niin ettei se enää voi oikealla tavalla järjestää ruumiin eri tehtäviä.

Yleensä näyttää kerrallinenkin huomattavampi alkoholinnautinto vaikeuttavan asiainpunnitsemis- ja arvostelukykyä, mutta kiihottavan tunne-elämää, antaen siten aihetta äkkipikaisiin, harkitsemattomiin tekoihin. Erittäinkin n.s. raivokkaan päihtymyksen tilassa voi ihminen välistä käydä ympäristölleen suorastaan vaaralliseksi.

Äkillisestä alkoholimyrkytyksestä pääsee, jollei mitään pahempaa ole sattunut, *kohmelolla,* s.o. jonkin aikaa kestäneen pahoinvoinnin, päänsäryn, yleisen voimattomuuden, alakuloisuuden, tympeyden, oksennuskohtausten y.m. jäljestä ruumis vähitellen pääsee taasen tasapainoonsa.

Mutta eivät ainoastaan suurehkot alkoholimäärät häiritse aivojen toimintaa, vaan *verraten pienilläkin alkoholiannoksilla on haitallinen vaikutus henkiseen työhön.*

Jo aikaisin saksalainen lääketieteen professori *Kraepelin* tutki *kokeellisesti* pienten alkoholimäärien vaikutusta esim. kykyyn osoittaa, että on käsittänyt annetun

merkin, kykyyn laskea yhteen tahi oppia ulkoa lukuja j.n.e. Käytetty hyvin mieto alkoholiannos oli enimmiten 20—30 grammaa, siis niin paljon alkoholia, kuin on 1—2 viinamoukussa. Ensinnä aina otettiin selko koehenkilön työkyvystä säännöllisissä olosuhteissa, toimittamalla useamman päivän kuluessa erityisiä kokeita sitä varten. Kaikissa kokeissa olivat tulokset huonommat, kun alkoholia oli nautittu, vaikka koehenkilöllä itsellään oli se luulo, että alkoholi helpottaisi työtä. Nämä kokeet osoittivat, että jo pienillä alkoholimäärillä on taipumus alentaa henkisiä kykyjämme, joka seikka tietysti riippuu lievästä äkillisestä myrkytyksestä hermostossa. Mutta professori Kraepelin piti silmällä alkoholin vaikutusta ainoastaan parin tunnin ajan sen nauttimisesta.

Tohtori *Smith* tutki, kuinka pitkän ajan henkinen työkyky pysyy kehnompana silloin, kun on tavallisessa elämässä kohtuullisiksi katsottuja alkoholimääriä käytetty. Koe tehtiin aina vasta 8—12 tuntia sen jälkeen, kun viimeinen alkoholiannos oli nautittu. Sittenkin oli työn tulos alkoholia nautittaessa päivästä päivään yhä huonompi kaikesta harjoituksesta huolimatta. Kun alkoholinnautinto taas jätettiin pois, nousi henkinen kyky melkoisesti.

Toinen tutkija, tohtori *Führer*, otti vieläkin askelen eteenpäin. Hän koetti samantapaisilla kokeilla saada selville pienen päihtymyksen vaikutusta henkisiin kykyihin. Tämä päihtymys oli siksi lievä, ettei sitä sivullinen huomannut, ja ettei sitä seurannut minkäänlainen kohmelo. Mutta jo tällainen alkoholin käyttäminen alensi

henkiset kyvyt pitkäksi ajaksi. Esim. ulkoaoppimiseen se vaikutti alentavasti aina ylihuomisaamuun asti

Myöskin myöhemmät tällä alalla suoritetut tutkimukset osoittavat, että henkisen työn laatu huononee ja ajatusten arvo alenee jo verraten pienten alkoholimäärien nauttimisen jälkeen.

Käytännöllisen elämän eri aloilla saavutetut kokemukset todistavat samaa.

Meillä Suomessakin on tehty samantapaisia kokeita. Tohtori *Tötterman* on tehnyt selkoa kokeista, joita hän vuonna 1915 suoritti Helsingin yliopistossa. Tarkoituksena oli saada selville, kuinka pienten alkoholimäärien käyttö vaikuttaa ihmisen kykyyn tehdä koneellista tarkkuutta kysyvää työtä. Kokeiltiin langan pujottamisella neulan silmään. Kokeet käsittivät 43 päivää kestävän ajanjakson. Toisina päivinä tehtiin työtä ilman alkoholia, toisina sellaisen alkoholiannoksen jälkeen, joka sisälsi 25 kuutiosenttimetriä alkoholia miedossa liuoksessa. Koe tehtiin noin 11 tuntia alkoholin nauttimisen jälkeen, niin että alkoholin välitön vaikutus oli ennättänyt hävitä. Joka päivä pujotettiin 20 minuutin kuluessa lankaa niin monen samanlaisen neulan silmään, kuin sinä aikana ennätettiin. Harjoituksen kautta työkyky alkoholittomina päivinä jonkun verran nousi, mutta alkoholipäivinä työkyky meni niin paljon alaspäin, että alkoholin vaikutus selvästi voitti harjoituksen vaikutuksen. Tutkimuksesta selvisi siis, että pieni alkoholimäärä vähensi koehenkilön kykyä suorittaa puheena olevaa tarkkuutta kysyvää työtä.

Saksalaiset tiedemiehet ovat osoittaneet, että pienetkin alkoholimäärät vaikeuttavat varsinaista kirjoitustyötä, ja että konekirjoitustyössä esiintyi tällaisten alkoholimäärien nauttimisen jälkeen enemmän virheitä kuin tavallisissa oloissa. Neljä kokenutta latojaa sai työskennellä kirjapainossa ilman alkoholia ja pienten alkoholimäärien vaikutuksen alaisina. Ensin käytettiin neljännestunti selon ottamiseen harjoituksen vaikutuksesta, sitten annettiin alkoholikokeissa kullekin latojalle viiniannos, joka sisälsi noin 36 grammaa alkoholia. Seuraus oli, että alkoholi jotenkin säännöllisesti alensi työn tulosta. Kokeitten kuluessa oli koehenkilöllä itsellään se tunne, että työkyky oli lisääntynyt ja kuitenkin oli tulos huonompi.

Myöskin *koulutyössä* on tehty samantapaisia kokeita ja samoilla tuloksilla.

Ruotsalaisen luutnantin *Boy*n toimeenpanemissa ampumakokeissa osoittautui, että alkoholi pienissäkin määrissä käytettynä vaikuttaa haitallisesti *ampumataitoon*. Kun tottuneet sotamiehet ampuivat ilman alkoholia vain 7 laukausta ohi maalitaulun, meni heiltä alkoholin vaikutuksen alaisina 27 laukausta maalitaulun ohitse.

Syvässä ja terävässä ajatustyössä, joka on ihmiskuntaa vienyt eteenpäin, *ei alkoholista ole mitään hyötyä*. Kun tunnetulta amerikkalaiselta keksijältä *Edison*ilta kysyttiin, minkä vuoksi hän on ehdottomasti raitis, vastasi hän: »Minä luulen ehdottomuuteni johtuvan siitä, että olen aina tuntenut tarvitsevani käyttää päätäni parempaan». Saattaa todellakin olla syytä kysyä, niinkuin rehtori *Rosendahl* tekee eräässä kirjassaan: »Elleivät

esim. Suomen ylioppilaat koskaan olisi viljelleet päihdyttäviä juomia, ken arvaa, kuinka paljon enemmän köyhässä maassamme olisi saatu aikaan?»

Usein käytetään alkoholia siitä syystä, että sen avulla tahdotaan päästä *henkisen väsähtämisen* tunteesta. Itse väsymys ei poistu, vaikka uupumuksen tunne hetkeksi saadaankin karkoitettua. Jos alkoholilla yritetään kiskoa ruumiista viimeisetkin varat, on siitä huonoja seuseurauksia. Mitään todellista työkykyä ei tästä lähde, ruumiin viimeisetkin säästöt vain tyhjennetään, niin että hermoston on hyvin vaikea saavuttaa tasapainoaan tällaisen ponnistuksen jälkeen.

Surun ja *ikävän* voi alkoholi saada joksikin aikaa unohtumaan, kun oikea arvostelukyky on poissa. Mutta alkoholin vaarallisuus tekee sen sopimattomaksi tähänkään tarkoitukseen käytettäväksi.

Se seikka, että alkoholi on opittu tuntemaan huumaavaksi myrkyksi, selittää myöskin sen *kaikkein vaarallisimman ominaisuuden,* sen nimittäin, että vaikka juovutusjuoman nauttiminen alussa saattaa olla vastenmielistäkin, moni siihen pian tottuu, jopa rupeaa kaipaamaan yhä lisää ja lisää, kunnes ihminen on valmis millä hinnalla hyvänsä alkoholijuomaa itselleen hankkimaan ja tarttumaan kaikenlaisiin kamaliin aineisiin, jollei tavallista väkijuomaa ole alkoholihimon tyydykkeeksi saatavissa. Japanilaiset ovat tämän alkoholin ominaisuudet pukeneet sananlaskun muotoon: »Mies otti ryypyn, ryyppy otti toisen ryypyn ja lopuksi otti ryyppy miehen». Sattuvasti on sanottu, että alkoholi voi hetkiseksi siirtää petolliseen paratiisiin henkilön,

joka on suurimmassa ahdingossa, jolloin hänen velvollisuutensa olisi koota kaikki tarmonsa saadakseen asiansa muuttumaan. Se onneton, joka näin on tottunut löytämään päihtymyksessä lohdutuksensa, turvautuu yhä uudestaan väkijuomiin, lyhentääkseen ne väliajat, jolloin hänen kurja tilansa painostaa häntä.

Alkoholi on huumaavaa myrkkyä. Monin tavoin häiritsee se aivojen ja hermojen toimintaa. Aikaa myöten voi alkoholin nauttiminen synnyttää vaarallisen juomahimon.

Neljäs luku.

ALKOHOLINNAUTINTA SAA AIKAAN KIPUA JA KUOLEMAA.

Edellisessä luvussa jo on puhuttu *äkillisestä alkoholimyrkytyksestä* eli *päihtymyksestä*, joka on tavallisin alkoholin aikaansaamista taudeista. Kun alkoholin nauttimista yhä jatketaan ja sen uudistuvat vaikutukset liittyvät edellisten aunosten aiheuttamiin vahinkoihin, kehittyy pysyväinen taudintila, jota on tapana nimittää *kroonilliseksi* eli *pitkälliseksi alkoholimyrkytykseksi*.

Tämä pysyväinen alkoholimyrkytys saattaa ilmetä myöskin koko *hermoston* työn häiriytymisessä. Sairaan jäsenet alkavat vavista, tunto, näkö ja ajatuskyky heikkenevät. Etenkin aamusella on paha ja raskas olo. Kieli alkaa täristä, joten puhe käy epäselväksi. Tuntohäiriöt voivat muuttua vaikeiksi tuskiksi tai päinvastoin täydelliseksi tuunottomuudeksi. Myöskin suonenvetokohtaukset voivat olla seurauksena hermoston vahingoittumisesta alkoholin takia. Pitkällinen alkoholimyrkytys voi johtaa myöskin mielenhäiriöihin, joko ohimenevään *juoppohulluuteen* tai *kestäviin mielenvikaisuustauteihin*.

Aivoissa saattaa alkoholi saada aikaan muutakin vahinkoa. Verisuonet, jotka alkoholisteilla usein ovat

sisäpinnaltaan epätasaisia ja kankeita, eivät voi auttaa sydäntä veren työntämisessä eteenpäin verisuonia pitkin. Niin on asian laita etenkin ponnistusten ja varsinkin päihtymyksen jälkeen. Silloin veri voi salpautua ja suoneen muodostua tukko, joka katkaisee veren viennin siihen aivojen osaan, mihin verisuoni johtaa. Tämä aivojen osa, joka ei enää saa ravintoa, kuolee, jolloin syntyy n.s. aivopehmennys. Jos nyt näin tuhoutuneesta aivojen osasta lähtee esim. käden liikkeitä ohjaavat hermosäikeet, niin halvaantuu tavallisesti käsi ainiaaksi. Toisenkin tärkeän muutoksen aivoissa olevissa verisuonissa voi alkoholi aiheuttaa. Kun suonet sen vaikutuksesta muuttuvat, paksunevat muutamat paikat, toiset taas ohenevat. Ohuet kohdat pullistuvat ulospäin eteenpäin rientävän verivirran painosta, ja suoniin muodostuu pieniä erittäin haurasseinäisiä pusseja. Jos nyt suonta erikoisesti rasitetaan, voivat nämä pussit särkyä. Silloin virtaa veri aivoaineeseen ja syntyy halvaus. Jos verenvuoto on vähäinen, voi sairas parantua, mutta jää usein toinen puoli halvaantuneeksi koko eliniäksi. Pahimmassa tapauksessa seuraa kuolema.

Myöskin muissa elimissä voi varsinkin pitkäaikainen huomattavampi alkoholin käyttäminen saada aikaan taudillisia muutoksia.

Suoranaisimmin *joutuu alkoholin tuhotöille alttiiksi mahalaukku*. Alkoholin nauttiminen ei edistä ruuansulatusta, niinkuin ennen luultiin. »Ruokaryypyn» ottamisella on moni ajan mittaan vatsansa pilannut. Jo yksi ainoa runsaampi alkoholiannos, varsinkin jos se

nautitaan väkevämpänä väkijuomana, saa aikaan mahalaukun limakalvon rajun ärtymisen, josta on seurauksena pahoinvointi ja oksennuskohtaukset. Pitempiaikainen alkoholin nauttiminen voi aikaa myöten synnyttää pysyväisiä taudillisia muutoksia mahalaukun limakalvossa, aiheuttaen n.s. kroonillisen mahakatarrin. Alkoholi voi myöskin *vahingoittaa maksaa.* N.s. *rasvamaksa*, jossa taudissa maksa on siihen sairaalloisesti kerääntyneen rasvan johdosta paisunut ja muuttunut väriltään likaisen kellertäväksi, kuuluu alkoholisteilla useimmiten tavattuihin tauteihin. Toinenkin maksasairaus, n.s. *kutistunut maksa*, esiintyy usein alkoholisteilla. Ei olla kuitenkaan täysin selvillä siitä, kuinka suoranainen osuus alkoholilla on tämän tavallisesti kuolemalla päättyvän taudin synnyssä.

Pitkäaikaisesta alkoholimyrkytyksestä aiheutuvat selkämunuaistaudit, rasvamunuainen ja *kutistunut munuainen*, muistuttavat edellä mainittuja maksatauteja. Munuaistaudissa voi suuri määrä veren kallista ravintoainetta, munanvalkuaista, mennä virtsassa ulos ruumiista. Veri käy silloin yhä enemmän munanvalkuaisköyhäksi ja vetiseksi. Tautiin yhtyy helposti n.s. vesitauti. Voimat menevät alaspäin. Kun lopulta munuaiset eivät kykene enää ollenkaan erittämään virtsaainetta, jäävät ne aineet vereen, joita munuaisten tulisi erittää pois ruumiista. Silloin syntyy virtsamyrkytykseksi kutsuttu yleinen myrkytystila, joka tavallisesti muutamien päivien kuluessa vie hautaan.

Alkoholi *ei vahvista sydämen todellista työkykyä*, niinkuin on yleisesti luultu. Samoinkuin muitakin lihaksia

heikontaa juovutusjuomain nauttiminen sydämenkin toimintaa. Paljon suurempi merkitys on kuitenkin niillä taudillisilla muutoksilla, joita pitkäaikainen alkoholinnautinta voi saada aikaan sydämessä. Alkoholistilla saattaa *sydän laajentua luonnottoman suureksi*. Niin käy varsinkin olut- ja rapakaljajuopoilla, joiden sydämen täytyy pumputa verisuonissa myöskin sitä suurta nestemäärää, minkä he alkoholin ohella tulevat nauttineiksi. Täten on sydämen kestettävä — alkoholin vahingollisen vaikutuksen ohella — myöskin voimia kuluttavaa liikatyötä. Laajentuneen sydämen lihaksilla on taipumus joutua taudillisten muutosten alaisiksi, josta voi olla seurauksena monenlaiset häiriöt verenkierrossa. Toinen muutos, johon on kiinnitettävä huomiota, on *sydämen liiallinen rasvoittuminen*. Terveenkin sydämen ympärillä on jonkun verran rasvakerrostumaa, mutta alkoholinnauttijoilla tämä rasvakerros kasvaa usein ylen suureksi, vaikeuttaen siten sydämen työtä suuressa määrässä. Kun näin heikontuneelta sydämeltä vaaditaan äkillisessä ponnistuksessa tavallista suurempaa työtä, on sydänhalvaus ja kuolema helposti seurauksena.

Myöskin *verisuoniin ulottuu alkoholin vahingollinen vaikutus*. Ne käyvät alkoholisteilla kankeiksi ja hauraiksi. Niihin kerrostuu rasvaa ja kalkkia. Hauraat verisuonten seinät voivat helposti revetä veren paineesta, jolloin syntyy vaarallisia verenvuotoja. Verisuonien jäykistymistä ja kalkkiutumista, n.s. suonenkovettumista, tavataan kyllä muillakin kuin alkoholisteilla. Varsinkin kuuluu se n.s. vanhuudentauteihin.

Mutta kokeneet lääkärit väittävät, että tämä arveluttava sairaalloinen tila esiintyy paljon aikaisemmin niillä, jotka suuremmassa määrässä nauttivat alkoholia. Ruotsalainen lääketieteen professori *Henschen* lausuu: »Tässä on se tärkeä ero, että raittiilla muodostuu suonien kalkkiutuminen vasta hyvin korkeassa iässä, noin 60—80 vuoden vanhana, ja lievästi, kun sitä vastoin alkoholisti saa sen aikaiseen, tavallisesti jo 40 vuoden paikoilla, jopa aikaisemminkin. Olen tavannut sitä jo jonkun vuoden yli 20:n vanhoilla alkoholisteilla, jotka ovat aloittaneet juomisensa aikaiseen. Voi siis sanoa: alkoholisti vanhenee pian ja hänen voimansa tyhjentyvät aikaiseen. Koko hänen ruumiinsa on vanha jo 40 vuoden iässä.»

Alkoholinkäyttö ei ole ainoa syy edellämainittuihin tauteihin maksassa, sydämessä y.m. Ihmisen terveyttähän uhkaavat niin monet muut vaarat elämässä. Muistettava myöskin on, että toinen ihminen on luonnostaan alttiimpi alkoholin vaikutuksille kuin toinen. Paljon riippuu tässä kohden niinikään niistä ulkonaisista olosuhteista, joissa alkoholin nauttiminen tapahtuu. Ihmiselle, joka elää ahtaissa taloudellisissa oloissa, tai jolla on synnynnäinen taipumus kivulloisuuteen, voi sama alkoholimäärä käydä arveluttavaksi, jota toinen, riittävästi ravittu ja hyvissä ulkonaisissa olosuhteissa elävä henkilö näyttää voivan kauankin kestää ilman päällepäin näkyvää vahinkoa. Juoppouden vahingolliset vaikutukset esiintyvät myöskin eri ihmisissä eri tavalla, riippuen siitä, mikä elin kullakin on arin taudeille. Mutta toiselta puolen on tärkeätä muistaa, mitä

ruotsalainen lääketieteen professori *Kjellberg* on lausunut, että »nämä taudilliset muutokset viittaavat juovutusjuomien väärinkäyttöön, joka yleensä jo paljon, paljon ennen, kuin nämä muutokset esiintyvät, on saanut aikaan arveluttavia vaikutuksia asianomaisen henkilön henkisessä ja ruumiillisessa terveydentilassa». Niinikään on varteen otettava ruotsalaisen alkoholikysymyksen tutkijan, lääketieteen professori *Quensel*in huomautus, että taudillisia muutoksia elimissä voi olla olemassa silloinkin, kun ei paljaalla silmällä näkyviä muutoksia ole ruumiinavauksessa havaittavissa.

Paljon arveluttavampi kuin nämä yksityisissä elimissä tavatut taudilliset muutokset on kuitenkin *alkoholin yleinen ruumiin vastustuskykyä heikontava vaikutus.* Tässä kohden on useampia asianhaaroja vaikuttamassa samalla kertaa. Ennen kaikkea on otettava huomioon alkoholin yleinen myrkyllinen vaikutus, joka tekee elimistön vähemmän kykeneväksi vastustamaan satunnaisia taudinaiheita. Kun koko elimistön hyvinvointi sekä eri elinten tila ja toimintakyky riippuu suuressa määrin hermoston tilasta, ja alkoholi ennen kaikkea on hermomyrkkyä, olisivat juoppouden aikaansaamat häiriöt eri elimissä tätäkin tietä selitettävissä. Alkoholi vaikuttaisi siten pikemmin taudeille alttiiksi tekevästi kuin suoranaisesti elimiä vahingoittavasti. Käytännölliseltä kannalta ei kuitenkaan ole suurta eroa, vaikuttaako alkoholi välittömästi, saaden suorastaan aikaan maksan ja munuaisten kutistumista, suonien kalkkiutumista y.m., vai onko alkoholin vaikutus näille taudeille alttiiksi tekevää laatua. Pääasia on,

että kun alkoholin tavanmukainen nauttiminen on heikontanut terveyden ja alentanut ruumiin vastustuskyvyn, saattaa alkoholinnauttija sortua johonkin taudinkohtaukseen, josta hän ehdottomasti raittiina olisi suoriutunut.

Tunnettua on, kuinka *paljon vaikeammin alkoholistin haavat ovat parannettavissa* kuin raittiin henkilön. Kun on kysymys leikkauksesta, riippuu paljon siitä, onko sydän terve, niin että se kestää tarvittavan nukutuksen, vai onko se pitempiaikaisen alkoholinnautinnan heikontama.

Erittäin tärkeä on se tosiasia, että alkoholi *heikontaa ruumiin vastustuskykyä tarttuvia tauteja vastaan*. Paitsi elimistön yleistä heikontumista alkoholinnautinnan johdosta vaikuttavat tässä kohden vielä erikoisesti seuraavat seikat. Alkoholi vaikuttaa vahingoittavasti vereen vähentäen sen kykyä vastustaa taudinsiemeniä eli bakteereita. Erittäinkin ovat valkoiset verisolut elimistön »terveyspoliiseja», jotka hyökkäävät taistelemaan ruumiiseen tunkeutuvia bakteereja vastaan. Kun alkoholi voi vähentää valkoisten verisolujen lukua ja tekee ne joka tapauksessa veltommiksi ja vähemmän kykeneviksi käymään käsiksi bakteereihin, on selvää, kuinka paljon alttiimmaksi elimistö jo tästä syystä käy tarttuville taudeille. Kun alkoholi voi sitä paitsi turmella limakalvot ruuansulatuskanavassa ja hengityselimissä, pääsevät bakteerit helpommin tunkeutumaan sisään ruumiiseen. Terveen ruuansulatuskanavan erittämät nesteet voivat ottaa hengiltä erinäisiä bakteereja, mutta kun alkoholi vahingoittaa näitä nesteitä, ei siltä-

kään taholta ole vastusta tartunnan pääsemiselle elimistön jaloimpiin osiin.

Tarttuvista taudeista on etusijaan asetettava tuberkulosi. Sekä kokeelliset että tilastolliset tutkimukset ovat osoittaneet, että *suurempi alkoholinnautinta saa aikaan suurempaa taipumusta keuhkotautiin.* Tässä kohden on otettava huomioon myöskin, että tärkeänä syynä keuhkotaudin leviämiseen on asuminen ahtaissa, huonoissa asunnoissa ja riittämätön ravinto sellaisissa oloissa, joissa alkoholiin uhrataan liian suuri osuus ansiotuloista.

Alkoholinnautinta edistää myöskin vaarallisen *keuhkotulehduksen* ja *lavantaudin tuhotöitä.*

Jo aikaisin pantiin merkille, että *juomarit ovat erikoisen alttiita koleralle.* Englantilainen lääketieteen professori *Adams* lausui, että kolera-aikana olisi juovutusjuomakauppain oville maalattava: »Täällä myydään koleraa».

Myöskin ovat tilastolliset havainnot osoittaneet, että alkoholinnautinta edistää *tarttuvien sukupuolitautien* leviämistä.

Kun tietää, mikä osuus tällaisilla taudeilla on yleisen terveydellisen tilan alentamisessa ja tulevienkin sukupolvien heikontamisessa, käsittää hyvin, *kuinka suuri välillinen vaikutus alkoholilla on sairauden aikaansaajana.*

Myöskin eri maiden *sairaus-* ja *kuolevaisuustilasto* on monin tavoin paljastanut alkoholin tuhotöitä.

Tapaturmat ovat usein läheisessä yhteydessä juoppouden kanssa. Erittäinkin nykyisenä koneellisten

kulkuneuvojen aikana on alkoholi osoittautunut monen monien tapaturmien aiheuttajaksi. Muutamat ulkomaiset tapaturmavakuutusyhtiöt myöntävät ehdottomasti raittiille melkoisen alennuksen vakuutusmaksuissa.

Edellä on mainittu, että *erinäiset taudit käyvät paljon vaarallisemmiksi alkoholisteille* kuin raittiille henkilöille. Esimerkkinä tästä mainittakoon tilastollisten tutkimusten todentama havainto, että kuolleisuus keuhkotulehdukseen alkoholistien joukossa tavallisesti on noin kaksi kertaa niin suuri kuin raittiiden keskuudessa. Varsinkin Englannin virallinen tilasto valaisee selvästi sitä suurta vaaraa, jonka alaisina *juovutusjuomaliikkeen palveluksessa olevat henkilöt* ovat. Näiden kuolleisuus on paljoa suurempi muissa tavallisissa ammateissa esiintyvää kuolleisuutta. Tämä riippuu siitä, että he itsekin ovat halukkaat käyttämään niitä aineita, joita muille valmistavat ja myyvät.

Alkoholismi johtaa usein *itsemurhaan.* Tanskassa oli vuonna 1905 toimitetun virallisen tutkimuksen mukaan itsemurhan tehneistä miehistä lähes puolet juoppoja. Suurta huomiota on herättänyt henkivakuutusyhtiöiden kokemus *ehdottomasti raittiiden pienemmästä kuolleisuudesta* niihin verrten, jotka ovat kohtuullisina alkoholinnauttijoina otetut henkivakuutnkseen. Vuonna 1840 halusi eräs tunnettu raittiusmies Englannissa vakuuttaa henkensä. Kun henkivakuutusyhtiö sai tietää, että hän oli ehdottomasti raitis, vaati se 10 % korkeampaa vakuutusmaksua väittäen, ettei raittiusmies voi elää niin kauan kuin oikeat ihmiset! Silloin

perustivat raittiudenharrastajat uuden henkivakuutusyhtiön, joka järjesti erityisen osaston ehdottomasti raittiita varten. Tässä raittiusosastossa on kuolleisuus ollut noin 23 % alempi kuin niiden osastossa, jotka nauttivat »kohtuullisesti» juovutusjuomia silloin kun heidät otettiin henkivakuutukseen. Sittemmin on eri maissa perustettu yhä useampia tällaisia henkivakuutusyhtiöitä. Juomareiksi epäiltyjä ei niissä oteta vakuutukseen millään ehdolla. Ja kaikkien yhtiöiden kokemus osoittaa, että alkoholinkäyttäjien keskimääräinen elämänpituus on melkoista pienempi kuin ehdottomasti raittiiden. — Joku voi tähän sanoa: tunnenhan minä sen tai sen, joka eli vanhaksi mieheksi, vaikkei koskaan lasiin sylkenyt. Yhtä viisasta olisi ottaa vanha sotamies esimerkiksi siitä, ettei sotakaan niin vaarallista ole. Moni pääsee taistelusta vahingoittumatta, mutta toiset hänen viereltään kaatuvat tai haavoittuvat. Moni, jolla on oikein vahva ruumiinrakennus, voi nauttia paljonkin alkoholia, ilman että hän siitä näennäisesti kärsii. Mutta sill'aikaa sortuu joukoittain toisia, vähemmän vastustuskykyisiä alkoholin uhreiksi.

Virallisessa tilastossa tulevat näkyviin vain harvat niistä kuolemantapauksista, joihin alkoholismi on ollut syynä. Eri asia on, kun asia joutuu tarkemman tutkimuksen alaiseksi. Siitä mainittakoon seuraava esimerkki. Tanskassa, jossa käytetään verraten paljon väkijuomia, pyysi valtion raittiuskomitea maan kaikilta lääkäreiltä tietoja 15 vuotta vanhempien henkilöiden keskuudessa vuonna 1905 tapahtuneista kuolemantapauksista. Noin 23 % miesten ja 3 % naisten

kuolemantapauksista oli aiheuttanut alkoholinnautinta joko pää- tai myötävaikuttavana syynä. Köpenhaminassa oli yli *puoleen* 45—55 vuoden iässä sattuneista kuolemantapauksista miesten keskuudessa alkoholinkäyttö ollut joko pää- tai myötävaikuttava syy. Tunnettu tanskalainen tilastotieteilijä professori *Westergaard* laski, että jos nämä alkoholikuolemat häviäisivät, nousisi miesten keskielämänpituus lähemmäs 4 vuodella, naisten noin $^1/_2$ vuodella.

Viime vuosisadan sodat Euroopassa veivät korkeimpien laskujen mukaan lähes 7 $^1/_2$ miljoonaa ihmishenkeä. Mutta alhaisimmankin laskelman mukaan vei alkoholi Euroopassa keskimäärin vuodessa 250 000 uhria. Se olisi tehnyt 30 vuodessa 7 $^1/_2$ miljoonaa eli yhtä paljon, kuin Euroopan sodat veivät koko 19:nnellä vuosisadalla.

Alkoholi saa suoranaisesti aikaan sairautta ja kuolemaa. Vielä suurempaa häviötä tekee se sen kautta, että se heikontaa elimistön vastuskykyä varsinkin tarttuvia tauteja vastustamaan. Tällä tavoin sortaa alkoholi ennenaikaiseen hautaan paljon suuremmat joukot ihmisiä kuin tavallisesti aavistetaankaan.

Viides luku.

ALKOHOLI SIVEELLISEN ELÄMÄN HÄIRITSIJÄNÄ JA RIKOKSEN TIELLE JOHDATTAJANA.

Kerrallinenkin tuntuva alkoholinnautinta heikentää käsitys- ja ajatuskykyä, mutta kiihoittaa alussa tahtoa. Tahdon kiihoittaminen ja siihen yhtynyt kohonneen toimeliaisuuskyvyn tunne peittää alkoholin vaikutuksenalaiselta sen tosiasian, että hänen järjentoimintansa on alentunut; hän uskoo henkisen ja ruumiillisen pirteytensä todella nousseen. Tämä usko alkoholin elähyttävään vaikutukseen saa monen yhä uudelleen hakemaan juovutusjuomista vaihtelua elämäänsä, joka tuntuu sitä yksitoikkoisemmalta, mitä enemmän hän on entisellä alkoholinnautinnalla menettänyt mahdollisuuksia tyydytyksen saamiseen elämän muista puolista. Päästyään lieväänkin alkoholihuumaukseen tällainen henkilö ei enää selvästi huomaa juomatilaisuuksien huonoja puolia. Vielä perästäpäinkin saattaa tuollainen tilaisuus hänelle esiintyä jonkinlaisessa kirkastuneessa muodossa.

Jos jokin äkillinen päähänpisto vie itsensähillitsemiskyvystä voiton, tekee päihtynyt helposti jotakin, jota hän ei täysin selvänä tekisi. Hän ärtyy toisen puheesta ja haastaa riitaa taikka hän antaa valtaa houkutuk-

selle, jota hän on voinut selvänä ollessaan vastustaa. Näin ollen jo *satunnainen runsaampi alkoholinnautinta voi johtaa päihtyneen tekemisiin järjestysvallan kanssa.* Varsinkin on tällainen vaara suuri, kun on kysymys henkilöstä, jossa piilee salaisia mielisairaalloisia taipumuksia.

Mutta yhteiskunnan kannalta on *varsinaisen juoppouden merkitys siveellisessä suhteessa vielä suurempi.* Päihtyminen on jo itsestään katsottava siveellisesti moitittavaksi. Suomessa rikoslaki pitää nähtävästi päihtyneenä esiintymistä julkisella paikalla rangaistavana rikoksena. Juoppo tietää jo omasta, usein uusiutuneesta kokemuksestaan, ettei alkoholilla käy leikitteleminen. Hänellä ei ole senkään verran puolustusta kuin kenties kokemattomuudessaan satunnaisesti päihtyneellä. Paljas tyly tuomitseminen ei silti ole juoppoonkaan nähden paikallaan. Hänellä on saattanut olla syntyperäinen taipumus alkoholinnautintaan, tai ovat olosuhteet ehkä muuten olleet sellaiset, että hänen kiusauksensa on ollut tavallista suurempi. Hän on samalla sairas, jota on autettava.

Surettavinta ja yhteiskunnan kannalta huolestuttavinta on kuitenkin se turmiollinen vaikutus, mikä *juoppoudella on ihmisen koko siveelliseen olemukseen.* Juoppouden kehityttyä pitemmälle esiintyy yhä tuntuvammin hienoimpien tunteiden tylsyminen. Juomari saattaa käydä raa'aksi, unhottaa velvollisuutensa omaisiaan kohtaan ja esiintyä tuollaisena onnettomana raukkana, johon ei mitenkään enää voi luottaa, johon eivät lähimpäinkään ystävien parhaassa tarkoituksessa

annetut neuvot pysty ja joka on valmis mihin tahansa, voidakseen jälleen alkoholihimoansa tyydyttää. Lopulta tahto lamautuu yhä enemmän. Juomari ei enää kykene yrittämäänkään nousta alennustilastaan. Hän on valmis seuraamaan kaikenlaisia houkutuksia, vaikka ne johtavat suorastaan rikoksen tielle. Ja kaikki tämä luisuminen askel askelelta yhä alemmaksi saattaa käydä niin vähitellen ja huomaamattomasti, ettei juomari itse useinkaan ole vakuutettu tilansa huonoudesta.

Elämä ympärillämme osoittaa myötäänsä esimerkkejä siitä, kuinka helposti paremmat tunteet tylsyvät alkoholin vaikutuksesta.

Jaloimmaksi tunteeksi, mikä ihmissydäntä voi liikuttaa, sanotaan äidin rakkautta lapseensa. Kerran jaettiin Helsingissä jouluaikana juhla-apua köyhille vaimoille. He saivat ruokatarpeita y.m., millä ottaisivat juhlaa lapsineen vastaan. Pari vaimoa meni suoraa päätä olutpuotiin, jollaisia yksityisillä vielä siihen aikaan oli lupa pitää, ja vaihtoivat saamisensa olutpulloihin. Pullot kainaloissa he saapuivat kylmiin tyhjiin koteihin ruokaa odottavien lastensa luokse.

Mitenkä alkoholi vie myöskin lapsen rakkauden vanhempiinsa, siitä yksi ainoa esimerkki. Tunsin ylioppilaan, joka oli helläsydäminen mies ja hyvä työntekijä, menestyen toimissaan, siksi kun huonot toverit tulivat ja viettelivät hänet mukaansa. Vanha äiti oli ainoa, joka poikaansa vaalieli silloinkin, kun jo muut häntä halveksivat. Äidin sydän ei eläessä kylmentynyt, mutta tuli tuoni ja kylmensi sen. Poika oli yksin äitinsä ruumiin ääressä — ja riisti hänen kylmästä sormestaan

kuluneen vihkimäsormuksen, jonka käytti juovutusjuomain hankkimiseen.

Isä, joka selvänä ollessaan on hyvä ja hellä, saattaa alkoholin vaikutuksesta muuttua väliin täydelliseksi ihmispedoksi, joka lyö vaimoaan ja lapsiaan.

Ruotsalainen lääketieteen professori *Thunberg* kuvaa alkoholin siveellisesti alentavaa vaikutusta jokapäiväisessä elämässä seuraavin mieleenpainuvin sanoin:

»Vanhassa sadussa kerrotaan noita-akasta, jonka tarvitsi vain koskettaa kepillään ihmistä muuttaakseen hänet eläimeksi. Samalla tavalla voidaan sanoa, että alkoholi kykenee riistämään ihmiseltä hänen parhaat ominaisuutensa, vieläpä muuttamaan hänet eläimen kaltaiseksi. Joka ennen oli tunnettu siivoudestaan, itsensä hillitsemisestä, toisten kunnioittamisesta, ystävällisyydestään, auttavaisuudestaan, vakavuudestaan, luotettavaisuudestaan ja velvollisuudentunnostaan, hän näyttää juovutusjuomien vaikutuksen alaisena ollessaan aivan päinvastaisia ominaisuuksia.

Kuljemme maantietä pitkin. Kaukaa kuuluu rattaitten kolinaa, kirouksia ja rähinää. Melu lähenee. Hevosraukka melkein karkaa eteenpäin, mutta silti ruoskii rattailla istuva mies sitä yhä nopeampaan vauhtiin. Mies ei kykene hallitsemaan itseään eikä ohjaamaan ajoneuvojaan. Hän kiroilee ja kirkuu. — Mikä on syynä tuohon rajuun menoon ja juhdan armottomaan ruoskimiseen? — Kadulla tapaamme miehen, jota kaikki kääntyvät katsomaan. Hän ei kävele vakavasti ja levollisesti niinkuin muut. Hänen käyntinsä on päinvastoin horjuvaa, jalat eivät näytä jaksavan kantaa häntä, ja siksi hän hoipertelee puolelta toiselle. Elleivät ohikulkijat väistäisi, niin hän tuupertuisi heidän päälleen. Silloin tällöin hoilasee hän. — Mistä johtuu miehen sopimaton käytös? —

Seudun nuoriso on kokoontunut leikkipaikalleen. Mutta ilo ei ole pitkäaikaista. Jotkut joukosta rupeavat juonittelemaan, jopa käyvät lopulta aivan rajuiksi. Viimein syntyy tappelu. Tappelijat ovat kuin poissa suunniltaan. Veri vuotaa. — Kuinka vaihtui ilo niin pian tuollaiseksi surkeudeksi? —

On nuori perhe, jonka elämä näyttää niin valoisalta ja toivehikkaalta. Mies on toimelias ja kelpo työmies, joka on saavuttanut esimiestensä ja toveriensa kunnioituksen ja joka pitää hyvää huolta perheestään. Mutta sitten sattuu jotakin aivan odottamatonta. Mies alkaa laiminlyödä työtään. Hän käy raa'aksi omaisiaan kohtaan, lyö vaimoaan ja lapsiaan. Hän vaipuu yhä syvemmälle ja syvemmälle. Lopulta on hänet erotettava paikastaan. Puute hiipii vähitellen hänen kotiinsa. Perhe joutuu sanomattomaan kurjuuteen. — Mikä siihen oli syynä? —

Tällaisia tapauksia näemme maassamme vuosittain kymmeniä tuhansia. Kun kysytään syytä, saamme aina saman vastauksen: ihmiset ovat väärinkäyttäneet juovutusjuomia. He ovat juopotelleet. Ehkä he ovat tehneet näin vain yhden ainoan kerran. Toisinaan ei tarvita enempää, kun jo on murtunut onni ja raunioina tulevaisuus, jonka rakentamiseen on vuosikausia tarvittu. Ja sitten saavat monet vuodet sovittaa, mitä yhtenä ainoana hetkenä on rikottu.

Näin on päihtymys ja juopottelu vuosisatojen kuluessa jatkuvasti alentanut ja huonontanut ihmisiä, levittänyt kurjuutta, epäsopua ja rikoksellisuutta, täyttänyt kurjuuden asunnoita, köyhäintaloja, sairaaloita ja vankiloita. Eikä ainoastaan juomari itse ole saanut siitä kärsiä. Myöskin satoja tuhansia viattomia on tämä kurjuus kohdannut.»

Millaiseksi ihminen, luomakunnan herra, muuttuu väkijuoman vaikutuksesta, siitä antaa *Aleksis Kivi* mainion kuvan »Seitsemässä Veljeksessä» seuraavassa »sadussa», jonka Aapo kertoi toisille veljeksille herättääkseen »aina tuikeamman inhon tuota tuomittua metelivettä kohtaan».

»Oli sunnuntai-aamu; lokalammikossa kesäauringon hohteessa röhötteli sika, katsellen kansaa, joka kulki hänen ohitsensa kirkkoon. Kadehtivalla, kivistävällä sydämellä katseli se ihmisen jaloa, kaunista muotoa, muistellen omaa harjastettua haamuansa. Vieläpä säteili muutaman ohikäyvän otsalta niin ankara loiste, että sian katsanto siitä hämmästyen ammahti takaisin; ja kovin se oli vihois-

saan Jumalalle, joka ei myös häntä ollut ihmiseksi luonut. Koska se viimein oli kylliksi nupisnut ja närisnyt, oikaisi se koipensa, ummisti pienet kyynysilmänsä ja nukkui. Mutta koska se hetken päästä heräsi, makasi sen vieressä kumppani, eräs juomari, joka päissään oli kiirahtanut lammikkoon alas ja oli nyt tukehtumaisillaan lokaan. Sika huomasi hänen vaaransa, armahti häntä ja, iskien torahampaansa miehen kaulukseen, kiskoi hänen ylös kuivalle maalle. Mutta tuon armotyön tehtyänsä, se katseli miestä hetken, irvisteli pahasti ja lausui: »sinä kurja mies, onhan muotos niin ruma, etten kauemmin ilkene katsella». Niin sika lausui, läksi hänestä röhkien pois ja rupesi tonkimaan maata.»

Yleisesti tunnettua on, kuinka läheisessä yhteydessä *alkoholinnautinta* ja *siveellisyysrikokset* ovat keskenään. Haureutta ammattimaisesti harjoittavat naiset eivät voisi, vakuuttavat he, ainakaan alussa alistua kaikkeen alennustilansa surkeuteen, jolleivät olisi tilaisuudessa juovutusjuomilla tai muilla huumausaineilla kuolettamaan parempia tunteitaan.

Kun alkoholi alentaa nauttijansa arvostelukyvyn, voi ihminen sen vaikutuksenalaisena antautua sellaisiin suhteisiin, joita hän muutoin välttäisi. Hyvin usein tällöin saadaan vaarallinen sukupuolitautitartunta. Kokemus on osoittanut, että näissä tapauksissa vähäiset alkoholimäärät voivat olla yhtä vaarallisia kuin runsaammatkin. Lukemattomien ihmisten terveys ja elämänonni on turmeltunut tuollaisen sukupuolitaudin johdosta.

Voitonpyynti kuolettaa helposti myöskin *alkoholiliikkeen harjoittajain* inhimillisyyden.

Asian ytimeen osaten antaa ruotsalainen vapaaherra *Hermelin* juovutusjuomaliikkeen luonteesta seuraavan kuvauksen:

»Minä väitän, että juovutusjuomateollisuus jo luonteensa ja tarkoituksensa vuoksi on ja sen täytyy olla suunnattomaksi vahingoksi kaikelle, mikä kansallisessa elämässämme on jalointa ja korkeinta, ja että se, kokonaan riippumatta harjoittajansa hyvistä tai huonoista aikeista, usealta eri puolelta katsottuna joutuu raskaaseen *verivelkaan*, kantaen kokonaisuudessaan *rosvoamisen* leimaa.

Juovutusjuomain valmistus ja kauppa on sitäpaitsi — sanottakoon se heti alussa selvästi ja peittelemättä — julma ja raukkamainen ammatti. Se on julma, koska sillä on kyky tehdä ihmiset niin julmiksi. Tämä pitää paikkansa hyvin suuressa määrin sekä sen harjoittajiin että sen *muihin* uhreihin nähden. Se on julma, tämä ammatti, sillä se ryöstää kylmäverisesti yhä uusilta tuhansilta kaiken, mikä ihmiselle on kalleinta: perheonnen, terveyden, lähimmäisen kunnioittamisen, itsekunnioituksen, ihmisarvon tunnon ja valoisat iäisyydentoiveet. Ja se on raukkamainen, sillä se ei rohkene, kuten kaikki rehelliset toimet, itse kantaa edesvastuuta olemassaolostaan ja seurauksistaan, vaan viskaa sen häpeämättömällä julkeudella muiden, yksityisten henkilöiden ja yhteiskunnan niskoille, viitsimättä edes näön vuoksi koettaa vastata teoistaan ja puolustaa itseään.

Apteekkaria, joka kerrankaan erehdyksestä antaa myrkkyä väärälle henkilölle, vaikuttaen siten vahinkoa ihmisten hengelle ja terveydelle, odottaa ankara edesvastuu. Jos minun koirani puree naapurini lammasta, niin minä maksan lampaan arvon runsaasti ja pyydän kaupanpäälliseksi kohteliaasti anteeksi lampaan omistajalta sitä ikävyyttä ja mieliharmia, jonka koirani huono menettely hänelle tuotti, kun hänen täytyi rientää sieppaamaan kotieläimensä sen hampaista pois. Mutta juovutusjuomaliike ei vaivaa itseään niin turhilla huolilla, vaikka se ankarasti vaatii itselleen täysin luvallisen ja kunniallisen elinkeinon nimeä. Se heittää röyhkeästi ja häikäilemättä tyhjäksi ryöstämänsä jätkän vaivaishoidon haltuun tai maantielle tai rikkatunkiolle, turmelemansa rikoksentekijän vankeinhoidon huostaan, ja juopuneen se potkaisee katuojaan. Sen mielenlaatua ja luonnetta kuvaa räikeästi, mutta totuudenmukaisesti kertomus Lontoon kapakoitsijasta, joka omin silmin näki erään ruotsalaisen merimiehen — joka oli matkalla kotiinsa Gööteporiin, missä hänen äitinsä häntä odotti kotiin jouluksi — ensin juovan kaikki rahansa

ja sitten riisuvan yltään toisen vaatekappaleen toisensa perään ostaakseen sen hinnalla väkijuomia, kunnes sortui kuolleena kapakan lattialle äkkinäisen alkoholimyrkytyksen tapaamana. Kapakoitsija tämä 'kunnon mies', huudahti silloin lyhyesti, mutta sattuvasti: 'Hyvä tuli! Taasen yksi vähemmän noita kirottuja ulkomaalaisia!'»

Niin raaka kuin tuon kapakoitsijan käytös olikin, vetää sille raakuudessa vertoja sen suomalaisen salapolttajan menettely, joka kaivoi maahan kuopatun vasikanraadon mäskinsä jatkoksi ja sekoitti valmiiseen viinaansa väkevyydeksi sievettä, vaikka tuollainen sekoitus oli useita ihmisiä jo paikkakunnalla tappanut. Pakanakansatkin ollaan valmiit turmelemaan lähettämällä »kristitystä» Euroopasta ja Amerikasta juovutusjuomia pakanamaihin. Useita pakanakansoja on täten juuritettu melkein sukupuuttoon. — Kerran vietti lähetysseura Antwerpenissä jäähyväisjuhlaa kymmenelle lähetyssaarnaajalle, jotka olivat lähdössä Afrikaan. Eräs Antwerpenin suurimmista juovutusjuomakauppiaista lausui silloin: »Iloitkoot nuo kunnon ihmiset kymmenestä lähetyssaarnaajastaan! Minulla on tällä hetkellä samoilla seuduilla Afrikassa, jonne he aikovat, sata kauppa-asioitsijaa myymässä rommia ja katajanmarjaviinaa. Saapas nähdä, ketkä toimittavat lähetystyötään suuremmalla menestyksellä!»

Olemme Suomessa nähneet, että laitonta väkijuomaliikettä harjoittavat salakuljettajat, salavalmistajat ja salakauppiaat ovat useimmiten tunnottomia henkilöitä, jotka voivat ryhtyä minkälaisiin muihinkin rikoksiin tahansa. Monet järjestyksen valvojat ovat menettäneet henkensä heidän murhaaminaan.

Kun alkoholi turmelee ihmisen siveellisen olemuksen, alentaa arvostelukyvyn, mutta kiihoittaa kaikenlaisiin päähänpistoihin, on luonnollista, että *varsinainen rikoksellisuus on läheisessä yhteydessä alkoholinnautinnan kanssa.* Siitä antavat meille runsaita todistuksia eri maissa tehdyt tilastolliset tutkimukset.

Suomen vankiloissa toimitettiin vuonna 1898 virallinen tutkimus asiassa. Siitä kävi selville, että suurin osa rikoksellisuutta miesten keskuudessa johtuu juovutusjuomain nauttimisesta. Rikollisten suurimman luokan muodostavat sakkovangit. Lähes 46 % heidän rikoksistaan tehtiin juovuksissa tai kohmelossa, ja 75 % kaikista tähän luokkaan kuuluvista vangeista oli joko juomareita tai sellaisia, jotka usein käyttivät juovutusjuomia. Kuritushuonevangeista oli yli 68 % tehnyt rikoksensa juovuksissa tai kohmelossa; 73 % niistä oli juomareita tai sellaisia, jotka usein käyttävät juovutusjuomia. Naisten keskuudessa on juoppoudella luonnollisesti pienempi osa. Kuitenkin oli 67 % eli tuntuva enemmistö ammattimaisen irtolaisuuden takia yleiseen työhön tuomituista naisista juomareita.

Pääasiassa samanlaisia tuloksia antoi vuonna 1923 Suomessa toimitettu tutkimus alkoholin käytön ja rikollisuuden suhteista. Noin *puolet* yksilöä vastaan tehdyistä rikoksista oli sellaisia, joita sanottiin alkoholitapauksiksi. Erityisesti rikollisia olivat alkoholistit, joista useimmat tekivät rikoksensa päihtyneinä.

On myöskin todettu, että missä väkijuomain käyttöä on voitu tehokkaasti ehkäistä, siellä on rikollisuus vähentynyt.

Kaikkein tuntuvin on tässä kohden varsinaisen *kieltolain* vaikutus rikokselLisuuden alentumiseen. Siitä ovat parhaana todistuksena Amerikan Yhdysvaltain eri valtioissa toimeenpannut kieltolait. Missä kieltolaki on hyvin toteutettu ja missä se on saanut riittävän kauan vaikuttaa, siellä tyhjänä oleva vankila ei ole mikään aivan harvinainen ilmiö.

Juoppous tuottaa suurta pahennusta siveellisessä suhteessa. Inhimillisyys ja paremmat tunteet tylsyvät ja kuoleentuvat alkoholin vaikutuksesta. Alkoholinnautinta edistää epäsiveellisyyttä. Juoppous on rikoksellisuuden pääsyitä. Jos tahdotaan täydellä todella kohottaa kansamme siveellistä tilaa, on vastustettava juovutusjuomaliikettä.

Kuudes luku.

ALKOHOLINNAUTINTA TALOUDELLISELTA KANNALTA.

On väitetty juovutusjuomissa, varsinkin oluessa, olevan siksi paljon todellisiakin ravintoaineita, että ne hyvin korvaavat alkoholin sopimattomuuden ravintoaineeksi. Olutta on täydellä todella kutsuttu »juoksevaksi leiväksi». Mutta kun verrataan maitoa, joka on tavallisin juoksevassa muodossa käytetty ravintoaine, olueen ja viinaan, huomataan helposti, kuinka pahasti se pettyy, joka nauttii juovutusjuomia siinä luulossa, että niissä olisi hyvästi ravintoa. Maidossa on noin 7 kertaa niin paljon munavalkuaista kuin oluessa, kivennäisaineita noin 3 kertaa niin paljon ja sokeria noin 4 kertaa niin paljon kuin oluessa. Vielä on maidossa melko paljon rasvaa, jota ei oluessa ole ensinkään. Sen sijaan on oluessa jonkin verran n.s. ekstraktiiviaineita, jotka korkeintaan voidaan pitää tärkkelyksen veroisina. Niinkuin ennen on mainittu, on oluessa myöskin 4—5 prosenttia alkoholia. Näin ollen on olut varsin huono ravintoaine maitoon verrattuna ja sisältää sitä paitsi vahingollista alkoholia. Viinassa ei hakemallakaan löydä rahtustakaan munanvalkuaista, kivennäisaineita, rasvaa, sokeria tai tärkkelystä. Viinan pääainekset

ovat vesi ja alkoholi, jotenka viina on katsottava hyvin vahingolliseksi juomaksi. Ja kuitenkin maksavat juovutusjuomat moninkertaisesti sen, mitä maito maksaa. Näin ollen *juovutusjuomien ostaminen on suurta yksityistaloudellista tuhlausta.*

Sattuvasti on sanottu, että jos juovutusjuomia tahdotaan käyttää siinä tarkoituksessa, että niistä saataisiin ruumiille ravintoa, olisi se yhtä järjetöntä jo puhtaasti taloudelliselta kannalta katsoen — ottamatta ollenkaan huomioon alkoholin myrkyllisiä ominaisuuksia — kuin höyrykattilan lämmittäminen vehnäjauhoilla tai uunin lämmittäminen postipaperilla.

Erittäin turmiolliseksi käy juovutusjuomien ostaminen yksityistalouden kannalta, jos siitä on seurauksena se, ettei ole riittävästi varoja todellisten elintarpeiden ostoon. Useissa maissa ovat talousmenotutkimukset osoittaneet, kuinka suhteettoman paljon tuloistaan vähävarainenkin väestö käyttää alkoholiin. Selvää on, millaiseksi elämä muodostuu tällaisissa olosuhteissa. Kun menoja ei rajoiteta sillä taholla kuin pitäisi, — ja jollakin taholla niitä on supistettava — niin tulee suuri osa kansaa puutteellisesti ravituksi ja heikontuu ennen aikojaan. Monessa tapauksessa on alkoholi vienyt käyttäjänsä suorastaan taloudelliseen perikatoon.

Kerran tuli lääkärin luokse mies ja pyysi:

— Katsokaapa, tohtori, kurkkuuni! Näkyykö siellä mitään outoa?

Lääkäri tarkasti kurkkua, pudisti päätään ja sanoi:

— Ei siellä mitään erinomaista näy.

— Sepä on ihmeellistä, sanoi mies, ja siitä on kuiten-

kin luistanut alas hyvä maatila, suuret rakennukset, viisitoista lehmää, neljä hevosta ja kaikenlaista muuta tavaraa. Kas, kun ei ole mitään jälkeä jättänyt!

Paljon on ihmisiä, joilla on samantapainen kurkku.

Usein näyttivät raittiuspuhujat ennen aikaan kuvaa, jossa oli suuren oluttynnyrikasan edessä miettivän näköisenä seisova huonosti puettu mies, ja sievän talon edustalla toinen siistin näköinen mies, joka pienen tyttönsä kera palasi kotiinsa.

Mies oluttynnyrikasan vieressä tuumaili: »Kah, onpa niitä karttunut koko joukko! Ja *minä* olen ne kaikki tyhjentänyt. Mutta tynnyritkin ovat oluttehtailijan omia. Tokkohan uskaltaisi koditon edes niiden suojaan päätänsä kallistaa, kun ovat oluttehtailijan omaisuutta? Huonossa kunnossa alan tässä olla, vaatteet rikki, ruumis kipeä — —!»

Taloa katseleva mies ajatteli: »On se tuo sentään sievä talo! Ja se on *minun* se talo. Hyvästi on tässä luonnistanut! Hyvä on toimeentulo, puoliso on reipas ja iloinen, eikä minuakaan vielä ikä paina. Terve on ruumiskin. Ja on, Jumalan kiitos, ollut, millä on lapsensakin kouluttanut — —!»

Nuo kaksi miestä aloittivat samalla tavalla: tyhjin käsin kumpikin. Työtä tekivät molemmat, mutta toinen kantoi ansionsa olutpuotiin, toinen säästöpankkiin, ja kun tuli tarpeeksi, osti niillä talon. Kyllähän tynnyrikasa on jonkin verran korkeampi ja muhkeampi taloa, mutta talo on oma, tynnyrit ovat toisen, ja taloa rakennettaessa oli elämä kaiken aikaa onnellista ja rau-

hallista, mutta tynnyrikasaa rakennettaessa sellaista, että aina oli omantunnon rauha poissa.

Näinköhän sitä vain taloja rakennetaan, vaikka ollaankin »vesipoikia», tuuminee joku.

Jotenkin kohtuullinen mies on se, joka keskimäärin panee esim. 2 mk 50 penniä päivää kohti juovutusjuomiin. Jos on juomattomia päiviä välillä, niin toisella kertaa menee sitä enemmän. Sillä miehellä olisi, jos rahansa veisi pankkiin korkoa korolle kasvamaan 5 %:n mukaan, 20 vuoden kuluttua 30 735 mk 20 p., mutta 40 vuoden kuluttua 113 228 mk 20 p. Tällä summalla jo saisi työmies syrjäseudulla soman mökin ja isommassa kaupungissa ainakin osakkeet asuntoyhtiöön. Se, joka panee alkohoiiin keskimäärin 5 mk päivässä, voisi 20 vuodessa säästää 61 470 mk. 40 p. ja 40 vuodessa 226 456 mk. 40 p.

— Minäpä näin yöllä pahaa unta, sanoi eräs isä aamusella. Olin näkevinäni vuoteessani kolme rottaa. Yksi oli lihava ja paksu, toinen oli kamalan laiha ja kolmas oli sokea.

— Isä, sanoi poika, minäpä tiedän, keitä ne rotat ovat.

— Vai tiedät? sanoi isä. Selitäpäs nyt sitten minullekin tietosi!

Poika selitti: Lihava rotta on kapakanisäntä, äiti on laiha rotta, ja te, isä, olette sokea rotta.

Se selitys päästi miehen sokeudestaan.

Kansain taloudessa on alkoholiliikkeellä mitä huomattavin sija. Maailmassa valmistettiin vuonna 1911 viinaa ja muita poltettuja väkijuomia noin 5 000 mil-

joonaa litraa ja olutta noin 30 000 miljoonaa litraa. Viinin tuotanto vaihtelee melkoisesti eri vuosista riippuen. Mutta se on joskus noussut 20 000 miljoonan litran vaiheille vuodessa. Rajattomat määrät kallisarvoista ravintoainetta on muutettu alkoholimyrkyksi ja siten tuhottu suunnattomia taloudellisia arvoja. Juomain käyttäjille niiden ostaminen on tiennyt äärettömien rahamäärien menetystä aineeseen, joka on lukemattomissa tapauksissa heille tuottanut ainoastaan ruumiillista ja siveellistä turmiota.

Suomessa käytettiin ennen sotaa *juovutusjuomiin* noin 45 000 000 markkaa vuodessa (s.o. noin 450 000 000 nykyisessä rahassa). Jos näillä rahoilla olisi ostettu rukiita silloisen hinnan mukaan, ja ruiskuormat hevosineen olisi pantu yhteen jonoon, niin olisi se jono ulottunut Suomen pohjoisimmasta huipusta Lapista Hankoniemen eteläisimpään kärkeen ja siitä vielä toista linjaa myöten Kuopion seuduille saakka. Tästä summasta sai valtio ennen maailmansotaa varsinaisina alkoholiveroina ja tullituloina lähes 20 miljoonaa markkaa (s.o. 200 milj. nykyistä markkaa) vuodessa. Jos jäljellä olevaa rahamäärää ruvettaisiin nykyisissä markanrahoissa laskemaan, niin että mies olisi asettunut vuoden alussa laskutyöhön, ja olisi heittänyt yötä päivää herkeämättä joka sekunti markanrahan kädestään, siis joka tunti 3 600 markkaa, niin lähes kymmenen vuotta menisi summan laskemiseen. Jos vielä lasketaan lisäksi se työaika sekä ne henkiset ja ruumiilliset työvoimat ja terveys, mitä maassamme menetetään juovutusjuomien takia, ne kulut, mitä kun-

nilla ja valtiolla on väkijuomien johdosta, niin summa nousee. Ja kun lasketaan tähän kansamme tappioon vielä ne ennenaikaiseen hautaan sortuneet, jotka juomatapa on isänmaalta riistänyt, niin ei summaa enää voida markoissa laskea.

Onko kansalla vastaavaa hyötyä niistä suurista summista, jotka juovutusjuomiin käytetään? Valtionrahastolla on epäilemättä ollut hyvä tulolähde alkoholiliikkeestä, mutta valtionrahaston hyöty ei aina käy yhteen kansan hyödyn kanssa.

Paljon riippuu *alkoholimenojen hyötyä* tai *vahinkoa* arvosteltaessa siitä, mille kannalle yleensä asetutaan n.s. ylellisyystavarain käyttöön nähden. Kaiken sen jälkeen, mitä edellä on esitetty alkoholin vaikutuksista, ei alkoholia kuitenkaan voida asettaa tavallisten verraten viattomien ylellisyystavarain tasalle.

Työtä tekevälle kansanainekselle on juovutusjuomat katsottava kansantaloudellisesti suorastaan vahingollisiksi. Niinkuin edellä on osoitettu, ovat juovutusjuomat ravintoaineeksi kelpaamattomia. Jo pienet alkoholimäärät riittävät tekemään tyhjäksi lihastyössä saavutetun harjoituksen, niin että alkoholia nautittua tehdään työtä ei ainoastaan taitamattomammin, vaan myöskin vähemmän taloudellisesti, voimia tuhlaavammin kuin raittiina ollessa. Vielä tärkeämpi on tässä kohden alkoholin huonontava vaikutus henkisiin kykyihin; havaintokyky käy hitaammaksi ja epätäydellisemmäksi, arvostelukyky hämmentyy ja jäsenten hallitseminen käy epävarmaksi, joka kaikki helposti johtaa myöskin tapaturmiin. Kun ruumiillisessakin työssä

säännönmukaisesti tarvitaan selviä aivoja, on luonnollista, että on korkeintaan kaikkein karkeimpia ruumiillisen työn aloja, joissa ei verraten pientenkin alkoholimäärien häiritsevä vaikutus pian näkyisi. Erinäisissä saksalaisissa tehtaissa on tutkittu sunnuntain ja palkanmaksun jälkeisten päiväin juopottelun vaikutusta työn tuloksiin. Huomattiin, että maanantai oli aina huonoin työpäivä, vaikka pyhälevon jälkeen olisi odottanut päinvastaista. Tämä johtuu sunnuntaisin vietetystä kapakkaelämästä. Amerikan Yhdysvalloissa on tämä asia jo kauan aikaa käsitetty. Siellä toimitetuissa tiedusteluissa on käynyt selville, että useimmat työnantajat vaativat työntekijöiltään ehdotonta raittiutta.

Alentamalla yksityisen työkykyä alkoholin nautinta vähentää mitä tuntuvimmalla tavalla kansan yhteistä työvoimaa. Edellä on mainittu, että miesten keskielämänpituus Tanskassa on noin 4 vuotta pienempi, kuin se olisi, jollei alkoholilla lyhennettäisi elämää. Eikä tässä kohden ole vielä otettu huomioon henkivakuutusyhtiöiden kokemusta siitä, että »kohtuullisinakin» vakuutettujen elämänpituus on pienempi kuin ehdottomasti raittiiden. Niinikään on muistettava, että alkoholiliike riistää koko joukon ihmisiä taloudellisesti tuottavasta työstä vankiloihin, köyhäintaloihin ja sairaaloihin, joissa he sen sijaan, että itse ansaitsisivat leipäänsä, ovat kuormana kansan työtätekevälle osalle.

Selvää on, mikä merkitys kansan syvien rivien elinehtojen parantumisella, n.s. elinkannan kohoamisella

on yleiseen edistykseen. Mutta *alkoholismilla on tinkimätön taipumus elinkannan alentamiseen.* Mies, joka nauttii suurempia määriä alkoholia, tyytyy usein huonoon asuntoon, niukkaan ruokaan, eikä hänellä ole paljon henkisiä harrastuksia. Ja hänen täytyy usein myydä työnsä mihin hintaan tahansa ansaitaksensa edes jotakin, jolla voi tyydyttää nälkäänsä tai alkoholihimoaan. Eihän hänellä ole mitään säästössä, jonka varassa pääsisi pahimman työttömyyden ohitse; eikä kukaan sellaiselle miehelle luottoakaan anna.

Professori *Voionmaa* lausuu: »Alkoholikysymys koskee ensi sijassa työtätekeviä luokkia. Alkoholin tuhotyöt kohdistuvat välittömimmin tähän luokkaan. Alkoholijuomat vahingoittavat yhteiskuntaa vahingoittamalla työväenluokkaa.»

Sattuvasti on tohtori *Hytönen* huomauttanut, että alkoholi on työväelle sellaista unijuomaa, joka verhoo köyhälistön mielen pettävään usvaharsoon, niin ettei se voi nähdä omaa kurjuuttansa, eikä rohkene tai kykene nousemaan sitä vastaan, mikä häntä sortaa ja orjuuttaa. Syystä sanoo sen vuoksi eräs itävaltalainen raittiusmies ~~ja sosialidemokraatti~~: »Jos nykyiset yhteiskunnalliset olot olisivat mahdottomat parantaa, eikä kehitystä yleisempään onnellisuuteen olisi olemassa, jos työväen lukuisa luokka olisi iäti tuomittu kitumaan siinä henkisessä ja aineellisessa puutteessa, missä se nyt on, niin silloin olisi suuri laupeuden työ, että suurille joukoille annettaisiin alkoholia, jota nauttimalla ne edes hetkiseksi voisivat unohtaa kurjuutensa. Alkoholin valmistaja olisi silloin sivistyksen palvelija, joka

pehmeällä hunnulla peittää sorrettujen silmät, etteivät he voi nähdä säälimätöntä ja ankaraa todellisuutta, jota ihmislasten on mahdotonta muuttaa.» Mutta näin epätoivoista käsityskantaa ei työväen keskuudessa ole. Työväki taistelee kaikkialla menestyksellä oikeuksiensa puolesta ja näkee, että parannuksia on saavutettavissa ja sitä helpommin, mitä enemmän saadaan suuret joukot vapautumaan alkoholin ikeestä.

Kun suuret kansanjoukot ovat riittävän ravinnon puutteessa, ja miljoonat ihmiset voisivat elää sillä viljan, perunain, hedelmäin y.m. paljoudella, jotka nyt sivistysmaissa tuhlataan juovutusjuomain valmistukseen, niin täytyy koko yhteiskunnan kannalta asiaa katsoen tulla siihen johtopäätökseen, että *juovutusjuomaliikkeen kannattaminen ei ole sopusoinnussa terveiden kansantaloudellisten periaatteiden kanssa.*

Edellisestä seuraa, että alkoholikielto merkitsee suurta kansan tuotantokyvyn nousua. Alkoholikiellon hyvät seuraukset näyttäytyvät ennen kaikkea työväenluokan ja sen kautta koko kansan hyvinvoinnin kohoamisessa. Kun rahat eivät enää mene alkoholiin, voi työväki entistä suuremmassa määrässä hankkia itselleen kunnollisia asuntoja, parempaa ruokaa ja parempia vaatteita, siten vilkastuttaen yhteiskunnalle hyödyllisiä tuotantohaaroja, ja ennen kaikkea parempaa tilaisuutta henkisten tarpeitten tyydyttämiseen. Samalla se myöskin voi tehdä säästöjä, jotka sitä tukevat työtaisteluissa, ja turvata apukassain jäsenyydellä itseään työttömyyttä, sairautta y.m. vastaan. Kun kansan suurimman osan elinehdot näin parantuvat, ei valtio-

kaan jää tarpeellisia tuloja vaille. Suuri englantilainen valtiomies *Gladstone* oli varmasti oikeassa lausuessaan eräälle oluttehtailijain lähetystölle: »Hyvät herrat, teidän ei tarvitse huolehtia valtion tuloista. Kysymys tuloista ei saa koskaan olla välttämättömiksi havaittujen uudistusten tiellä. Sitäpaitsi, kun on kysymys raittiista kansasta, joka ei tuhlaa työansioitaan alkoholiin, ei tarvitse olla epätietoinen, mistä valtion tulot ovat saatavissa.»

Varojen paneminen juovutusjuomiin on sekä yksityistalouden kannalta että koko kansan talouden kannalta turmiollista tuhlausta. Alkoholinnautinta riistää suuressa määrin työkykyä ja työaikaa. Juopottelu ehkäisee kansan syvien rivien elinehtojen parantumista. Näin ollen on juovutusjuomien valmistus ja myynti kansantaloudellisesti vahingollista liikettä.

Seitsemäs luku.

SYYT ALKOHOLIN HERRUUTEEN.

Kun alkoholista ei ole nauttijalleen mitään hyötyä, vaan yksityisille ja kansalle paljon suurempaa vahinkoa, kuin on aavistettukaan, kuinka on sitten selitettävissä, että juovutusjuomia niin yleisesti vielä nautitaan? Edellä olemme kuulleet, että moni juo väkijuomia hakien niistä sitä elähyttävää vaikutusta, mikä alkoholilla tuntuu olevan, siis itse asiassa sen takia, että hänellä on *alkoholihimo* joko lievemmässä tai vaativammassa mitassa.

Mutta tämän yksilöllisen syyn ohella ja usein yht'aikaa sen kanssa vaikuttamassa on *yleisempiä syitä juovutusjuomien nauttimiseen*. Muuten olisi mahdotonta käsittää, kuinka ihmiset suhtautuvat alkoholimyrkkyyn kokonaan toisella tavalla kuin muihin myrkkyihin.

Ajatelkaapa, että jotakuta muuta myrkkyä, esim. ketunmyrkkyä, olisi epähuomiossa nautittu niin paljon, että jalat alkaisivat kangistua tai että kovia oksennuskohtauksia seuraisi. Kylläpä taitaisi silloin hätä tulla, kyllä varmasti juostaisiin lääkäriä hakemaan. Eikä suinkaan sama henkilö enää toista kertaa tietensä nauttisi samaa myrkkyä. Mutta mies nauttii olutta tai viinaa yhä selvemmistä myrkytyksen merkeistä huoli-

matta usein niin kauan kuin kykenee myrkkylasia suuhunsa viemään. Ja kun hän ruumiiltaan ja sielultaan sairaana herää päihtymyksestään, on hän valmis uudelleen hakemaan samaa myrkkyä.

Tämän kirjoittajan kodissa sattui kerran tapaus, joka jäi elävästi kaikkien meidän mieliin. Sisareni saapui jonkin verran myöhästyneenä päivälliselle ja haki puolihämärässä kaapista mustikkamehupulloa ottaakseen siitä mehua puuroonsa. Hän kaatoi käsiinsä saamastaan pullosta nestettä puuronsa päälle ja pisti sitä lusikallisen suuhunsa. Samassa hän pahasti parahti, sillä pullossa olikin karbolihappoa. Hän poltti suunsa, niin että oli vietävä kirurgiseen sairaalaan. Hän parani pian. Mutta kyllä hän sen jälkeen on muistanut tarkasti katsoa, ettei ole toista kertaa pannut puuroonsa karbolihappoa mustikkamehun asemesta.

Vahingosta viisastutaan, kun on kysymys muista myrkyistä, mutta ei silloin, kun on kysymys alkoholista.

Tämä tällainen johtuu ensinnäkin siitä, että ihmisillä on ollut aivan *väärä käsitys alkoholin ominaisuuksista.*

Kun juoppoutta eniten edistäneet väkijuomat, viina ja konjakki, ensin tulivat käytäntöön, luultiin niitä erinomaisen terveellisiksi aineiksi. Viinanvalmistustaidon etevimmät levittäjät kolmannella- ja neljännellätoista vuosisadalla, etupäässä kuuluisat tiedemiehet *Arnoldus Villanovanus* ja *Raimundus Lullius*, sanoivat täydessä totuudessa viinaa »elämän vedeksi». Viinaa luultiin ihmiskunnan suurimmaksi hyväntekijäksi. Odotettiin uutta onnenaikaa, jolloin ei kenenkään tarvitsisi enää kärsiä kipua ja raihnautta, kun oli sellainen kai-

kessa auttava yleislääke olemassa, kuin alkoholin luultiin olevan. Kun saksalaisessa lääkärikirjassa, joka ilmestyi vuonna 1482, luemme sen yksinkertaisen neuvon, että »se, ken joka aamu juo viinaa puolilusikallisen, ei tule koskaan kipeäksi», niin on tässä vain yksi näyte sen ajan yleisestä käsityksestä. Monet vuosisadat ylistivät »elämän vettä» kaikki, joilla oli vaikutusvaltaa yhteiskunnassa. Mitä omaan maahamme tulee, katsoi jo kuningas Juhana III asiakseen tehdä voitavansa, jotta Ruotsissa ja Suomessa viina tulisi yleisemmin tunnetuksi ja tarpeellisessa arvossa pidetyksi. Mainitun kuninkaan sanotaan julkaisseen yhden kirjasen viinan eri valmistustavoista, toisen tämän juoman terveellisistä ominaisuuksista. Hevin ei maassamme unohdeta niitä surullisia aikoja, jolloin Kustaa III:n aikana hallitus itse valmistutti viinaa, ja papitkin viranomaisten käskystä saarnatuoleista kehoittivat kansaa juomaan ainoastaan »kruunun viinaa», koska se muka oli niin hyvää ja terveellistä. Kun tuli huonot ajat, eikä hallitus saanut tarpeeksi viljaa viinan polttamiseen, suljettiin kruunun polttimot, mutta annettiin lupa kotitarpeen viinanpolttoon, joka sittemmin oli turmella koko kansamme.

Professori *Voionmaa* on esittänyt kotitarpeen viinanpolton ajasta muutamia kuvaavia ja mieleenpainuvia piirteitä: Kymmenistä tuhansista pikku polttimoista vuoti tulinestettä kansaan. Pienille lapsillekin annettiin viinaa niin, että ne tulivat tunnottomiksi. Lapsia ei enää kastettukaan puhtaassa vedessä, vaan sellaisessa, johon oli sekoitettu viinaa. Naisetkin hoiperteli-

vat juovuksissa. Palvelusväelle maksettiin monin seuduin osa palkkaa viinassa. Eräässä pitäjässä annettiin juhlallisesti kirkossa sininen verkapuku palkinnoksi renkipojalle siitä syystä, että hän oli ainoa raitis renkipoika koko seurakunnassa. Lopuksi otettiin sanomalehdissä vakavasti harkittavaksi, eikö vanhemmille lehmillekin olisi ruvettava antamaan ruokaryyppyjä, jotta ne alkaisivat paremmin lypsää.

Meillä on suomalainen sananlasku, jonka historia viittaa siihen, että kansa vähitellen joutui väärään käsitykseen viinan vaikutuksista. Sananlasku kuuluu nykyjään: »Jollei viina ja sauna auta, on kuolema tulossa». Tämän kirjoittaja on havainnut, että kaikkialla, missä suomalaisia asuu, tämä sananlasku tunnetaan — Pohjois-Ruotsissa ja Amerikassa asti. Mutta se ei alkujaan kuulunut niin, vaan oli tapana sanoa: »Jollei terva ja sauna auta, on kuolema tulossa». Esi-isillämme ei ollut lääkäreitä ja apteekkeja niin taajassa, kuin meillä nykyisin on. Kaksi oli pääasiallista lääkityskeinoa: terva ja sauna. Ulkonaisissa vammoissa käytettiin tervaa, sisäisissä taudeissa saunaa. Kun oli kirveellä lyöty jalkaan tai eri kyläkuntien pojat olivat seipäillä mukiloineet toisiaan, vedeltiin haavoihin tervaa, ja se ajoi samanlaisen taudinsiemeniä tappavan aineen virkaa kuin nykyjään jodiliuos tai muu tuollainen antiseptinen aine. Kun taas oli vilustuttu, mentiin saunaan. Ja erinomainen terveyskeino onkin suomalainen sauna ollut. Mutta vähitellen alkoi kansa pitää viinaa vielä parempana lääkitysaineena, ja niin pilattiin vanha sananlaskukin, jossa oli paljon perää, ja ruvettiin

sanomaan: »Jollei viina ja sauna auta, on kuolema tulossa». Hyvän esimerkin siltä väliajalta, jolloin ruvettiin viina panemaan lääkityskeinona saunan ja tervan rinnalle, kertoo *Aleksis Kivi* »Seitsemässä Veljeksessä». Kun veljekset olivat toukolaisilta saaneet oikein aika tavalla selkäänsä, lämmitettiin ensin sauna ja kylvettiin miehen lailla. Sitten jatkuu kertomus:

»Mutta Juhani rupesi nyt keittämään rasvoja koko haavoitetulle veljeskunnalle. Hän asetti tulelle vanhan, malmisen ja varrettoman pannun, kaatoi siihen tuopin viinaa ja viinaan sekoitti hän kaksi korttelia ruutia, korttelin tulikivijauhoja ja suoloja saman verran. Ja koska tämä oli kiehunut noin tunnin, nosti hän keitoksen jäähtymään, ja rasva, pikimustan vellin kaltaisena, oli valmis. Haavojansa, varsinkin niitä, jotka löytyi heidän päissään, voitelivat he tällä voiteella ja pyhkäisivät uutta, keltaruskeata tervaa päälle. Ja silloinpa kovin likistyivät heidän hampaansa yhteen ja kasvonsa mustenivat hirveästi; niin karvasteli haavoissa ankara lääke.»

Vaikutusvaltaisissa piireissä on yleinen mielipide alkoholinnautintoon nähden osittain vielä nytkin samalla kannalla, millä on oltu kuluneina vuosisatoina. Toisin sanoen monet muuten valistuneet kansalaiset ovat *tässä asiassa* jääneet vuosisatoja ajastansa jäljelle. Näin ollen voi ymmärtää, millä katkeruudella saksalainen alkoholiopin tutkija, tohtori *Baer*, lausui vuonna 1878 ilmestyneessä merkkiteoksessaan osoitettuaan, että Preussissa siihen aikaan kuoli useampia ihmisiä alkoholin takia kuin kaikkien muitten myrkytysten takia yhteensä: »Kannattaapa ajatella, millainen joukko määräyksiä on rajoittamassa tavallisten myrkkyjen kauppaa, millä pelokkaalla tarkkuudella terveyspoliisi puuhaa itsensä väsyksiin suojellaksensa elämää ja ter-

veyttä niitä vastaan, ja mitä toiselta puolen tehdään alkoholikaupan rajoittamiseksi!»

Tähän väärään tietoon on liittynyt *toinen vaikutusvaltainen tekijä, n.s. juomatapa.*

Kuuluisa fysiologian professori *von Bunge* sanoi lyhyesti: Ihmiset juovat, koska toiset juovat. Juovutusjuomain käyttö on pääasiassa seurallinen tapa.

Kuinka on juomatapa päässyt kehittymään niin voimakkaaksi, kuin se nykyoloissa esiintyy? Tähän kysymykseen saamme sivistyshistoriassa vastauksen.

Juovutusjuomia on ollut käytännössä kaikkein useimpain kansakuntien keskuudessa, joita historia tuntee. Yksityisiä raittiudenharrastajiakin mainitaan kautta aikojen, vaikka varsinainen raittiustyö on vasta viime aikojen asia. Vanhalla ajalla nautittiin etupäässä viiniä. Käymätön, käytännöllisesti puhuen alkoholiton viini ei ollut mikään tuntematon juoma. Käyneetkin viinit olivat yleensä jo itsessään mietoja, mutta sitä paitsi niihin yleisesti sekoitettiin juotaessa vettä. Juopottelu oli näin ollen harvinaisempaa ja seurauksiltaan vaarattomampaa, kuin se on ollut nykyaikoina. Saattoihan tosin silloinkin joku tulla alkoholistiksi, mutta juoppouden vahingolliset seuraukset esiintyivät tavallisesti vasta myöhemmällä iällä, jolloin lapset jo olivat syntyneet. Jälkeläiset eivät näin ollen tulleet suuremmassa mitassa suvultaan rappeutuneiksi. Toisin on nykyjään useissa sivistysmaissa nuorten ja vanhain antautuessa säännölliseen alkoholinnautintaan. Suvultaan rappeutunut alkoholistin poika jättää jälkeensä usein vieläkin rappeutuneempia lapsia. Paha leviää polvesta polveen,

saaden aikaan yhä surkeampia seurauksia. Keskiajalla ja uuden ajan alkupuolella, jolloin olut ja myöhemmin viinakin tulivat viinin ohella käytäntöön, esiintyi juoppous hyvin raa'assa muodossa. Kun juopoteltiin, niin juotiin julkisesti kaikkien nähden. Mutta yleensä oli juopottelu kuitenkin rajoittunut muutamiin piireihin. Kansan syvät rivit eivät olleet siinä määrässä alkoholin myrkyttämiä kuin muutamien sivistyskansain keskuudessa nykyjään. Juhlatilaisuuksissa kyllä juotiin »nyrkit savessa», mutta väliajoilla oltiin verraten raittiita. Talonpoikaiskansa oli liian köyhääkin voidakseen ottaa osaa irstailuihin. Asiain tila paheni sitä myöten, mitä väkevämpiä alkoholijuomia keksittiin ja mitä useampia raaka-aineita osattiin muuttaa alkoholiksi. Myöskin kapakkalaitos oli suuressa määrässä jouduttanut meidän aikamme kansojen vaipumista alkoholin orjuuteen. Vanhalla ajalla ei kunniallinen mies voinut pitää kapakkaa eikä käydä kapakassa. Vielä keskiajallakin tapahtui juovutusjuomien tarjoilu tavallisesti jonkin muun liikkeen, esim. majatalonpidon, yhteydessä. Juovutusjuomien tarjoilu oli siis sivuammatti. Vasta myöhemmin se muuttui itsenäiseksi liikkeeksi. Suurkaupungin ravintolanisäntä käyttää usein kaiken aikansa ja kekseliäisyyskykynsä houkutellakseen vieraita kapakkaansa. Musiikki, keikailevain »varietee»-naisten esiintyminen y.m.s. ovat tavallisia keinoja ihmisten vetämiseen yhä ylellisemmin sisustettuihin alkoholiravintoloihin. Kapakka ei olekaan mikään vähäpätöinen yhteiskunnallinen laitos suurissa sivistysmaissa. Juovutusjuomain käyttö on täten muuttunut yksilöllisestä naukkai-

lusta joukkojuopotteluksi ja alkoholikysymys mitä tärkeimmäksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi.

Viinan tarjoaminen vierailleen on itse asiassa siksi hassunkurinen tapa, että jos ihminen olisi jossakin muussa asiassa menetellyt samalla lailla, olisi hänen helposti katsottu olevan päästään vialla. Kun viina ensinnä keksittiin, suositeltiin sitä, niinkuin edellä on mainittu, lääkkeeksi. Ajatellaanpas nyt, että mies on ollut lääkärin luona ja saanut apteekista kotiin jotakin vatsalääkettä. Mitä hänestä sanottaisiin, jos hän vähän ajan päästä, vieraan tultua taloon, hakisi nurkkakaapista esille lääkepullonsa ja rupeaisi vieraalle tarjoamaan siitä ryyppyä, ollenkaan kysymättä, onko naapurin vatsa samalla tavalla kipeä, kuin oma vatsa on.

Mitään oleellista eroa ei ole silloin kuin tarjoillaan »hienompia» juomia, sillä kaikissa niissä on alkoholia.

Asian ytimeen osaten huomautti saksalainen maaherra, tohtori *Strehler*, Berlinin tieteellisillä raittiuskursseilla vuonna 1912 pitämässään esitelmässä, että juopumustapaukset ovat pääasiassa yleisen, tavanmukaisen alkoholinnautinnan näkyviä ilmiöitä, että ne ovat tavallaan paiseita, ajoksia sairaassa kansanruumiissa, sill'aikaa kun todellinen sairaus on kansan veressä, aivoissa ja sydämessä.

»Koleran raivotessa», lausui hän, »ei tyydytä yksityisten sairaitten hoitamiseen. Annetaan määräyksiä terveitten elämäntapojen aikaansaamiseksi: juomavettä, ravintoaineita, asunnoita, elinehtoja tutkitaan ja parannetaan. Yksityistapauksessa tämä saattaa tuntua pikkumaiselta ja käydä kiusalliseksi. Mutta *yhteisön vihollinen on* voitettava vain *yhteisvoimin;* jokaisen yksilön täytyy tässä antaa

apuaan; hätätilassa on hänet laillisin keinoin siihen pakotettava. Niin on myöskin taistelu juoppoutta vastaan kohdistettava sen syiden poistamiseen, sen tulee muodostua juoppouden *ehkäisemiseksi*. — — Onko nyt juoppous harvinainen poikkeustapaus vai onko se yksi laji kansantautia, joka syövän tavalla jäytää kansan elinvoimaa? Varovaiset arviot, jotka nojautuvat erinäisissä kaupungeissa ja maaseutupiireissä toimitettuihin laskuihin, osoittavat, että Saksassa julkijuoppojen luku nousee noin 400 000:een. Heidän rinnallaan on kaiketi 300 000 onnetonta aviovaimoa, joiden elämä on jokapäiväistä kärsimystä, ja ehkä miljoonan verta säälittäviä, heikkoja ja hädänalaisia lapsia. Mikä joukko ihmisraukkoja! Koko Saksassa on vuosittain tuskin muutaman tusinan verran vesikauhutapauksia, ja kuinka varovaisia ollaan kuitenkin niihin nähden. Kun syntyy vain epäluuloakin siitä, että vesikauhu on kysymyksessä, ryhdytään mitä ankarimpiin varovaisuustoimenpiteisiin, jotta uhkaava vaara saataisiin torjutuksi. Eikö näin ollen alkoholikysymykselle olisi omistettava tuhat kertaa suurempaa huomiota?»

Pääpaino tässä taistelussa alkoholismia vastaan on maaherra *Strehler*inkin mielestä pantava *juomatavan poistamiseen*.

Nykyaikainen alkoholikysymys ei siis ole kysymys siitä, voiko yksityinen ihminen ottaa lasillisen olutta tai ryypyllisen viiniä elimistöään vahingoittamatta, vaan siitä, mitä on tehtävä sen yhteiskunnallisen kurjuuden auttamiseksi ja ehkäisemiseksi, mikä johtuu alkoholinnautinnasta.

Syvälle juurtuneen juomatavan vastustaminen ei tietenkään ole mikään helppo asia. Sattuvasti on terveysopin professori *Sucksdorff* lausunut:

»Jos jossakin kaupungissa vuosittain tapahtuisi yhtä monta opiumi-, morfini-, lyijy-, tahi arsenikkimyrkytystä kuin alkoholimyrkytyksiä — päihtymyksiä —, herättäisi tämä suuttumuksen

myrskyn kaikkien mielissä, ja syystä kylläkin. Mutta alkoholimyrkytyksien suhteen pysytään täysin levollisina, välinpitämättöminä, suvaitsevaisina; ne ovat jokapäiväisiä luonnollisia asioita, joihin ei sen enempää kiinnitetä huomiota. Onko tämä johdonmukaista? Ei suinkaan. Myrkky kuin myrkky, myrkytys kuin myrkytys.»

Väärä käsitys juovutusjuomain vaikutuksesta ja juomatapa, jota yksityisten juomahimo tukee, ovat etupäässä syynä alkoholinkäytön yleisyyteen. Sen vuoksi on kaikin tavoin levitettävä raittiusvalistusta. Yhteisillä ponnistuksilla on murrettava juomatapa.

Kahdeksas luku.

RAITTIUSTYÖ JA RAITTIUSYHDISTYKSET.

Kun oli tultu huomaamaan, mitä suurta vahinkoa ja onnettomuutta juovutusjuomat saivat aikaan kaikkialla, missä niitä käytettiin, alettiin harkita, kuinka nämä vauriot parhaiten olisivat autettavissa ja ehkäistävissä. Sitä työtä, jota tässä kohden on tehty, kutsutaan tavallisesti *raittiustyöksi*. Raittiustyö tarkoittaa alkoholikysymyksen ratkaisua, mutta vasta vähitellen on ihmisille selvinnyt, mitä kaikkea tähän raittiustyöhön sisältyy.

Kristillisen *lähimmäisenrakkauden synnyttämä halu auttaa juoppouden uhreja* — juomareita itseään ja heidän onnettomia omaisiaan — aiheutti nykyaikaisen raittiustyön. Kun raittiustyöhön ensin ryhdyttiin, ajateltiin jotenkin yksinomaan juomarien pelastamista, ja kun viina oli tavallisin juoppouteen viettelijä, kohdistettiin taistelu pääasiallisesti sen käyttöä vastaan. Kaikkialla alettiin perustamalla »kohtuudenseuroja». Juoppoutta pidettiin ihmisen siveellisessä olemuksessa esiintyvänä paheena, syntinä, ja aseena taistelussa sitä vastaan käytettiin siveellisiä kehoituksia, joissa pääasiallisesti vedottiin tunteisiin. Suuri paino pantiin kyllä raittiuslupaukseen, mutta kohtuudenseuroissa se merkitsi tavallisesti

vain kieltäytymistä viinankäytöstä. Mutta *luonnollisen kehityksen kautta jouduttiin periaatteesta ehdottomaan raittiuteen.* Käytännöllinen kokemus osoitti nimittäin, ettei juomarista saatu kohtuullista. Niin kauan kuin alkoholihimoa pidettiin vähänkin vireillä, saattoi se milloin tahansa leimahtaa ilmiliekkiin. Opittiin niinikään, että käyneiden juomien, s.o. oluen ja viinin, nauttiminen sai aikaan päihtymystä yhtä hyvin kuin viinankäyttö. Ja käytännöllinen raittiustyö opetti, että ainoastaan se, joka itse oli ehdottomasti raitis, saattoi olla tukena juomarille tämän taistelussa himoaan vastaan, sillä hyvä esimerkkihän on suuriarvoisempi kuin kaikki kehoitukset ja varoitukset. Oli aloitettu taistelulla juoppoutta, alkoholin *väärinkäyttöä,* vastaan, mutta huomattiin, että olikin taisteltava juomatapaa, alkoholin *käyttöä* vastaan, sellaisena kuin se yleisesti esiintyi olevissa oloissa.

Kun raittiustyössä käytännöllisistä syistä siirryttiin ehdottoman raittiuden pohjalle, oli tieteellinen alkoholitutkimus vielä aivan alussaan. Ensimmäiset raittiustyöntekijät ajattelivat kärsiviä lähimmäisiään eivätkä sitä vahinkoa, mitä alkoholi mahdollisesti sai aikaan heidän omassa ruumiissaan. Ja tämä lähimmäisenrakkaus on ollut raittiustyön varmana, horjumattomana perustuksena myöskin sittemmin, kun raittiusvaatimus on alkanut saada yhä kasvavaa tukea tieteelliseltä alkoholitutkimukselta.

Amerikassa ja Englannissa muutettiin kohtuudenseurat oikeiksi raittiusyhdistyksiksi jo viime vuosisadan alkupuoliskolla, muissa maissa paljon myöhemmin.

Meillä Suomessa perustettiin ensimmäinen nykyaikainen raittiusyhdistys Vaasassa vuonna 1877. Vuonna 1884 muuttui »Kohtuuden Ystävät» niminen seura »Raittiuden Ystävät» nimiseksi koko maata käsittäväksi raittiusjärjestöksi, jolla on nykyjään useimmissa paikoin maatamme paikallisyhdistyksiä.

Asian tärkeyden vuoksi palaamme vielä yksityiskohtaisemmin niihin raittiustyön pääkohtiin, joihin jo edellä on lyhyesti viitattu.

Ihmisen on *omasta puolestaankin varminta olla nauttimatta juovutusjuomia.* On kyllä myönnettävä, että alkoholia on useissakin tapauksissa voitu nauttia ilman huomattavaa näkyvää vahinkoa, mutta on muistettava, että toinen saattaa satunnaisesti kestää sen alkoholimäärän, joka toiselle on ehdottomasti vahingoksi. Monelle ihmiselle voi »kohtuullinenkin» juovutusjuomain nauttiminen käydä vaaralliseksi sen vuoksi, että se viettelee häntä vähitellen suurentamaan alkoholiannoksia, kun hän ei muuten pääse siihen mielialaan, mihin pyrkii.

Kaikki ovat siitä yksimielisiä, että alkoholi vaikuttaa erityisen vahingollisesti nuoriin, kasvaviin henkilöihin ja ettei sitä milloinkaan saa antaa lapsille. Mutta jos nuoruudessaan on oppinut olemaan lasiin koskematta, niin ei ole mitään järkevää syytä opetella juomaan täysikäiseksi tultuaankaan. Ei ole mitään aihetta olettaa, että alkoholi silloin olisi käynyt vaarattomaksi. Päinvastoin on täysi syy muistaa seuraavia Ruotsin lääkärien raittiusseuran painattamia varoitussanoja:

»Alkoholi on petollista myrkkyä, joka pienissäkin määrin nautittuna usein käy sen vuoksi vaaralliseksi, että se monessa herättää himon yhä suurempiin ja suurempiin määriin. Tästä johtuu, että niin kauan kuin juovutusjuomia on helposti saatavissa, tuhannet ja taas tuhannet kansastamme käyttävät niitä väärin, vahingoittaen siten itseään ja samalla levittäen onnettomuutta laajoihin piireihin.»

Vakavan totuuden on esittänyt professori *Robert Tigerstedt* lausuessaan:

»Sen mieleen, joka ensi kerran ottaa lasin, ei tule silmänräpäykseksikään ajatus, että hän voi lopettaa juomarina. Hänellä on mielestään, yhtä hyvin kuin monilla muilla, jotka mitään näkyvää vahinkoa kärsimättä ovat käyttäneet alkoholijuomia, kyllä voimaa ja itsensähallitsemiskykyä pysyäkseen kohtuullisuuden rajoissa, vaikkapa hän tietääkin, että useilla ihmisillä ei ole sitä. Mutta kuinka moni onkaan tässä kohden pettynyt?»

Mutta *sittenkin lienee useimmille ratkaisevana näkökohtana raittiusasiassa se esimerkki, jonka hän tahtoo tässä kohden toisille antaa.*

Esimerkki voi olla pahaksi. Eräässä pitäjässä vietettiin kerran hautajaisia. Vanha isäntä oli saatettu hautaan, ja vanha emäntä oli ymmärtämättömyydessään hankkinut viinaa, jolla vainajan muistoa juhlittiin. Pidoissa oli läsnä veljeni, joka ei viinaa nauttinut. Hän kertoi, että hänen luoksensa oli tullut eräs toinen pitovieras, muuan puuseppä, ja sanonut: »Voi, jos kaikki olisivat sellaisia, kuin te olette, kun te ette nauti väkeviä, niin minun olisi niin paljon parempi olla! Minä tunnen, kuinka pahaa tekee rinnassani joka kerta, kun minä otan, mutta minä en voi olla ottamatta, kun ne toiset nauttivat ja tekevät vielä pilkkaa minusta, jollen

minä tahdo ottaa viinaa.» Perästäpäin kuuli veljeni, että tuo samainen mies oli kotimatkalla löydetty kuoliaana reestään. Kenen syy oli se, että hänen niinkuin niin monen muun on täytynyt juovuspäissä astua iankaikkisuuteen? Oliko se ainoastaan hänen omaa syytänsä, hänen, joka olisi tahtonut olla ottamatta, mutta joka ei voinut, kun toiset antoivat hänelle huonoa esimerkkiä?

Mutta *esimerkki voi myöskin olla hyväksi.* Tunsin jokin vuosi sitten kuolleen Englannin arkkipiispan, tohtori *Templen*, joka oli saanut erinomaisen paljon aikaan raittiusasiassa. Hän kertoi meille, kuinka hänestä itsestään oli tullut raittiusmies. Ollessaan siihen aikaan toisessa piispanvirassa oli hän kerran tullut kotiin ja nähnyt pihansa perällä miehen pilkkovan puita. Englannissa lämmitetään kivihiilillä, mutta käytetään pieniä puupalikoita sytykkeiksi, jotta kivihiilet syttyvät. Tällaisia puita vanha mies pilkkoi, ja hän näytti niin ahkeralta työssään, että piispa meni lähemmäksi, pisti miehelle kättä ja pyysi häntä mukaansa sisälle. Kun oli päästy piispan huoneisiin, astui tämä pöydän luo, jolla sen ajan tavan mukaan oli viiniastia ja sen ympärillä laseja. Piispa kaatoi kahteen lasiin viiniä ja tarjosi toista miehelle. Mies hätkähti. »Ei kiitoksia», sanoi hän lyhyesti. Mutta silloin alkoi piispa laskea hyväntahtoista leikkiä, vakuutellen, että mies ei ollut ennen niin hyvää ainetta maistanut, ja että kyllä hänen sopi ottaa, kun itse piispa tarjosi. Silloin sanoi mies: »Minä olen yksinkertainen vanha mies; en minä osaa tätä asiaa selittää, niinkuin tahtoisin. Mutta minä olen huomannut,

kuinka monta minun työtovereistani on joutunut turmioon tuon aineen takia. Ja sen vuoksi minä olen päättänyt, että vaikka minun esimerkkini ei pitkälle ulotukaan, en kumminkaan tahdo koskaan väkijuomia nauttimalla ja huonoa esimerkkiä antamalla johtaa turmion tielle ketään veljistäni, joiden takia Kristus on kuollut.»

Sen enempää ei asiasta puhuttu, mutta kun seuraavana aamuna piispa kävi aamiaiselle, ja palvelija kantoi viiniastiaa pöydälle, sanoi piispa: »Viekää pois tuo aine, sitä ei milloinkaan enää saa minun talossani käyttää!» Sen yön oli piispa maannut valveilla tehden tiliä Jumalansa ja omantuntonsa kanssa. Hän oli kysynyt itseltään, eikö hän, jonka esimerkki vaikutti niin paljon laajemmalle kuin tuon vanhan työmiehen, ollut esimerkillään johtanut huonolle tielle ketään veljistään, joiden takia Kristus on kuollut. Ja siitä hetkestä alkaen oli tämä piispa mitä innokkain raittiustyön tekijä. — »Hyvä on olla lihaa syömättä ja viiniä juomatta ja kieltäytyä siitä, josta veljesi loukkaantuu tai joutuu lankeemukseen tai heikontuu.» (Room. 14: 21.) Se pahennus, mitä torille myytäväksi tuotu pakanajumalille uhrattujen eläinten liha sikäläisissä oloissa sai aikaan, ei kuulu meille. Mutta sitä suuremmassa määrässä koskee meitä kehoitus juovutusjuomista kieltäytymiseen, sillä mikään muu nautintoaine ei ole meidän oloissamme niin suureksi loukkaukseksi tai lankeemukseksi kuin alkoholi.

Parhaatkaan puheet eivät vaikuta paljon mitään, jollei oma esimerkki ole sopusoinnussa puheiden kanssa. Englantilainen ihmisystävä, neiti *Agnes Weston*, on

tehnyt niin paljon hyvää varsinkin merimiesten keskuudessa, että hän on saanut tunnustukseksi tästä kunniatohtorin arvon, vaikka hän ei ole yliopistossa opiskellut. Hän kertoo omasta elämästään seuraavan kuvaavan esimerkin:

»Suuri raittiuskokous oli päättymäisillään. Siinä me, jotka harrastimme raittiutta, olimme vakavasti puhuneet kuulijoillemme siitä, kuinka juoppouspahe alentaa ihmisen ja tuo mukanaan kaikenlaista kurjuutta. Kehoitimme heitä rupeamaan jäseniksi raittiusyhdistykseen. Silloin astui muuan syvälle langennut juomari esiin joukosta ja sanoi haluavansa liittyä yhdistykseen. Hän oli nuohooja ammatiltaan. Me kaikki tunsimme hyvästi miehen. Minä tulin erikoisen iloiseksi tästä odottamattomasta tapauksesta ja ojensin hänelle kynän, jotta hän voisi kirjoittaa nimensä raittiusyhdistykseen. Mutta samassa hän kääntyi ja katsahti epäilevästi minuun, kysyen äkkiarvaamatta: 'Neiti Weston, oletteko te ehdottomasti raitis?' Minä jouduin hämilleni tästä suorasta ja odottamattomasta kysymyksestä ja vastasin, että kyllä minä silloin tällöin join lasillisen viiniä ja olutta, mutta että minä aina olin noudattanut mitä ankarinta kohtuutta. Silloin laski nuohooja kynän kädestään ja lausui ikäänkuin helpotuksesta huoahtaen: 'Siinä tapauksessa teen minä aivan niin kuin tekin. Minäkin aion silloin tällöin ottaa lasin, mutta tietysti vain kohtuudella.' Turhaa oli sitten enää koettaa häntä saada kirjoittamaan nimeään raittiusyhdistyksen jäsenkirjaan, eikä hän tietysti myöskään 'kohtuudessa' pysynyt. Hän lankesi pian entisiin tapoihinsa, aina puolustaen itseään sillä, että hän tahtoi tehdä, niinkuin neiti Westonkin on tehnyt. 'Minä seuraan hänen esimerkkiänsä.' Silloin minä huomasin, mitä olin laiminlyönyt ja mitä minun välttämättömästi tuli tehdä. Vielä tuona samana iltana minä kirjoitin nimeni raittiusyhdistykseen. Voi, jos olisin tehnyt sen jo aikoja sitten, ainakin ennenkuin tapasin äskenmainitsemani miesraukan!»

Kuinka usein saadaankaan syyttää itseään liian myöhään siitä, ettei ole aikanaan osattu nuorille antaa

oikeata esimerkkiä ja opastusta raittiusasiassa? Siitä on todistuksena rouva *Alli Trygg-Heleniuksen* kuvaama sydäntäsärkevä tositapahtuma, joka sai hänet erikoisesti raittiustyötä lasten keskuudessa harrastamaan. Hän kertoo:

»Muutamia vuosia sitten asui luonani nuori opettajatar. Hänellä oli hyvin lahjakas veli, joka opiskeli yliopistossa. Monesti sisar näytti niin surulliselta, ja lopulta sain minä tietää, että veli joi. Minä puhuttelin nuorta miestä, ja me pääsimme niin pitkälle, että hän päätti tehdä yhden vuoden kestävän merimatkan päästäkseen ruumiillisella työllä ja 'hyviä toveria' välttämällä tasapainoon. Hän oli poissa vuoden, palasi Helsinkiin ja — alkoi ihan samalla tavalla kuin ennenkin. Silloin saimme hänet houkutelluksi matkustamaan Turva-laitokseen. Kun hän vuoden kuluttua palasi Turvasta, oli meillä jälleen valoisat toiveet hänen tulevaisuudestaan. Mutta 'hyvät toverit' tulivat, ja kolmantena päivänä oli alkoholihimo hänessä syttynyt täyteen liekkiinsä. Me lähetimme hänet takaisin Turvaan. Kuuden kuukauden kuluttua palasi hän taas takaisin ja — alkoi juoda ensimmäisenä iltana. Minä toivoisin, että voisin kuvata teille sitä epätoivoa, jossa hän oli. Hän oli käyttänyt sisarensa rahoja ravintolassa, ja kun minä huomautin hänelle tämän menettelyn *epärehellisyydestä*, sanoi hän: 'Minun *täytyy* saada rahoja, ja jollen minä saa muuten, niin minä *varastan*. Luuletteko te, että teidän kehoituksenne auttavat? Minä tiedän ja ymmärrän hyvin hyvästi kaikki. Tässä on minulla kirje vanhalta isältäni. Minä olen kantanut sitä kolme päivää taskussani tohtimatta sitä avata, sillä minulla oli alinomaa semmoinen tuska, että jotakin on tapahtunut vanhukselle. Minä olen nähnyt, kuinka hänen vartalonsa vuosi vuodelta köyristyy; se on surusta *minun* takiani. Äitini on itkenyt yötä päivää tähteni, niin että hänen silmänsä voivat pian käydä sokeiksi. Minä tiedän tämän kaiken. Mutta minä en *voi* enää auttaa sitä. Minä *en tietänyt silloin, kun otin ensimmäisen lasin, että loppu tulisi tämmöiseksi. Voi jos joku olisi sanonut sen minulle silloin! Nyt se on iian myöhäistä!* Tällä nuorella miehellä — joka nyt lepää ennen-

aikaisessa haudassaan riippakoivun alla pienellä maalaishautuumaalla — oli ollut hyvä koti, lemmekkäät vanhemmat, paras koulu, ja hän oli murtunut, hukkaan mennyt mies ruumiin ja sielun puoesta jonkin verran yli 20 vuoden ikäisenä.»

Amerikassa tapahtui rautatieonnettomuus. Pikajunan veturi syöksyi alas radalta, ja suuri joukko vaunuja murskautui. Kun saapui apua ja alettiin ruhjoutuneita pelastaa, saavuttiin lopulta myöskin junankuljettajan luokse, joka makasi pahasti vahingoittuneena. Hän oli melkein kuoliaaksi puristunut, mutta sitäpaitsi oli höyrykattilasta virtaava tulikuuma vesi pahasti polttanut hänet. Kun häntä yritettiin auttaa, sanoi hän: »Älkää minusta välittäkö! Minä olen jo kuoleman oma. Mutta siellä on toinen juna kohta tulossa. Näyttäkää sille varoitusmerkkiä, ettei se syöksyisi samaan onnettomuuteen! Jumalan tähden, näyttäkää sille punaista lyhtyä! » — Ja mies kuoli.

Me täysikäiset olemme siinä junassa, jossa niin moni on ruhjoutunut väkijuomien takia. Toinen juna on tulossa. Nuoret siinä saapuvat elämän tanterelle, sen viettelyksistä ja ansoista tietämättä, iloisina ja elämänhaluisina. Pitääkö tästä nuorisosta niin monen joutua väkijuomien takia onnettomuuteen, kuin meidän joukostamme on joutunut? »Jumalan tähden, näyttäkää sille punaista lyhtyä!»

Juomatapaa emme saa hävitetyksi muuten kuin ehdottomalla raittiudella, sillä juuri n.s. kohtuulliset juovutusjuomain käyttäjät pitävät tätä tapaa yllä. Jos siis mielitään alkoholin käytön pahin syy, juoma-

tapa, saada poistetuksi, on ehdoton raittius saatava yleiseksi tavaksi.

Mutta eihän minun tarvitse mennä *jäseneksi raittiusyhdistykseen*, voinhan minä muutenkin olla ehdottomasti raitis, sanonee joku.

Hyvä on edes itse olla juovutusjuomiin koskematta, mutta vielä parempi on kuulua raittiusyhdistykseen. Kaikkien hyvien asiain ajamisessa tarvitaan *yhteistyötä*. Yksiksemme olemme liian heikkoja, yhtyneinä muodostamme voiman, joka kykenee sitkeän juomatavankin murtamaan.

Oletteko koskaan tarkanneet lumihiutaletta, joka putoaa nuttunne hihalle? Te puhallatte, ja lumihiutale lentää pois. Siinä on niin pikkuisen voimaa. Mutta kun noita heikkoja lumihiutaleita tulee yhteen tuhansia, miljoonia ja sitten miljoonien miljoonia, niin siitä syntyy lumikinos, joka voi väkevän pikajunankin pysäyttää. Yhtyneissä lumihiutaleissa on voimaa.

Otaksutaanpa, että jossakin iltapimeällä kokousta pidettäessä olisivat pahat pojat kantaneet suuren tukin kokoushuoneen portaitten eteen. Ensimmäinen kokouksesta lähtevä olisi langennut tukkiin ja kirahtanut pahasti. Mitä me muut silloin tekisimme? Emme me hyppäisi perässä, vakuutellen, että »kyllä siinä meidän niskamme kestävät, vaikk'ei sen raukan niska kestänyt». Me hakisimme kaikkein ensimmäiseksi valoa nähdäksemme, kuinka tuon onnettoman on käynyt. Me ryhtyisimme auttamaan häntä. Ja sitten me sanoisimme niille, jotka vielä ovat sisällä kokoushuoneessa: »Älkää tulko tänne nyt, me väännämme ensin tukin pois

tieltä!» Jos se tukki olisi liian raskas yhden nostaa, niin ei se mitään auttaisi, jos Anttila punnaisi vaikka kuinka kovasti ja sanoisi sitten Jussilalle: »Nosta sinä nyt vuorostasi, minä nostin jo!» Jos tukki kerran on liian raskas yhden nostaa, niin ei asia siitä parane, vaikka sitä kuinka moni perätysten koettaisi nostaa. Siihen täytyy kaikkien yht'aikaa käydä käsiksi. — Aivan samalla tavalla on raittiusasiassa. Meidän ei sovi kerskaten itse ruveta nauttimaan väkijuomia, kun olemme nähneet niiden toisille onnettomuutta tuottavan. Meidän täytyy auttaa sitä, joka on juomatapaan itsensä loukannut. Ja sitten meidän täytyy yhteisvoimin ruveta tätä »tukkia» vääntämään pois ihmisten tieltä. Siinä tarvitaan sekä miesten että naisten yhteistä ponnistusta!

Mutta mitä minun jäsenyyteni merkitsee raittiusyhdistyksessä, kun minä en kumminkaan kykene siellä mitään tekemään; eri asia on niiden, jotka osaavat puheita pitää, sanoo joku vaatimaton hyvä ihminen ja sanoo sen täydessä totuudessa. Raittiuskirjailija, opettaja *Kallio*, on tässä asiassa esittänyt niin erinomaisen esimerkin, että se on aina mielessäni säilynyt. Ajatellaanpa tavallista suomalaista aitaa. Siinähän on sekä tukiseipäitä että aidaksia. Jos noilta aidaksilta kysyttäisiin, mitä ne aidassa tekevät, niin ne eivät muuta osaisi vastata kuin vaatimattomasti sanoa: »Me olemme vain.» Mutta aita ei olisi mikään aita, jollei siinä olisi aidaksia. Tukiseipäät tietenkin saattaisivat kerskata pitävänsä aitaa pystyssä, mutta jos aidassa olisi ainoastaan niitä, kyllä siitä lehmät läpi hyppelisivät. Aidak-

sia siis välttämättömästi myöskin tarvitaan aidassa. Raittiusyhdistyksessäkin tarvitaan ei ainoastaan tukiseipäitä, johtohenkilöitä, vaan myöskin noita tavallisia aidaksia, jäseniä, jotka »ovat vain», mutta joita ilman raittiusyhdistys ei olisi mikään yhdistys. Ja tässä asiassa on niinkin, että aikaa myöten voi monesta »aidaksesta» kehittyä »tukiseiväs»!

Jos tunnet, että sinullakin, joka tätä satut lukemaan tai kuulemaan, on tässä asiassa velvollisuus täytettävä, niin älä siirrä liian kauaksi sen täyttämistä. Oletteko kuulleet opettavaa juttua pienestä »kempurajalasta»?

Ukko paholainen oli kerran hyvin huonolla tuulella. Hänen mielestään ihmiset siellä maan päällä alkoivat tulla paremmiksi ja paremmiksi. Kiukuissaan kutsui hän eteensä kaikki apulaisensa ja alkoi sättiä heitä huonosta velvollisuuksiensa täyttämisestä. »Sinäkin siinä, nahjus», pauhasi hän Juoppoudelle, »olet käynyt niin saamattomaksi, että ihmiset siellä maan päällä yhtyvät yhä enemmän ja enemmän raittiusyhdistyksiin ja menevät meiltä hukkaan». Turhaan koettivat apulaiset puolustella itseään. Mutta silloin hiipi toisten takaa esille pikkuinen pahanpäiväinen kempurajalka. »Kuka sinä olet?» kysyi ukko paholainen. »Eikös isä tunne minua?» sanoi pikku kempurajalka kimeällä, piipittävällä äänellään. »Kas, minä teen tällä tavalla. Kun ihmiset menevät raittiuskokouksiin, niin minä menen mukaan, vaikk'eivät ne näe minua. Ja kun joku sitten tekee hyvän päätöksen, että nyt minäkin menen raittiusyhdistykseen, niin minä hiivin hänen korvanjuureensa ja kuiskaan: 'Menkää vain, menkää vain! Mutta älkää menkö vielä tänään, menkää vasta huomenna!' Ja kun hän sitten huomenna taas aikoo panna hyvän päätöksensä toimeen, niin minä taasen kuiskaan korvanjuuressa: 'Älkää menkö vielä tänään, menkää vasta huomenna!» Silloin alkoi ukko paholaisen naama mennä yhä leveämpään nauruun. Hän taputti sitä pientä kempurajalkaa poskelle ja sanoi: »Oikein, poikaseni! Kun sinä vain pidät huolen siitä, että ihmiset aina lykkäävät hyvien päätöstensä toteut-

tamisen huomiseksi ja taas huomiseksi, niin kyllä meidän valtakuntamme pystyssä pysyy.»

Myöskin *kieltolain puolustuksen kannalta* olisi raittiusyhdistysten jäsenluku välttämättömästi saatava paljon suuremmaksi, kuin se nykyjään on. Jokaisen aatteen voimaa lasketaan niiden järjestöjen jäsenluvun mukaan, jotka sitä asiaa lähinnä ajavat. Kun valtiopäivillä tulee puhe esim. eläinsuojelusasian ajajain toivomusten noudattamisesta, niin vaistomaisesti kysyvät kansanedustajat toisiltaan: Kuinka paljon niitä taas onkaan jäseniä meidän eläinsuojelusseuroissamme? Kipeästi koski kieltolakiasian ajajaan, kun kieltolakia vastustavissa sanomalehdissä jokin vuosi sitten päästiin ivallisesti kysymään, kuinka paljon Suomen raittiusjärjestöissä tätä nykyä on jäseniä. Ja lisättiin, että Tanskassa ja Norjassa, joissa väkiluku on suunnilleen yhtä suuri kuin Suomessa, on kummassakin parisataatuhatta jäsentä raittiusseuroissa, eikä siellä kuitenkaan muka esitetä niin pitkälle meneviä vaatimuksia, kuin täällä Suomessa on raittiusjärjestöjen taholta tehty. Kyllähän me raittiusasian ajajat hyvästi tiedämme, että kieltolain vaatimuksen kannattajia on paljon varsinaisten raittiusyhdistysten ulkopuolellakin. Mutta sitteukin on varmaa, että jos meidän raittiusjärjestöissämme olisi parisataatuhatta jäsentä, ei kieltolakiasiaa olisi kohdeltu ja kohdeltaisi niin yli olkain, kuin sitä on kohdeltu. Vielä nytkin on tätä asian puolta välttämättömästi muistettava.

Raittiustyö on jaloa lähimmäisten hyväksi tehtävää työtä. Siihen on jokaisen hyvää harrastavan ihmisen velvollisuus ottaa osaa. Kaikkia tässä työssä tarvitaan, ja parhaiten siihen voidaan ottaa osaa raittiusjärjestöön kuulumalla.

Yhdeksäs luku.

LAKI AVUKSI.

Ihminen ei hypi pitkälle yhdellä jalalla. Hänen täytyy käyttää molempia jalkojaan, jos tahtoo päästä varmasti eteenpäin. Raittiuskysymyksen ratkaisussakin tarvitaan *yht'aikaa kahta tekijää*: *sitä raittiustyötä sanan tavallisessa merkityksessä*, josta on edellä ollut puhe, mutta *samalla myöskin juovutusjuomalainsäädäntöä*.

Siihen aikaan, kun oli vielä tapana melkein joka perheessä valmistaa tavallista jauhokaljaa, tapahtui kerran tällainen tapaus. Emäntä huutaa toisesta huoneesta keittiössä olevalle palvelijattarelle, että tämä veisi tuopilla kaljaa sisälle. Tyttö menee keittön nurkassa seisovasta tynnyristä laskemaan kaljaa, mutta kun tuoppi on jo puolillaan, kiehuukin hellalla oleva kahvipannu ylitse. Kaikki tietävät — ainakin naisväki —, että kahvipannua on aina ensimmäiseksi autettava. Palvelustyttökin juoksee kahvipannun apuun, mutta samassa kiirehtii emäntä jälleen sisältä, että miksei se kalja jo tule. Tyttö lennättää kaljatuopin sisälle. Kun hän hetkisen kuluttua palaa takaisin keittiöön, on siellä hävityksen kauhistus. Lattia on täynnä kaljaa, tyttö parkaisee hädissään ja rupeaa kokoamaan mattoja, riepuja ja mitä käsiinsä saa lattiata kuivatakseen.

Emäntä, kun kuulee tytön parahduksen, rientää myöskin keittiöön, ja kun huomaa, mistä on kysymys, rupeaa hänkin hakemaan räsyjä lattiaa kuivatakseen. Mutta kaljaa tulee vain uutta ja uutta, ja kun emäntä sattuu katsomaan kaljatynnyriin päin, niin äkkääkin hän, että tappi on auki. »Missä se kaljatynnyrin tappi on?» kysyy hän tytöltä. Silloin vasta huomaa tyttö, että hän on kaiken aikaa ajatuksissaan pitänyt tynnyrin tappia vasemmassa kädessään. No, sitten tietysti pistettiin tappi paikalleen, ja kalja lakkasi vuotamasta. Kun näin oli tappi saatu suulle, silloin voitiin lattiakin saada kuivatuksi.

Kun on kysymys kaljatynnyristä, niin kaikki ymmärtävät, että tappi on pantava suulle, ennenkuin voidaan ruveta korjaamaan niitä jälkiä, mitä tynnyristä virtaava kalja on jättänyt. Ei myöskään niitä jälkiä, mitä juovutusjuomien nauttiminen jättää, saada korjatuksi, ennenkuin pannaan »tappi suulle», saadaan *väkijuomakielto, joka estää väkijuomia enää vapaasti virtaamasta.*

Mielenkiintoista on tarkastaa, kuinka alkoholikysymyksen kehityksen eri asteet ovat kuvastuneet juovutusjuomien valmistusta ja kauppaa koskevien asetusten eri määräyksissä. Vähitellen tultiin siihen vakaumukseen, että varsinaista juoppoutta oli vastustettava, mutta vielä ei ollut mitään muistutettavaa juovutusjuomien »kohtuullista» käyttöä vastaan, ja tämän kohtuuden edistämiseksi koetettiin saada miedompia juovutusjuomia, varsinkin olutta, käytäntöön viinan asemesta. Kaikki tämä näkyy vanhentuneista lakipykälistämme, joiden mukaan olut olisi paljon vaaratto-

mampi juoma kuin paloviina, punssi paljon viattomampi aine kuin konjakki j. n. e. Suomenkin alkoholilainsäädännössä tavataan epäjohdonmukaisuuksia, jotka ovat kerrassaan hämmästyttäviä. Entisessä paloviinan myyntiä koskevassa asetuksessa oli määräys, että viinan tulee sisältää vähintään 35 % alkoholia ja olla vapaata vahingollisista aineista. Ei ole ainoatakaan lääkäriä, joka ei sanoisi alkoholia myrkyksi, ja Suomen laki on sanonut, että viinan täytyy sisältää 35 % tätä myrkkyä, mutta samalla olla vapaata vahingollisista aineista! Tällaiselle ristiriitaisuudelle voisi hymyillä, jos voisi unohtaa, mitä on kansallemme maksanut, kuinka monta elämätä on mennyt hukkaan sen takia, että lainsäädäntö ei ole läheskään ollut sen tiedon tasalla, mitä meillä nykyjään on juovutusjuomista.

Entisinä aikoina lähtivät juovutusjuoma-asetusten säätäjät pääasiallisesti kahdesta periaatteesta: ensiksi siitä, että kunkin olisi mahdollista alkoholia nauttiessaan pysähtyä sillä kohdalla, kuin hän haluaa, ja toiseksi siitä, että ainoastaan varsinaista juoppoutta olisi vastustettava. Nyt tiedetään ensiksikin, että alkoholi on huumaavaa myrkkyä, joka lamauttaa arvostelukyvyn ja tahdon. Kun alkoholi lamauttaa arvostelukyvyn, ei kaikkien ole tietenkään mahdollista ratkaista, milloinka heidän olisi lopetettava. Ja kun tahdon voima heikkenee, niin on vaikeata — ja monelle mahdotonta — lopettaa, vaikkakin asianomainen vaistomaisesti tajuaa, että mitta on täysi. Toiseksi on alkoholilla, niinkuin edellä on osoitettu, kohtuudellakin nautittuna

taipumus elimistön vagingoittamiseen ja elämän lyhentämiseen.

Kokemus onkin osoittanut, että kaikki lainsäädännön yritykset, joilla on koetettu »järjestellä» alkoholinkäyttöä niin, että se pysyisi kohtuuden rajoissa, ovat olleet turhat.

Nykyiselle lainsäätäjälle esiintyy alkoholikysymys sen vuoksi kokonaan toisessa valossa, kuin missä sitä kuluneina aikoina on katsottu. Kysymys on käynyt periaatteellisesti paljon yksinkertaisemmaksi. Toiselta puolen on se yhteiskunnallinen vaurio, mitä alkoholi saa aikaan, paljastettu kaikessa kamaluudessaan. Toiselta puolen on nykyaikainen tutkimus osoittanut, että sitä hyötyä, mikä alkoholilla luultiin olevan kohtuudella käytettynä, ei ole todellisuudessa olemassa, vaan että juovutusjuoma kaikissa muodoissaan ja väkevyysasteissaan on ihmisruumiille vahingollista ainetta.

Myrkkyjä ei saa missään sivistysmaassa myydä muihin kuin lääkinnöllisiin ja teknillisiin tarkoituksiin sekä tieteellisissä töissä käytettäväksi. Jos otamme tarkastuksen alaiseksi minkä nykyaikaisen sivistysmaan tahansa ja tutkimme tilastotieteellisesti, kuinka monta ihmistä siinä maassa kuolee vuoden kuluessa kaikkien muiden myrkkyjen takia yhteensä ja kuinka monta ihmistä juovutusjuoma tappaa, niin alkoholin uhrien luku on niin paljoa suurempi, ettei kannata puhua kaikkien muiden myrkkyjen aikaansaamasta vahingosta silloin, kun puhutaan alkoholin tuottamasta tuhosta. Kun muiden myrkkyjen vapaa kauppa on kielletty, on siis myöskin yhteiskunnallisessa suhteessa kaikkein

vaarallisimman myrkyn, alkoholin, vapaa kauppa lopetettava.

Kieltolaki on siten ainoa luonnollinen johtopäätös siitä tiedosta ja kokemuksesta, mikä meillä nykyjään on juovutusjuomien vaikutuksiin nähden.

Kuuluisa ranskalainen kirjailija *Zola* lausuu: »Jos minä ostan apteekista rotanmyrkkyä ja tapan sillä ihmisen, niin minua rangaistaan, mutta viinalla minä saan tappaa ihmisiä joukottain, ilman että poliisi pistää sormiaan väliin.»

Intiaanilehdessä *Seminol Indian* kirjoitti jokin aika sitten eräs intiaanikirjailija: »Valkoiset miehet antavat ensimmäiselle miehelle luvan väkijuoman valmistamiseen, sitten he antavat toiselle luvan niiden myymiseen, mutta sitten he asettavat poliisin pistämään putkaan sen miehen, joka juo näitä juomia. Kun sama mies pääsee vapaaksi ja ostaa jälleen näitä juomia, niin hänet pistetään uudelleen putkaan. Semmoista järjestelmää me intiaanit emme voi ymmärtää.» Ja kuka ihminen, joka tahtoo järkeänsä puolueettomasti käyttää, oikeastaan tällaista järjestelmää ymmärtää?

Kieltolaki on *yleinen, koko maan yht'aikaa käsittävä.* Kunnallinen kielto-oikeus ei ole yhtä hyvä ase taistelussa alkoholismia vastaan kuin yleinen kieltolaki. Sillä jos toisilla paikkakunnilla onkin juovutusjuomakauppa kielletty, mutta toisella paikkakunnalla sitä vielä sallitaan, kulkee väkijuoma helposti kiellon alaisellekin alueelle. Sattuvasti lausui Kansasin kuvernööri tämän kirjoittajalle: »Teidän on hyvin vaikea varjella taloanne rotilta, silloin kun se on neljän, viiden

muun talon keskellä, joissa kaikissa vilisemällä vilisee rottia!»

Ympäri maailman tapahtunut raittiusaatteen valtava edistyminen on omiaan antamaan uutta rohkeutta ja innostusta kieltolakiasian ajajille meilläkin. Esimerkiksi Amerikan Yhdysvalloissa, nykymaailman rikkaimmassa ja mahtavimmassa valtakunnassa, jossa 25 vuotta sitten oli vain 3 kieltolakivaltiota, on tätä nykyä yleinen kieltolaki, joka astui voimaan vuoden 1920 alkupuolella.

Meillä Suomessa jo ensimmäisestä yleisestä raittiuskokouksesta, joka pidettiin Turussa vuonna 1885, alkaen on kieltolakiasiaa ajettu valtiopäivillä. Mutta vasta yksikamarinen eduskunta hyväksyi vuonna 1907 kieltolain, joka kuitenkin jäi vahvistamatta. Marraskuun 15 päivänä 1909 hyväksyi eduskunta uudestaan kieltolain, ja 29 päivänä toukokuuta 1917 tämä laki vihdoinkin vahvistettiin. Varsinainen kieltolaki astui voimaan lopullisesti 1 päivänä kesäkuuta 1919. Sen jälkeen on sitä eri kertoja muutettu, niin että se paremmin vastaisi tarkoitustaan.

Suomen kieltolaki koskee sellaisia aineita, joissa on enemmän kuin kaksi tilavuusprosenttia alkoholia, olkoot ne sitten kotona tai tehtaassa valmistettuja. Siis juotavaksi tarkoitetussa juomassa ei saa olla enemmän kuin korkeintaan kaksi sadasosaa alkoholia. Kahta prosenttia enemmän alkoholia sisältäviä aineita ei saa valmistaa, tuoda maahan ulkomailta eikä myydä, kuljettaa ja hallussa pitää muuta kuin lääkkeiksi, teollisuustarpeisiin ja tieteellisiin tarkoituksiin. Kieltolaki

ei siis kiellä alkoholipitoisten aineiden valmistusta ja kauppaa hyödyllisiin ihmiselämän tarpeisiin, mutta se tahtoo estää mainittujen aineiden tuottamisen juovutusjuomana käytettäväksi.

Kieltolain mukaan on valtiolla yksinoikeus alkoholin valmistukseen.

Valtion varastoista saavat apteekit, sairaalat ja teollisuuslaitokset asianomaisella luvalla ostaa alkoholia. Apteekit saavat vuorostaan myydä alkoholipitoisia aineita yksityisillekin, mutta vain lääkärin määräystä vastaan. Ainoastaan muutamia alkoholipitoisia lääkkeitä saa ostaa apteekista ilman lääkemääräystä, mutta näitä lääkkeitä ei saa myydä, jos on syytä epäillä, että niitä tultaisiin käyttämään juovutustarkoituksiin.

Kieltolain rikkomisesta on ankara rangaistus. Ammattimaisesti lain rikkomista harjoittanut salapolttaja ja salakapakoitsija joutuu linnaan.

Kaupungin tai kunnan valtuustoilla on oikeus asettaa erityisiä raittiudenvalvojia kieltolain noudattamista valvomaan.

Myöskin denaturoidun eli juotavaksi kelpaamattomaksi tehdyn paloviinan myyntiä rajoittaa kieltolaki, vaikka tätä ainetta saadaankin edelleen ostaa esim. polttoaineeksi.

Kieltolain *valvonta* kuuluu järjestysvallalle, niinkuin muidenkin lakien valvonta, ja on se tässä kohden Valtioneuvoston sisäasiainministeriön ylimmän johdon alainen.

Kieltolain *toimeenpanoa* ja raittiustyön johtoa varten on myöskin sSosialiministeriön yhteydessä erityinen

osasto, joka yhdessä kunnallisten raittiudenvalvojien, raittiusseurain sekä järjestysviranomaisten kanssa toimii kieltolain toteuttamiseksi ja raittiusasian edistämiseksi.

Kieltolakia vastustetaan muutamissa piireissä yhä vieläkin. Tilalle muutamat suosittavat ruotsalaisen tohtori Bratt'in keksimää niin sanottua tarkkailujärjestelmää, jonka mukaan anniskeluyhtiöt eivät saisi myydä viinaa pahimmille julkijuopoille ja muillekin sitä myydään ainoastaan rajoitetussa määrässä. Tällainen tarkkailujärjestelmä ei mitenkään korvaa väkijuomakieltoa.

Meillä Suomessa on menty jo sen ajan ohitse, jolloin tarkkailujärjestelmän toimeenpano olisi saattanut tulla kysymykseen. Nyt ovat viinakaupat olleet jo monta vuotta suljettuina, jotenka niiden avaaminen missään muodossa olisi taka-askel, jolla nykyoloissa varmasti olisi arveluttavat seuraukset.

Yleinen kieltolaki koskee samalla tavoin kaikkia kansalaisia. Mutta tarkkailujärjestelmä on tarkoitettu sellaiseksi, joka myöntää varakkaan kansanluokan jäsenille oikeuden siihen, mikä joiltakin toisilta kansalaisilta kielletään.

Toiset taas arvelevat, että meillä pitäisi uudelleen sovelluttaa suunnilleen samanlaista järjestelmää kuin ennen kieltolakia. Mutta se, mitä edellä lausuttiin kunnallisesta kielto-oikeudesta, soveltuu myöskin tähän.

Yhä syvemmälle on kansamme tietoisuuteen tunkeutunut se käsitys, että alkoholismin aiheuttamista vaurioista ei päästä millään juovutusjuomaliikkeen järjes-

telyillä, vaan että tämä kansamme elinjuuria jo tarpeeksi kauan jäytänyt liike on kokonaan lopetettava. Jos kaupungilla liikkuu vesikauhuinen koira, eivät ne, jotka tietävät lastensa olevan kaupungilla, suostu siihen, että raivokoiran suuhun vain pannaan kuonokoppa. He vaativat koiran tappamista. Muuten voisi olla mahdollista, että koira saa kuonokoppansa irti ja puree yhä uusia uhreja. Tällaisissa tapauksissa ei tyydytä pahan järjestelemiseen, vaan vaaditaan sen kokonaan poistamista. Samalla perustuksella on vaadittava juovutusjuomakaupan kokonaan lopettamista. »Yhtä helposti voisi järjestää itse ukko paholaisen toiminta sellaiseksi, ettei se tuottaisi pahennusta, kuin juovutusjuomaliikkeen», kuulin kerran erään Indianan papin lausuvan aito amerikkalaisella leikillisyydellä julkisessa puheessaan.

Mutta kieltolakia ei ole saatava ainoastaan kansan lakikirjaan, se on kirjoitettava myöskin *kansan sydämeen*. Vähän on sellaisella lailla merkitystä, jota ei noudateta. Joka kerta, kun saamme jonkun ihmisen ymmärtämään raittiusasian ja noudattamaan kieltolakia »oman nokkansa alla», olemme piirtäneet uuden kirjaimen kansan sydämeen kirjoitettuun kieltolakiin.

Nykyisestä *salakuljetuksesta, salapoltosta ja salakapakoimisesta* on saatava ehdottomasti loppu. Siihenhän kieltolain vastustajat aina tarraavat. Mitä hyötyä on kieltolaista, kun kieltolakimääräyksiä julkeasti rikotaan? sanovat he.

Ihmisille on saatava selväksi, että se, joka ostaa väkijuomia laittomista lähteistä, tekee itsensä syypääksi

lainrikkojien rikokseen. Jollei kukaan salakapakoitsijoilta mitään ostaisi, eihän silloin olisi salakapakoitsijoita. Ja harvapa omaa tarvettansa varten harjoittaisi salapolttoa tai salakuljetusta, jollei tietäisi saavansa tuotteestaan hyvän hinnan.

Sen lisäksi on saatava yleisemmin tunnetuksi, mitkä peloittavat terveydelliset vaarat uhkaavat mitä, jotka lainrikkojien kaupittelemia aineita ostavat. Pirtu, jota laittomasti maahan tuodaan, on väkevätä myrkkyä. Ei ole harvinaista, että salakapakoitsija lisää tähän myrkkyyn vettä, mutta säilyttääkseen maun kirpeänä panee siihen esim. lipeäkiveä. Naisväki tietää, että kun tätä valkeata sokerinnäköistä ainetta sattuu menemään liiaksi lipeäveteen, se syö piloille vahvan liinaisen vaatteen. Näin ollen saattaa helposti käsittää, mitä se vaikuttaa ihmisen arimpiin sisäelimiin. Kun salapolttaja valmistaa tuotteitaan millaisilla vehkeillä tahansa, niin syntyy siihen aina sikunaa. Jos on tavallinenkin alkoholi pahaa myrkkyä, niin sikuna on vieläkin pahempaa. Salapolttaja ei voi tätä myrkkyä tuotteistansa poistaa, vaikka hänellä olisi siihen haluakin. Mutta mitäpä halua hänellä siihen olisi, kun hän tietää, että hänen tavaransa puhdistamattakin menee kaupaksi. On vielä otettava huomioon, että salapolttajan vehkeet usein ovat ruosteiset, metallinärjyiset tai muuten likaiset. Kun hän niillä valmistaa tuotteitansa, sisältää se paitsi alkoholia muitakin myrkyllisiä aineita. Salapolttaja valmistaa »korpirojua» eli »pontikkaa» usein turmeltuneista ja likaisista jauhoista, mädänneistä perunoista, lannasta y.m. Luulisi sellaisista aineista val-

mistetun tuotteen inhoittavan ja kääntävän luontoa.

Kieltolain rikkojat itsekin on saatava käsittämään, että se, joka myrkyllistä ainetta myymällä turmelee toisen terveyden, ei ole yhtään sen parempi kuin salamurhaaja. Ja ennen kaikkea on kieltolain rikkojille ja heidän kannattajillensa saatava selväksi, mitkä kauhistuttavat seuraukset johtuvat siitä, että he rikkomalla lakia repivät ja hävittävät esi-isiltä perimämme yhteiskuntajärjestyksen siveelliset perustukset. Elämällä on omat siveelliset lakinsa, joiden rankaisevaa kättä ei yksikään rikoksentekijä voi välttää.

Tohtori *Hytönen* kertoo seuraavan kauhistuttavan esimerkin siitä, mihin salapoltto voi johtaa.

Hän oli lapsuutensa aikana tuntenut miehen, joka varoituksista huolimatta oli ruvennut laittomalla viinanpoltolla »elättämään perhettään». Kun hän palasi vankilasta, jossa oli istunut salapoltosta, oli hänen tukkansa leikattu melkein päälakea myöten. Kylän pojat härnäsivät häntä: »Onpa sinusta tehty aika pulipää. Olet niinkuin kauppiaan voinuija.» Mies vastasi: »Älkää te pojat nauarko! Jos kuka teistä saisi 150 markkaa, niinkuin minä sain säästöä viinan myynnillä, niin te kävelisitte muutaman viikon vaikka ilman päätä. Mitäpä siitä, jos minä kävelen muutaman viikon ilman tukkaa!» Näin vähän välitti hän yhteiskunnan antamasta rangaistuksesta. Ja näytti siltä, kuin hän olisi vain hyödykseen saanut polkea jalkainsa alle lakia. Mutta toista tuli sitten jäljestäpäin. Oli kulunut 14 vuotta, kun kertoja joutui uudelleen tuon entisen salapolttajan asuntoon. Hänellä oli kaatuvatautinen poika, joka sai tavallisimmin tautikohtauksen silloin, kun tuli joku outo vieras. Niin kävi nytkin. Tauti heitti lapsiraukan lattiaan niin voimakkaasti, että luuli pään häneltä haljenneen. Sen jälkeen tuon onnettoman ruumis vääntelehti niin rajusti, että luuli häneltä jäseniä rikkoontuneen. Niin kovasti vai-

kutti tämän tautikohtauksen ankaruus tuohon kaikesta piittaamattomaan ja raakaan isäänkin, että pojan hiukan rauhoituttua hänelle kierähti kyynel silmään. Alakuloisella äänellä alkoi hän valittaa: »Enhän sitä minäkään tiedä, mitä varten minua on näin ankaralla vitsalla lyöty. Jos tässä vielä itsensä elättäisikin, niin tuota poikaahan sitä kuitenkaan ei jaksa ajan mittaan ruokkia. Vaivaishoitoon täytyy lopulta turvautua.» »Muistin», jatkuu kertomus, »että nyt silmieni edessä olevan kaatuvatautisen pojan isä oli niinä kahtena vuotena, jolloin hän harjoitti salapolttoa, melkein joka päivä juovuksissa. Ja tiesin edelleen, että tuon saman isän vanhemmat pojat olivat hyvin terveitä ja vankkoja miehiä, mutta nuorin, joka oli syntynyt sinä aikana, jolloin isä oli vankilassa suorittamassa salapolttajan sakkoa, oli kaatuvatautinen, luonnottoman vähäkasvuinen ja sen lisäksi jokseenkin tylsämielinen. Kun nyt tuon pojan isä valitteli, että elämä oli ollut hänelle kohtuuttoman kova, en voinut olla itsekseni ajattelematta: 'Sinä mies parka syytät kohtaloasi liian kovaksi. Mutta se on juuri sinun myrkytetty veresi, joka kiertää lapsesi suonissa. Lapsellesi on kostettu sinun rikoksesi. Muistan, että kerskasit rikoksella voittaneesi 150 markkaa. Mutta kyllä tuon saman rikoksen seuraukset nielivät sinulta monenkertaisesti sen summan.'»

Jollei salakuljettajia, salapolttajia ja salakapakoitsijoita saada hyvällä luopumaan rikoksestaan, on turvauduttava julkiseen järjestysvaltaan. Kieltolain rikkojat on kruununpalvelijain avulla saatettava syytteeseen; heidät on ilmiannettava. »Ilmianto» sanalla on Suomessa huono kaiku. Mutta eihän lain rikkojia voida katsoa Suomen laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustajiksi. He ovat päinvastoin sen rikkojia ja hävittäjiä. Heidän ilmiantamisensa ei ole sen vuoksi mikään paheksuttava, vaan päinvastoin kiitettävä teko. Rikollisen toiminnan ehkäiseminen on jokaisen kunnon kan-

salaisen velvollisuus. Tämänkin velvollisuuden täyttäminen kuuluu taisteluun kieltolain puolesta.

Nykyaikaisen alkoholikysymyksen ratkaisussa tarvitaan lainsäädännön apua. Juovutusjuomaliikkeen tuhoa ei voida estää millään muulla kuin väkijuomakiellolla.

Kymmenes luku.

KANSAMME TULEVAISUUS JA RAITTIUS-ASIA.

Mitä miettii ennen muuta raskaassa työssään raatava isä? Perheenisä, lastensa tulevaisuus on hänen sydämellään. Mikä ajatus useimmiten askartelee äidin mielessä? Se ajatus, mikä hänen lapsestaan tulee, siitä lapsesta, jonka hän toivoisi hyväksi ja onnelliseksi ihmiseksi kasvavan. *Isänmaan tulevaisuus, kansan onni* on se päämäärä, jonka saavuttamiseksi kunkin kansalaisen pitäisi kortensa kantaa.

Mutta isänmaa ei ole ainoastaan sinisiä selkiä, kauniita koivikoita, humisevia hongikkoja ja vehmaita viljelysmaita. Pääasia on sittenkin se kansa, joka tätä maata asuu. Kansa on kokoonpantu yksilöistä. Kansan onni tai onnettomuus tietää viime kädessä sitä, ovatko nämä yksityiset ihmiset maassamme onnellisia vai onnettomia.

Koti on yhteiskunta pienoiskoossa. Jos teemme voitavamme niiden epäkohtien korjaamiseksi, jotka kotien onnea ensi sijassa uhkaavat, edistämme kansamme onnea.

Alkoholi on ennen kaikkea kodin vihollinen. Neiti *Maiju Seppälä* kertoo eräässä kirjasessaan:

III

»Tunsin lapsuuteni aikana köyhän kodin, jossa oli monta lasta. Isä joi ja tuli usein juovuksissa kotiin. Niinpä yhtenä jouluiltana, kun jo kuusi oli koristeltu ja kynttilät sytytetty, isä saapui kotiin aivan juopuneena, kyykistyen lattialle kuusen alle tiedottomana makaamaan. Ei ollut sinä iltana jouluiloa, eikä lämmittänyt kuusen kynttilöiden tuike. Hiljaa kuiskaillen lapset liikkuivat, ja monet kuumat kyynelet kostuttivat sinä jouluyönä lasten päänalusia. Seuraavana jouluna oli isä raitis, ja sen riemullisempaa joulua eivät lapset koskaan jälkeenpäin muistaneet eläneensä. Väkijuomat riistävät jouluilon kodista, niinkuin ne riistävät muutenkin sieltä kaiken onnen ja viihtymyksen.»

Tämä pieni kertomus puhuu kaikessa yksinkertaisuudessaan tavattoman paljon sille, joka kykenee jotakin välittämään lähimmäistensä ja Suomen kotien onnesta tai onnettomuudesta.

Kun on puhe niistä kärsimyksistä, mitä alkoholinnautinta aiheuttaa viattomillekin, on mainittava muutama sana alkoholikysymyksen kaikkein synkimmästä kohdasta, *alkoholin vaikutuksesta perinnöllisessä suhteessa.*

Vaikka tieteellisellä tutkimuksella tässä kohden on vielä paljon selvitettävää, on kuitenkin varmaa, että tässä jos missään toteutuu raamatunsana, että isäin pahat teot rangaistaan lapsissa kolmanteen ja neljänteen polveen. Tilastolliset tutkimukset osoittavat, että heikkomielisyys, kaatuvatautisuus ja muut hermosairaudet, synnynnäinen taipumus juopotteluun, jos alkoholihimo saa vähänkin virikettä, sekä yleensä suurempi alttius kaikenlaisille huonoille vaikutuksille ovat tavallisimpia alkoholistien lapsissa kuin raittiiden vanhempien lapsissa.

Laajakantoisimpia tällä alalla tehtyjä tutkimuksia on sveitsiläisen fysiologian professorin *von Bungen* parinkymmenen vuoden ajalla satojen lääkärien avulla kokoama tilasto, joka osoittaa, että isien juoppous on ollut etupäässä syynä siihen arveluttavaan seikkaan, että Keski-Euroopan äidit yhä enemmän menettävät imettämiskykynsä. Sellaisissa tapauksissa nimittäin, joissa äidillä vielä on ollut imettämiskyky, mutta hänen tyttärensä on sen menettänyt, on näin imettämiskyvyttömäksi jääneen isä useimmiten ollut alkoholisti. Vielä kannattaa erikoisesti mainita tärkeä yksityiskohta *Bungen* tutkimuksista. Hän otti tilastossaan erilleen ne tapaukset, joissa molemmat vanhemmat olivat täysin vapaat perinnöllisistä taudeista. Jos isät, vaikka olivatkin muuten terveitä, olivat väkeviin meneviä, olivat tällaisten perheiden lapset paljon alttiimpia keuhkotaudille, hermotaudeille ja mielenvikaisuudelle kuin raittiiden perheiden lapset. Mainittu tutkija ei väitä, että alkoholi olisi ainoa suvun huonontumisen syy. »Varmaankin on», lausuu hän, »vielä hyvin useita muita syitä yhdessä vaikuttamassa. Mutta alkoholismi on se syy, joka *heti* voidaan poistaa. Alkoholi pois! Silloin saadaan kaikista muista syistä tarkempi selko ja voidaan ryhtyä työhön niiden poistamiseksi.»

Nekin tutkijat, jotka epäilevät juoppouden suoranaista vaikutusta perinnöllisessä suhteessa, myöntävät, että määrätty syysuhde on olemassa pitkällisen alkoholismin ja suvun huonontumisen välillä. Syysuhteen katsovat he puolestaan voivan riippua niistä välillisistä vahingoista, joita jatkuva alkoholinnautinta aiheuttaa

heikontamalla juomarin koko elimistön tai, jos on kysymys alkoholistiäidistä, siirtymällä hänen elimistöstään myöskin sikiöön. Niinikään luo alkoholismi ympärilleen köyhyyttä ja kurjuutta. Alkoholistin lapset syntyvät ja kasvavat *huonossa ympäristössä*.

Tällä ympäristön vaikutuksella onkin epäilemättä mitä suurin merkitys juomarin jälkeläisiin nähden, varsinkin jos samantapaisia huonoja vaikutuksia jatkuu polvesta polveen. Näin ollen on puhtaasti käytännölliseltä kannalta yhtä suuri syy alkoholismin vastustamiseen, esiintyköön se välittömästi tai välillisesti suvun huonontajana, ulottukoon sen vaikutus ainoastaan seuraavaan polveen tai todella perinnöllisesti rappeutuvana tekijänä useampiin sukupolviin.

Joskin siis alkoholin vaikutus perinnöllisessä suhteessa *laatuunsa* nähden on vielä muutamissa suhteissa epäselvä, on varminta asettua suomalaisen tutkijan professori *von Wendt*'in jyrkän lausunnon kannalle: »Alkoholin vaikutus sellaisiin sukusoluihin, joista uusi yksilö tulee kehittymään, on siis erinomaisen vaarallinen tälle. Tunkeutukoon tämä tosiasia jokaisen tietoisuuteen. Teko, joka johtaa sellaiseen tapahtumaan, on suurimpia rikoksia, joita tulevaa sukupolvea kohtaan voimme tehdä.»

Toiselta puolen on tieto *hyvän ympäristön* suuresta vaikutuksesta mitä lohdullisinta laatua. Ruumiillisesti ja henkisesti heikkona syntynyt juomarin lapsi ei ole ehdottomasti tuomittu sortumaan ja ehkä siirtämään kamalaa perintöä eteenpäin seuraavaan polveen. Moni heistä on voinut kasvatuksen — hyvän ympäris-

tön ja itsekasvatuksen — avulla voittaa huonot perinnäiset taipumuksensa. Suvun rappeutumisen tilalle voi tulla suvun elpyminen. — Tämän tiedon ja hyvän esimerkin antaminen niille, jotka tavalla tai toisella kantavat juomarin raskasta perintöä, on paremman perinnön saaneiden pyhä velvollisuus.

Kuinka pitkälle myöskin niin sanoaksemme *ylöspäin yhteiskunnassa* alkoholin onnettomuutta levittävä vaikutus ulottuu, siitä saamme aavistuksen seuraavista kirjailijatar *Maila Talvion* sanoista:

»Oi kuinka paljon sitä n.s. herrasväessäkin kärsitään väkijuomien takia! Minä tiedän naisia, jotka eivät koskaan puhu kärsimyksistään, jotka eivät koskaan valita, mutta jotka hirmuisesti kärsivät unettomina öinä odottaessaan miestään kotiin. He nauravat maailman nähden, vaikka heidän sydämessään itkee, he peittelevät, minkä ehtivät, ihmisiltä, he valehtelevat lapsilleen, että isä oli matkalla tai jotakin muuta — se on vain yö, joka näkee heidän häpeänsä ja heidän tuskansa. Ja kuitenkaan eivät he liity raittiusliikkeeseen, siksi että ennakkoluulot leimaavat sen ahtaaksi, pikkumaiseksi liikkeeksi. Ja on miehiä, vanhoja, vakaantuneita miehiä, joilla on hyvä virka ja kunnioitettu asema yhteiskunnassa, mutta jotka eivät koskaan voi kohdata toisen tutkivaa katsetta. Heidän täytyy ehkä virkansa puolesta saarnata nuorisolle hyviä tapoja, mutta hirmuinen himo omassa ruumiissa ajaa heidät yöhön. He kiroavat väkijuomia, jotka alituisesti ovat loukkauskivenä heidän tiellään. He tunnustavat sisimmässään, että raittiusliikkeellä on suuri tehtävä. Mutta heillä ei ole voimaa ottaa ratkaisevaa askelta ja he jatkavat elämäänsä loassa ja häpeässä. Maailma, joka ei tiedä — tai joka ummistaa silmänsä, kunnioittaa heitä, mutta he eivät koskaan saata kohdata toisen tutkivaa katsetta. Voi kuinka he kärsivätkään!»

Niin, alkoholin ystävä on valmis leimaamaan raittius-

liikkeen »pikkumaiseksi liikkeeksi». Toista on, kun puolueettomat suurmiehet puhuvat tästä liikkeestä.

Englantilainen jaarli *Shaftesbury*, jaloimpia miehiä, mitä 19. vuosisata tuntee, lausui aikanaan: »Minä olen vakuutettu siitä, että jollei raittiusseuroja olisi ollut olemassa, me olisimme vajonneet sellaiseen juoppouden, rikoksen ja synnin tulvaan, että se olisi tehnyt tämän maan mahdottomaksi asua.»

Runoilija *Topelius* kirjoitti, puhuessaan eläinsuojelusasiasta, raittiusyhdistyksistä: »Minä tiedän, että teidän seassanne ja Suomen kansassa yleensä on hyviä ja viisaita ihmisiä, jotka tahtovat olla esimerkkinä muille. Näiden ymmärtäväisempäin ja tunnollisempain juuri tulee yhdistyä opettamaan kansalle parempaa. Asianlaita on tässä sama kuin raittiusyhdistysten suhteen. Kun ne ensin alkoivat työtään, ajatteli moni: mitä hyötyä siitä on? Se, joka juo, juo kumminkin, ja se, joka on raitis, ei tarvitse mitään yhdistystä. Mutta katsokaa nyt muutaman vuoden kuluttua, mitä raittiusyhdistykset ovat saaneet aikaan, ja Jumalan avulla tulevat ne aikaa voittaen pesemään pois suuren häpeäpilkun Suomen kansasta.»

Raittiusasiaa *isänmaallisuuden kannalta* arvosteltaessa on meillä paljon oppimista »Isänmaan malja» nimisestä *Juhani Ahon* »lastusta», jossa hän kuvaa, kuinka nuori maisteri piti maisterikekkereissä puheen isänmaalle eri tavoin, päästyään äkkiä selville, mistä oikeastaan on kysymys, silloin kun isänmaasta puhutaan. Mainitussa lastussa kerrotaan:

»— — Samppanja muistutti oitis erästä nuorta miestä siitä, että isänmaan malja vielä oli tyhjentämättä.

— Hyvät herrat! sanoi hän ja kilisti ja tarttui helmeilevään lasiin. — Tahtoisin esittää maljan isänmaalle. Ei sille vanhalle ja vakavalle äijälle, joka peräpenkillä istuu ja aina sieltä sormellaan varoittaa ja sanoo: muistakaa mitä olette minulle velkaa, pojat! Vaan sille iloiselle immelle, joka tanhualla tepastelee ja karkeloihin kutsuu ja vaatii välistä kanssansa pyörähtelemäänkin ja sanoo: 'maljanne, veikkoset, täyttäkää, kun nuoruuden aika on vielä!' Onhan se hyvä, se äijäkin, varsinkin kun se meistä niin hyvää huolta pitää, antaa mille viran, mille muun hyvän toimeentulon, sillä ukolla on kolikoita kirstun pohjassa, vaikka hän välistä vähän kitsasteleekin. Ei maamme ole meille ollenkaan niin köyhä ja kullaton kuin miksi runoilijat laulavat. Ei se ollenkaan ole se karu korpi, jota meidän muka täytyy katketaksemme kaivaa. Se on jo vankassa ja varmassa viljelyksessä oleva talo, jonka pellot kasvavat, kun niihin vain kylvetään ja jonka viljelyksiä laajennamme vain silloin, kun muilta töiltämme joudamme. Eikä ole naapureistakaan vastusta eikä rajoista riitoja, kun maa on laillisesti aidattu ja pyykitetty. Sentähden sallittakoon meidän välistä hauskaakin pitää! Ei Suomi aina surra saa, olkoon aikansa ilollakin! Ei meillä ole mikään hätänä. Tyhjentäkäämme iloisen Suomen malja! Juokaamme se kuohuvassa samppanjassa! Juuri samppanjassa se juokaamme, tämän iloisen Suomi-impemme malja! Ei äijä siitä köyhdy, ei sen varat siitä vähene! Hyvät herrat, mitäpä pitkistä puheista! Minä kohotan tämän korean lasin, jossa jalo neste helmeilee . . .

Kaikki muutkin kohottivat lasinsa ja odottivat vain tilaisuutta niitä tyhjentääkseen, sillä samppanja on juomaa, jota malttaa keittää, vaan ei jäähdyttää. Oltiin juuri räjähtämäisillään eläköönhuutoon, kun ovi suurella paukkeella lensi auki ja sisään syöksyi yksi vieraista, heittäen pöydälle erityiseen lisälehteen painetun sähkösanoman.

— Lukekaa tuo! huusi hän.

— Mitä se on? kysyi puhuja.

— Lue! — Lue ääneen!

— Anna tänne!

Hän luki sen, toisten seisoessa siinä kuin kivettyneinä samaan asentoon, missä olivat olleet aikoessaan juuri tyhjentää samppanjamaljansa iloisen isänmaan kunniaksi.

Ei kukaan tiennyt, mitä sanoisi. Äänettöminä vaipuivat he istualleen pöydän eteen sille sijalleen, mistä olivat nousseet laseihin tarttuessaan. Kuului vain katkonaisia huudahduksia: — Mitä tämä tietää? — Siinäkö siis ollaan? — Onko se mahdollista? — Kaikkiko mennyttä?

Samppanja oli unohtunut laseihin, se siinä poreili, väljähtyi, heikkoni, muuttui äiteläksi, imeläksi sokerivedeksi.

Äskeinen puhuja oli hänkin vaipunut tuolilleen, heitettyään luotaan lehden, joka ratisten kulki miehestä mieheen, jokaisen tahtoessa vielä omin silmin nähdä, mitä siihen oli kirjoitettu. Hän istui syrjittäin pöytään, eteensä tuijottaen, epämukavassa asennossa, jota ei muistanut korjata. Oli kuin olisi hän yht'äkkiä vanhentunut, kuin olisivat posket kalvenneet ja silmät painuneet syvemmälle kuoppiinsa.

Yht'äkkiä hän, kun lehti tehtyään kierroksen pöydän ympäri taas rasahti hänen edessään, hypähti ylös.

— Hyvät herrat! huusi hän ja hänen poskensa hehkuivat taas, hänen silmänsä paloivat. — Aikomukseni oli esittää isänmaan malja, tulin keskeytetyksi.

Hänen kätensä vapisivat, hänen huulensa värähtelivät. Ympärillä olijat, jotka olivat yhtä liikutetut kuin hänkin, olivat kohonneet ylös, laseihin ei kukaan tarttunut, kun ei hänkään sitä tehnyt.

— Minä puhuin roskaa! huusi hän. Minä olin tyhmä! Minä olin lyhytnäköinen, kevytmielinen keltanokka! Ja te olitte yhtä tyhmiä kuin minäkin! Me tässä isänmaatakin muistamme, kun viina päähämme kihoaa! Me tässä itsekkään elämän ilon samppanjamaljoja, kun vaara uhkaa! Häpeä meille! Pois samppanja! Pois punssit, konjakit ja liköörit — te vakoojat ja villitsijät piiritetyssä linnassa! Ei märkääkään tulko tästä lähin huulieni yli! Pois! — alas siitä! Ulos!

Hän oli tarttunut pöytäliinaan, hän teki tempauksen kädellään ja maahan menivät täydet samppanjalasit, maahan puolityhjät punssipullot, maahan menivät helisten liköörit ja konjakit.

— Nyt eläköön isänmaa! Eläköön taas entinen Suomi! Eläköön ankara äijä, joka peräpenkillä istuu!»

Mutta *kannattaako raittiustyötä tehdä?* Onko siitä vaivaa vastaavaa tulosta? Tästä selville päästäksemme meidän ei tarvitse kysyä, minkälaista siunausta väkijuomakielto on saanut aikaan esim. Amerikan Yhdysvaltain edistykseen. Meillä on tässä kohden tarpeeksi opetusta oman maamme oloista.

Kun viina- ja olutkaupat olivat maailmansodan aikana olleet jonkin kuukauden suljettuina, huomasivat pääkaupungin syrjäosien kansakoulujen opettajat ensimmäisinä, että uusi aika oli tullut. Ennen olivat lapset, nuo väkijuomaliikkeen surkuteltavimmat ja samalla viattomimmat uhrit, juomarien lapset, tulleet kouluun nälkäisinä, huonosti puettuina, tylsinä ja välinpitämättöminä. He eivät osanneet edes leikkiä tai nauraa. Eikä opetuksestakaan tahtonut mitään tulla. Nyt tulivat samat lapset kouluun kylläisinä, hyvin puettuina. Kaikki tylsyys ja välinpitämättömyys oli poissa. He osasivat nauraa ja leikkiä, niinkuin oikea lapsi osaa. Ja opetuskin oli kuin leikkiä, sanoivat opettajat. Hyvin ymmärsi, minkälainen muutos kodeissa oli tapahtunut, kun lapset näin muuttuneina niistä kouluun tulivat. Ja kun puhutteli noiden kotien äitejä, entisten juomarien vaimoja, niin kyllä heiltä sai kuulla, mitä väkijuomakielto merkitsee. Näillä vaimorukilla oli yksi ainoa toivo — että sotaa vain kauan kestäisi. Kamalata on kuulla ihmisen lausuvan tällaista toivomusta. Mutta me emme saa heitä tuomita. Eivät he silloin vielä olleet näkemässä sodan julmuutta ja sen

tuottamaa kärsimystä. Mutta he olivat nähneet, mitä avonainen viina- ja olutkauppa ja mitä toiselta puolen väkijuomakielto merkitsee heidän kotiensa onnelle.

Kieltolakia ei vielä tähän mennessä ole saatu Suomessa tyydyttävästi toteutetuksi. Mutta puutteellisestikin toteutettuna se on jo aikaansaanut paljon hyvää, nimenomaan vähävaraisen väestön taloudellisten olojen parantajana.

Mutta entä sitten laiton väkijuomaliike? Eikö se ole tehnyt tyhjäksi väkijuomakiellosta odotettua siunausta? Edellä on osoitettu, kuinka kaikki voimat on ponnistettava, että kieltolakirikoksista saadaan loppu. Mutta meidän täytyy toiselta puolen ottaa huomioon, minkälaiset olot *ennen* ovat maassamme tässä kohden olleet. Kun kotitarpeen viinanpoltto oli saatu vuoden 1866 alusta lakkautetuksi, esiintyi salapoltto niin julkeana, että yleisesti vakuutettiin maassa saadun laittomasti poltettua viinaa melkein yhtä paljon kuin laillista viinaa kotitarpeen viinanpolton aikana. Senaikaisessa kirjallisuudessa kerrotaan, kuinka salaa poltettua viinaa myytiin kaupunkien toreilla ja maanteillä, kuinka sitä kuljetettiin lekkereillä muutamissa seurakunnissa kirkkoretkilläkin. Eräässä Suomen Evank. Seuran vuonna 1867 ilmestyneessä kirjasessa esitetään myöskin hyvin valaisevasti syyt salapolton leviämiseen. Suurimmaksi syyksi mainitaan suomalaisten määrätön viinanhimo. Huomautetaan, että kansan »viimeiset polvikunnat ovat kasvaneet ylös viinassa: jo lapsuudesta asti on viinan haju tunkenut sieraimiin». »Onko ihme», sanotaan, »jos enemmistön suolet nyt kiljuvat viinaan, kun

ovat koko iän viinauittimina olleet!» Samalla kun viinahimo on muuttunut »veren-viaksi», oli salapolttoa toisena syynä lisäämässä »ilkeä oman voiton pyyntö kansakuntamme onnellisuuden kustannuksella». Nämä syythän ovat osittain sekä salakuljetusta että salapolttoa ylläpitämässä vielä tänäkin päivänä. Mätä pursuu nyt esille, kun vanhaa, osittain vuosisataista paisetta on ruvettu täydellä todella pusertamaan. Mutta kun tällä hetkellä kylläkin rumaa jälkeä tekevä puhdistustyö kerran on saatu suoritetuksi, on pysyväisen parantumisen toivo sitä suurempi.

Kotiemme onni, koko kansamme tulevaisuus riippuu paljon siitä, saammeko juovutusjuomien kirouksen pois keskuudestamme. Raittiusasian ajamisen tulisi olla sydämenasia meille jokaiselle.

Hinta 15 mk., nid. 10 mk.